

TERTIVS
LIBER SCRIPTO
RVM QVAE
in Academia Vi-
tebergensi pub-
lice proposi-
ta sunt.

Impressus Vitebergæ
apud Iosephum
Klug,

Anno.
1549.

TERTIVS || LIBER SCRIPTO||RVM QVAE || in Academia Vi-||tebergensi pub-||lice proposi=||ta sunt.||

Vollständiger

Titel: TERTIVS || LIBER SCRIPTO||RVM QVAE || in Academia Vi-||tebergensi
pub-||lice proposi=||ta sunt.||

PPN: PPN805487727

PURL: <http://resolver.staatsbibliothek-berlin.de/SBB00017A6600000000>

Erscheinungsjahr: 1549

Signatur: 3 in: Ah 5751

Kategorie(n): Historische Drucke, Allgemeines / Wissenschaftskunde /
Literaturgeschichte

Projekt: VD16 digital

Strukturtyp: Monografie

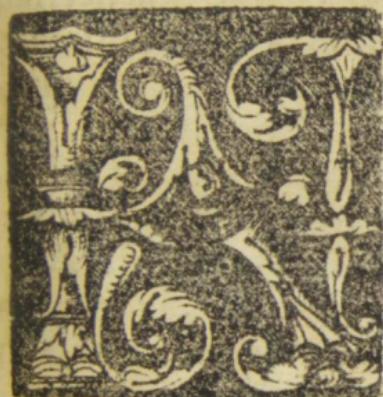
Seiten (gesamt): 311

Seiten (ausgewählt): 1-311

Lizenz: Public Domain Mark 1.0

PRIMA PARS HVIVS
libri continet scripta vetustiora que
pertinent ad superiores an-
nos. videlicet 1540. & se-
quentes aliquot.

RECTOR ACADEMIAE VI-
TEBERGENSIS

VLLVM est mai-
us ac admirabilius
opus Dei, quam co-
pulatio diuinæ &
humanæ naturæ in
filio Dei, qua Deus
æternum & immu-
tabile foedus cū hu-
mano genere fecit,

Xclare testatus est se vere curare & dili-
gere humanum genus. Colligunt
anxiæ mentes signa prouidentiæ ex le-
gibus motuum cœlestium, ex pœnis atro-
cium scelerum, ex discrimine hone-
rum & turpium insito mentibus huma-
nis, Deniq; ex multis rebus alijs qui-
A ij bus

bus agnoscimus impressa naturæ vestigia
diuinitatis. Et laudanda est hæc diligentia,
Ideo enim omnia condita sunt, ut autor
& opifex Deus agnoscatur ac celebretur.
Sed omnia cetera testimonia longe sunt
inferiora & obscuriora hac copulatione
diuinæ & humanæ naturæ. In hoc foedus
intueamur. Hic discamus vere genus hu-
manum curæ esse Dœ, vere ab eo diligi,

Rerum creatio, & hæc pulcherrima
mundi corpora distincta iucundissima va-
rietate, incurruunt in oculos & admiratio-
nem merito excitant. Sed hoc opus lon-
ge maius est, quod se Deus deijcit in hanc
ærumnosam naturam, eamq; adsumit im-
mutabili foedere, & collocat supra Ange-
los, ut regnet diuina potentia, ac mortem
aboleat, & restituat uitam æternam. Non
potest quidem magnitudo huius miran-
dæ societatis perspici ab illa mente huma-
na vel Angelica. Sed tamen vult Deus
hæc in Ecclesia celebrari, & addidit tot
testimonia, mortuorum resuscitationes
& alia. Ideoq; certis temporibus publice
hæc proponit Ecclesia.

Ad

Ad hanc cogitationem excitate animos
vt pie Festū diem celebretis. Non sunt hæc
Bacchi orgia. Nō sunt Lupercalia, quæ dia-
bolus, vt opera Dei obrueret, mundo
offudit. Vos vero, qui estis membra
Ecclesiæ Dei, oculos, aures, pectora, men-
tes conuertite ad hunc æternum Deum
conditorem omnium rerum, qui se pates-
fecit in filio suo domino nostro Iesu Chri-
sto. Hunc filium, in quo diuinam & huma-
nam naturā mirando fœdere copulauit,
agnoscite, & vt Paulus inquit, Osculam i-
ni filiū, amplectimini eum pia meditatione
et gratias ei agite, ac beneficia quæ offert
accipite, Omittite tumultus barbaricos ac
helluationes, etcogitate diuersa exempla.

Agmina cœlestia Angelorum &
Prophetarum, qui familiaritate Dei fruun-
tur, iam hoc ipso tempore de hoc tanto
opere cum Christo colloquuntur, deg-
causis arcani tanti consiliij. Angeli eti-
am solliciti, passim disponunt excubias
pro Ecclesijs, quæ toto orbe terrarum de
hoc opere vere concionantur, memine-
runt se fuisse nuncios huius tantæ rei, &
& hymnum cecinisse, Gloria in excelsis
A iiiij Deo

Deo & in terra pax , hominibus læticia,
Pij vero toto orbe terrarū cogitatione
huius diuini operis, agnoscunt misericor-
diam Dei erga nos , fiducia huius filij in-
uocant Deum, se regi, defendi, seruari pe-
tunt, & agunt gratias pro omnibus be-
neficijs. Econtra diaboli surenter hæc
cœlestia studia vbiq; inturbare co-
nantur, alibi inutilia bella, alibi alios furo-
res impiorum incendunt Iam quisq; statu-
at utrum Societatem studiorum in Ec-
clesia Dei, aut furorum diabolicorū malit.
Profecto cogitatio vtilis est. & accendit
pietatem, sicut in his historijs de Maria le-
gitur. Maria hæc omnia conferebat in cor
de suo. Idem nos faciamus, Et Nazianze-
nus in hodierna concione inquit admira-
tione accendi pectora, etiam si penitus per-
spici opus tam arcana non potest,
Θαυμαζομενος ἡ θεοές, ποθεται πλεον, ποθου-
μενος δὲ καθαιρει, καθαιρων ἡ θεοείδεις
ἔργαται, τοιουτοις ἡ ωσ, οἰκειοις ἡδη
προσομιλει γνωριζόμενος .

Illud etiam præcipimus , ut iuxta
stis

morem Ecclesiæ omnium temporum sicut
guli scholastici suum munus deferant ad
aram. Nam Deus adsuefieri uult honestis
exemplis iuuentutem ut discat vene-
rari Euangelij ministros.

Etiam Ethnici grassantes in plateis, &
inuerecunde incedentes, detestati sunt, ut
sunt veteres versiculi poetæ Alexidis,

ΕΥ ΚΑΡΝΟΜΙΖΩ ΤΟΥΤΟ ΤΩΝ ΑΥΞΑΝΘΕΡΩΝ
ΕΙΝΑΙ ΡΩ ΕΑΔΙΖΕΙΝ ΞΕΡΕΥΘΜΟΥΣ ΕΝ ΤΑῖς Οδοῖς
ΩΣ ΧΑΛΩΣ ΟΥ ΔΗ ΠΟΤΕ ΠΡΑΤΤΕΤΑΙ ΤΕΛΟΣ.

Id est,

Existimant hoc esse liberi probrum.
Negligere in incessu decus modestiae:
In talibus virtutis haud sunt semina.

Ergo ille ethnicus experientia comperit
alii confirmari petulantiam neglectione
disciplinæ in incessu, quid nos in Ecclesia
dicemus: ubi vereri oculos Dei Christi,
Angelorum debebamus, deinde ubi nos
ad modestiam, multo plures causæ, igno-
rare ethnicis hortantur, Ecclesia monet eas

A iiiij lamitatibus

Iam itatibus publicis & priuatis, dissipatio
nibus & ruinis Imperiorum, & alijs ærū
nijs tragicis puniri hominum delicta, sed
mitigari poenas ijs, qui se emendant. Co-
gitemus igitur de impendentibus pericu-
lis, & Deum aprecemur, propterea fædus
quod cum genere humano fecit, cum filio
us humanam naturam sibi re ipsa copula
uit, ne nos perire sinat, qui hoc diuinum
beneficium celebramus, qui doctrinæ
in qua Deus se patefecit, custodes su-
mus, nec deleri hos cœtus permittrat, qui
nomen Christi inuocant, & eius doctrinā
colunt, & conseruare studēt, ne insontem
turbam infantum, pueras, & honestas
matronas trucidari aut rapi ad libidinem
a barbaris militibus sinat. Conuenire Ec-
clesia solet his diebus, ut Dei beneficia, ut
irā, ut nostra pericula cogitet, ac ut ar-
dētibus votis a Deo petat defensionē &
gubernationē. Nolumus autem interior
bari piorum studia, preces, ac meditatio-
nes. Quare nocturnas vociferationes &
tumultus seuere prohibemus. Fortassis
aliqui plus sibi licentia sumunt, quia vi-
dēnt non puniri hæc delicta tanta seueri-

tate, quanta opus erat. Etsi autem nos
defuturi sumus officio nostro,
tamen nunc vos magis
moueri volumus
reuerentia filij
Dei, Angelo
rum & Ec-
clesiae in
caelo,
& toto orbe
terrarum quam
metu Magistratum,

RECTOR ACADE-
MIAE VVITE-
BERGENSIS.

NON sine graui causa sub hoc tem-
pus prohibentur discursationes per-
sonorum, qui noctu militari quadam
feroeia irrumptentes in alienas ædes, mu-
tum quandam ludum tesserarum exer-
cent. Cum enim multæ & magnæ cau-
sæ sint, cur hoc tempore attentiores ad ca-
uenda pericula, & vel tutæ omnia timen-

A v d2

da esse debeamus, non est ferendum, ut
penetrent in domos aliorum, præsertim
noctu, tales qui sese agnoscit nolint. Vult
autem Illustrissimus Princeps Elector,
nunc maxime cum a nobis longius abest,
curæ esse Magistratui tranquillitatem ac
securitatem vrbis, maxime propter nu-
merosum istum coetum Scolasticorum, in
quo sunt tot nobilium & præcipuorum
hominum liberi, quem paterno quodam
amore fide & sollicitudine optimus Prin-
ceps complectitur. Itaq; propter pericu-
la insidiarum, & vt scholasticorum ho-
nesto ocio consultum sit, repetitur edi-
ctum, ne qui discurrant personati.

Deinde Iudus ille tesserarum mutus
merito reprehenditur, qui ne in castris qui
dem inter milites olim notus fuit, sed etiam
reliquis morbis, qui corpus reipublice cor-
ripientes veterem quoq; disciplinam mil-
tarem inuaserunt, nescio quomodo lati-
us quam oportuit serpere coepit. Per se se
illiberale est & alienum ab humanitate,
inuolare in aliorum coniuicia, & ingerere
sese inuitis, ac tali aucupio aliquid præde-
venari

venari. Et constat sepe tales collusiones abire in pugnas & tumultus. Porro quid est deformius illa mussitatione, cum homo natus sis, in morem bouis aut alterius beluae φωνη και λογον fieri? Et haec mussitatio eo magis odium meretur, quia est imago dissimulationum, occultationum & insidiarum, quibus nunc vita turpissime contaminatur, & quidem a multis pro sapientia habentur talia artificia, occulte & velut ex insidijs omnia agendi. Allatum est hoc genus ludi a Caribus illici conducticijs, quorum est tanta licentia ut minimum absint a latronibus. Nam horum barbaries etiam in multis alijs rebus longissime distat ab honestissima disciplina veterum bellatorum, quorum castra (prae ut horum est immanis rabies) coenobia & scholas dixisses. Talibus sane permititur hoc modo eaptare praedas, certe scholasticis haec indigna sunt, quorum lusus debent esse sine insidijs honesti & ingenui. Quare hos ludos, qui exercentur a personatis & mutis, aut ursorum more murmurantibus, proflus prohibemus,

S V N T etiam querelæ , a scholaſticis
ſieri immoderatos ſumptus & profuſi-
ones incomēſationes & conuiuia . Sci-
tis autem ab ILLUSTRISSIMO Principe propo-
fitas eſſe leges , de moderandis ſumptibus
ſcholaſticorum . Quare de eius ſententia
vetamus ne , qui cibum ſcholaſticis præ-
bent , ſimant eos ſuo arbitrio publice agi-
tare conuiuia , niſi id fiat præceptorum
aut eorum quibus commendati ſunt gra-
uium & honeſtorum virorum voluntate
& permiffu , ac ita , vt hi ipsorum modera-
tis conuiuijs intersint inspectores ac gu-
bernatores , & curent , ne producantur con-
uiuia vltra legatum tempus .

Admonemus etiam aliarum le-
gum ILLUSTRISSIMI Principis , ne quis gerat
arma aut tela cuiuscunq; generis , compta-
rata ad lædendum . Item ne noctu vagen-
tur ſcholaſtici vociferantes , aut quoq; mode
perturbent aliorum quietem .
Quod ſi qui deprehensi fuerint toties ad
moniti , contra leges & auctoritatem pub-
licam deliquiffe , a nobis ſeuere punien-
tur . Nec deerit ſuo officio Magistratus
urbanus , in excubando & inspectione
nocturna

nocturna. Ac adolescentes etiam sui periculi causa admonitos volumus , ut sint quieti . Nam si quis contemnens monitorum, postea malo afficietur , non habebit, nisi sese, quem accuset.

Audistis & pro concione totius Ecclesiae sententiam, cuius autoritatem tanquam parcntis, quæ vestræ omnium salutis curam gerit, ex animo venerari debetis, & eius sententiæ tanquam Dei de cœlo sonanti voci parere . Nos etiam & vrbanus Magistratus optamus scholasticis omni genere officij esse parentum loco , & imperio minime sæuo, sed paterno & liberali regere & flectere animos ad pietatem & virtutem. Quare decet & vos libentius obsequi edictis publicis. Debebant & tempora hortari omnes ad modestiam et studium pietatis, quæ si unquam alias, In nunc certe plena sunt periculorum omnis generis, & propter illam effrenatam licentiam iuuentutis & prope publicum contemptum omnium legum & honestatis, horribiles poenas minantur. Hæc malitia nostra poenitentia & assiduis lachrymis deprecanda erant, nunc maxima pars sic

sie viuimus, quasi delectet nos accersere
poenas. Aduersus hæc exempla opus est
seueritate Magistratum, ne propter im-
punitatē malorū Res publica plectatur.

VIRGILIVS de Aenea intuente
celaturam clypei continentem vatici-
nia rerum futurarum, quas nondum Ae-
neas intelligebat, inquit:
Miratur, rerūq; ignarus īagine gaudet.

Ita quilibet homo sanus quasi procul
contemplatur animam, rerumq; ignarus
īagine gaudet. Etsi perspicere animæ
naturā nō possunda, tamen iuuat videre
imaginem quam ex actionibus & viribus
vtcunq; delineamus. Et omnibus
vitæ partibus omnibus disciplinis
seruit qualiscunq; agnitus animæ, ut di-
stinctio virium acq; actionum. Nemo ru-
dis huius doctrinæ theologica dextre vel
intelligere vel explicare potest. Quam
prodigiosi errores sequentur, si non dis-
cernet partem cognoscentem, a volunta-
te, & ab appetitionibus, ac rursus λόγος
& θεματα. Itē στοργας & ἀταξιας appetitio-
num. Deniq; multa alia occurunt, in
quorum

æ quorum explicazione opus est Physico-
rum doctrina de anima. Quare laudan-
da est voluntas omnium, qui hoc studi-
um vobis commendant. Cum autem me
quidam studiosi rogauerint, ut libellum
de Anima hic editum enarrem, duxi eis
gratificandū esse & invitare plures cupio,
Nam & frequen tia excitat Lectorem, &
eius libelli cognitio multum utilitatis ad-
sert omnibus discentibus. Pollicor eti-
am me ita enarraturum, ut meam ope-
ram sentiant auditores sibi prodesse. Ex-
ordiar autem DEO iuuante, enarratio-
nem proxima die Mercurij hora duode-
cima, in maiori auditorio.

Erasmus Flock
Norbergensis.

DECANVS COLLEGII
FACULTATIS PHI-
LOSOPHICAE.

VITINAM sepe & attente cogitens
Scholastici, quanta res sit hæc literari
a militia, in qua præparanda sunt ingenia
ad rem omnium in vita maximam &
difficillimam, scilicet ad Ecclesiæ & vita
civilis gubernationem, ad explicationem
doctrinæ

doctrinæ coelestis, & ad dijjudicationem
grauissimorum negotiorum vîtæ huma-
næ. Nam etsi alij minus eruditæ summa
imperia tenent, tamen multa de literato-
rum consilio constitui necesse est. Ut au-
tem eruditionem solidam & iudicij dexte-
ritatem assequatur natura mediocris, ma-
gna varietate artium opus est. Et ingenia
per gradus prouehenda sunt, & paulatim
ad veritatis aspectationem & contuitum
propius adducenda sunt. Nec vîtæ vila-
res perniciosior est, quam quod ingenia
iuuenilia, fera, nondum cicurata discipli-
na, nondum assuefacta ad intentionem,
ad vias querendæ veritatis & ad diligen-
tiam ac circumspectionem in iudicando
necessariam, repente irruunt in doctri-
nas, quæ Ecclesiam & Curiam regunt. Ut
igitur ordine discantur artes, quibus inge-
nia præparanda sunt, vetustas gradus in-
stituit, ac voluit primum gradum com-
plecti cognitionem Grammatices, Dia-
ctices, Rhetorices, Arithmetices & ele-
mentorum Sphæricorum. Ad hæc nos
adiungi volumus doctrinæ Ecclesiastice
κατηχοσι.

Cum

Cum enim agnitus & invocatio
Dei pertineat ad omnes homines, & ad
omnes aetates, necesse est statim incul-
cari teneris animis doctrinam de Deo
presertim in Scholis, quae debent esse
custodes doctrinæ celestis, Nec studia
sunt salutaria, nisi a Deo mentes regan-
tur.

In hac prima institutione volumus
etiam adolescentes nosse Epitome his-
toriarum de serie imperiorum. Hoc pri-
mum Tyrocinium, etsi uidetur exiguum
decus esse, tamen & eruditionem
magnam continet & admicula valde
utilia ad percipiendas ceteras artes.

Magna virtus est & intelligete dicen-
di rationem, & mediocriter instructum
esse facultate loquendi. Deinde quam
gratum est bonæ menti, posse expedi-
te versari in lectione sacrorum volumi-
num & aliorum bonorum Scriptorum
Id haec prima rudimenta adferunt, qui-
bus qui non sunt instructi, cum in a-
liorum librorum lectione, tum vero in
sacris libris passim ut in luto hærebunt,

B

cc

ac sepe in interpretaudo ὅτε γέγονε, οὐτι
δυρχανθεῖ ἀπτομένα dicent.

Vt igitur Deo & Ecclesiae recte seruire, & suae utilitati consulere adolescentes possint, in his primis rudimentis diligenter elaborent. Postea uero addat Geometriam, & doctrinam de motibus coelestibus, quā ad rem, ut ordine percipientur artes, certis temporibus Euclides in Schola repetitur quem ut discant Philosophiae studiosi præcipimus.

Olim Geometria initium erat Philosophici studij, Nam & Physica inde extruitur & naturae ordo postulat, ut hæc figurarum doctrina quæ est regularia certitudinis, initio percipiatur. Et sine his fontibus, uidelicet sine Geometria & sine cognitione motuum coelestium, mutilam esse Physicen manifestum est.

Ideo ut curam discendi acuamus ab ijs, qui Magisterij gradum petent, in examine possemus, ut specimen stu-

dij Euclidis exhibeant, nec admittimus ad gradum scholasticos, qui aliquandiu nos audierunt, & diei Philosophiae studiosi uoluerunt nisi publicam lectionē Euclidis audierint. His petentibus gradu, illud vetus dicemus, ἀγεωμέτρητος οὐδὲις ξιστω. Requirimus autem hoc studium, ut inuitentur adolescentes ad expertendam solidam eruditōnem ut maiorem dexteritatem & grauitatem iudiciorum deinde ad illam doctrinam adferant, quæ Ecclesiam regit. Et mediocriter percepta Geometria & cognitis motibus cœlestibus, non solum magis perspicua erit physice sed etiam dulcior.

Scimus Ecclesiam nec annidescrip-
tione, nec Cosmographia carere posse.
Necesse est igitur fontes discere, vnde &
illiriuuli promanant. Nostri officij est
monstrare veram, utilem, & salutarem
discendi rationem. Vestrum est etiam
auditores studia referre ad gloriam Dei
& ad communem salutem generis hu-
mani, nec tantū umbram doctrinæ, que
B ij aliquam

aliquando sit questuosa appetere, ut sa-
ciunt multi impostores, quorum insci-
tia & audacia postea nocet Ecclesiæ &
toti generi humano. Cogitate vos a
Deo vocatos esse ad tuendam possessio-
nem literarum, multosq; in coetu ves-
tro esse, de quibus scriptum est Sedes
re filium Dei ad dextram æterni Patris
ac dare dona hominibus, id est, saluta-
res Doctores :

Tales autem nec sunt ulli, nec es-
runt, qui literas, veritatem, solidam es-
tudionem aspernantur. Ut igitur in-
ter dona Ecclesiæ non inter pestes nu-
meremini, amandæ sunt literæ, inqui-
reada veritas, cura adhibenda est ut or-
dine & iuncte doctrinam vitæ necessari-
am discatis.

Hæc sit præcipua causa diligentia
augendæ, ad quam possunt, & alia mul-
tae adiungi. Honestum & utile est vitæ
hominum tueri artes, quæ sunt præsi-
dia vitæ, imo quæ sunt, ut apud Xeno-
phantem Crœsus de ciuitate dixit πήγαι
καλῶν, fontes ornamentorum vitæ hu-
manæ ac ciuilis consuetudinis. Datæ die
jfausto

fausto, quo memoria immensi beneficij
Dei celebratur exhibiti Spiritus Sancti
Apostolis manifesta luce, quem cum
vere sit autor doctrinæ & artium toto
pectore oramus, ut & mentes multo-
rum accendat ad discendum, & regas
ac adiuuet literarum studia, quoniam
ideo precipue donatur Ecclesiæ, ut lu-
cem Euangeliū in ministerio publico &
piis mentibus seruet.

EXEMPLVMq; Dei quisq; est in ima-
gine parua.

Sic poeta de hominis natura, ac
precipue de parte prestantissima, de ani-
ma inquit circumferre singulos paruā
quidem imaginem Dei, Sed tamen ima-
ginem, quam certe Deus impressit nobis
ut speculum esset in quo ipsum contue-
remur ac disceremus tum naturam eius
tum voluntatem. Hanc sui effigiem no-
bis Magistrum esse voluit, indicantem
& quid sit Deus & quibus officijs coli-
velit.

B ij In hac

In hac effigie discimus esse Deum,
naturam intelligentem seu sapientem,
iustam, veracem, amantem castitatis, bo-
nam & beneficam, iustis amicam, dis-
cimus item flagitari a nobis haec officia
ut hanc ipsam mentem æternam archi-
rectatricem rerum agnoscamus", & ei
obtemperemus, iuxta hoc ipsum discri-
men honestorum & turpium, quod in-
didi t' mentibus nostris & ceu vallum ac-
septum, ut ita dicam, extruxit in omni-
um animis ut limites certi nobis sint re-
rum expetendarum, seu actionum hu-
manarum.

Lucet ergo in mentibus imago Dei
quam aspici vult & considerari Deus.
Eoq; barbaræ gentes magnam in mo-
ribus immanitatem magnos furores, re-
ceperunt & exercuerunt quia hanc ima-
ginem nec intueri nec euoluere studi-
erunt non sese aspicerunt, nec qualis sit hu-
mana natura, quid distet a belluis, ad quæ
finem, ad quas actiones nascatur, consi-
derauerunt. Plato admonet nos oraculi
γνῶθι σεαυτόν, idq; sic interpretamur, preci-
pi nobis ut quantum fieri potest anime
nostra

nostre naturam consideremus. Sed nos qui populus Dei haud dubie sumus propterea quod prophetarum & Apostolorum doctrinam amplectimur, multo magis hoc studium cognoscendæ animæ decet, quia mandata diuina sepe præcipiunt de imagine renouanda.

Quomodo autem renouabunt eam qui ne quidem cogitant ubi sit, aut qualis sit. Deinde quam multa sunt in disputationibus Ecclesiarum, que sine doctrina de Anima explicari non possunt. Mansit in homine quedam de Deo noticia, & tamen voluntas auersa est. Ideo Paulus eruditissime inquit homines veritatem in iniusticia captiuam detinere. Hic certe opus est discere vires animæ & ostendere discrimen inter cognosentem & appetentem, inter noticias et affectus Postea & affectus discernendi, alij sunt etoyia aeres bona, alij simpliciter viciossi

Videnda est & societas partium quomodo cum mente sensus coniuncti sint, quomodo cor cum voluntate congruat, & quomodo inferiores vires, *εὐθυμία & ἐπιθυμτική* ab *γένεσι καὶ πάθει* regantur

B iiiij quæ

que cuiusq; sit sedes, quæ instrumenta
Harum rerum cognitio non solum per
se delectat, & ad virtutem utilis, sed
etiam delectat, quia ordo testatur homi-
nem non easu ortum esse, sed a mente
architectrice conditum.

Cum igitur in explicatione doctrinæ Ecclesiasticæ multa ex his partitiō-
nibus sumenda sint, hæc pars philosophiæ
de Anima, non negligenda est. Si de-
lectat cognoscere gemmam aliquā aut
plantam, & quærere vires in medicatio-
ne cur non iuuat etiam animam hu-
manam aspicere, quantum conceditur,
& videre quam varie sint eius vires, quo
ordine iunctæ quomodo regendæ sint
presertim cum multa nos de Deo mo-
neat hæc ipsa consideratio. In Euauge-
lio nominatur filius Dei ἀρχὴ, & ima-
go eterni patris. Etsi hæc sententia pro-
cul supra & extra humanum captū po-
sita est tamen cum verbis humanis de-
scriptio utatur, umbræ aliquæ in nobis
querendæ sunt, quarū similitudo vocabu-
la vñcunq; declarat. In homine mens cum
cogi-

cogitat quidpiam, eius rei subitam imaginem sibi quasi gignit. Mira est celeritas miranda pictura, nec in nobis ipsis penitus causas huius picturæ perspicimus. Sed tamen cum filius Dei dicatur ἀογος & imago patris, verba significant filium nasci cogitando, & ea cogitatione gigni imaginem patris, ut in nostra cogitatione lucet imago rei cogitata.

Possem alia multa recitare quæ ostendunt in multis materijs grauissimis sumi explicationem ex his riuulis doctrinæ de anima.

Quare scholasticos adhortor, ut hanc philosophiæ partem ament & diligenter cognoscant. Nec dubito, quin omnes qui eam mediocriter degustarunt, fateantur ipsi hanc doctrinam adeo dulcem esse, ut audiissime hauriatur. Arbitror etiam multos hac ipsa auditate accendi ad amorem & spem futuræ vite, in qua velut in alta eruditiore Academia, proprius tantas res aspiciemus. Sed interea discamus ea quæ prudenter obserua-

B v runt

runt homines ingeniosissimi & posterita-
ti tradiderunt , vt aliquam qualemcumq;
effigiem animæ, pene vt vmbra pingun-
tur, spectandam proponerent.

Decreui igitur enarrare librum de ani-
ma hic editum , ac polliceor auditoribus
diligentiam & fidem . Inchoabo autem
enarrationem die Mercurij post nondi-
nas Lipsicas . Videlicet die x. octobris.
hora duodecima in auditorio maiore.

Erasmus Flock,

MIRATVR, rerumq; ignarus ima-
gine gaudet.

Sic de Aenea Virgilius inquit, intu-
ente seriem Romanarum rerum in cly-
peo sculptam , quas et si non intellige-
bat Aeneas , quia adhuc futurae erant,
tam en laetus contemplabatur , tanquam
ex signis diuinans de posteritatis uirtu-
te , & futura magnitudine & gloria . Ita
nos etiam humanæ animæ naturam pe-
nitus agnoscere non possumus , tamen
de

de uarietate uiirium organorum actionum, de origine, de imagine Dei, de æternitate cogitantes, mirari eam decet & hac qualicumq[ue] consideratione delectari.

Magnum quiddam est nec aliud in toto naturæ opificio admirabilius est hominem circumferre Dei imaginem quæ nobis insita est ut in ea velut in effigie contueamur Deum & ut vita hominis precipua, sit quoddam perpetuum studium cogitandi de Deo in consideratione animæ atq[ue] celebrandi autoris atq[ue] opificis. Ergo & scholam nobiscum singuli circumferimus in qua fulgere & celebrari noticla Dei debet. Et hæc scho la erat futura multo studiosior & eruditior, si humana natura mansisset integra, nec ipsa se mersisset in tenebras. Sed tamē ex his quoq[ue] deus nos eluctarivult uult aspici naturam, & adiuuat studium.

Sunt igitur cognoscenda ea, quæ de anime viribus & officijs recte & pie scripta sunt
Et quia

Et quia libellus de anima clarissimi preceptoris nostri D. Philippi Melanthonis, videtur conducere scholasticorum studij decreui eum enarrare . ac hortor scholasticos ut hanc partem Philosophie in primis & ament & colat , Aristoteles inquit doctrinam de Anima inter precipua bona, κάλας καὶ τίμια ducendam esse .

Multo magis ita sentiendum est nobis in Ecclesia qui scimus, hanc doctrinam prodeesse pietati, & illustrare disputationes de summis rebus . An cogitari potest aliquo modo cur filius Dei λόγος vocetur si non ab ipsis imaginibus quas mens format exemplum fumatur? Ut mens imagines gignit ita aeternus pater genuit characterem suae substantiae ut ait epistola ad Ebreos , qui λόγος dicitur . Deinde an non necessaria est partium animae distinctio . Deus indidit mente aeternum & immutabile iudicium, quo honesta discernuntur ac diuelluntur a turpibus , Id manet in parte cognoscente . Sed pars altera videlicet appetens , auersa a Deo

a Deo quā est cōtumax illi æternæ legi.
Quam ægre patitur frenum . Quare Pau-
lus inquit homines veritatē in iniusticia
capitulam detinere. Est in mente lumen
diuinitus nobis additum : sed potentia
appetens, auersa est a Deo & quasi car-
cer lumen illud impedit . Hic certe opus
est distinctione virium animæ, & offi-
ciorum : Item cum de affectibus dicitur
necessē est στοργας discernere a uitiolis
motibus . Quanta certamina fuerunt cū
Manichæis, qui contēderunt voluntates
prauas ortas esse ab Hyle , nec posse
flecti ad bonum . Ad hos furores refus-
tandos certe utile est adolescentiam rec-
te institui in his Elementis de Anima.

Fateri omnes necessē est Ethicen
doctrinam utilem esse vitæ , ac moribus
At fontes sunt in doctrina de Anima
Continet autem hie libellus , quem ena-
rare decreui, & Anatomica multa, quo-
rum cognitionem Galenus etiam dixit
esse aditum ad Theologiam, quia con-
uincit nos , ut non casu hanc hominū
naturam sed a mente architectatrice con-
ditam

ditam esse, statuamus. Sunt autem & aliae multe utilitates Anatomices in tuta-
enda valetudine, & regendis multis
functionibus corporis. Ac profecto totius
huius doctrine multo plures sunt
utilitates, in multis uitae partibus, quam
ut numerari omnes possint. Et subinde
quotidiana uitae consuetudo de aliqui-
bus studiosos admonet.

Sed haec semper in conspectu esse
debent, quod ipsa anima certum & illo
luitre testimonium est, genus humanum
non esse casu ortum, sed vere ab aeterno
mente, sapiente bona iusta conditum.
Impossibile est enim fortuitum esse dis-
crimen honestorum & turpium, quod
in omnibus hominibus immutabiliter lu-
cet. Vel si rumpantur omnes Cyclopes
& omnes Epicurei, tamen haec ipsa vox
naturae reclamat ipsorum furori, & co-
git eos apud sese fateri, esse mentem &
ternam conditricem rerum, sapientem &
iustam bonam.

Iam hinc alia multa sequuntur
de

de nostra obedientia , & de iudicio .
Non enim frustra Deus has noticias
nobis indicavit , vult esse vitæ regulas vult
esse vincula societatis humanæ , quæ si
quis violat , contumaciam puniturum
se esse significat & hanc suam uolunta-
tem quotidianis exemplis declarat in ex-
emplis homicidarum et in cestorum .

Sed in ipsa enaratione copiosius de
hoc argumento differemus . Nunc ea
tantum recitaui , ut studium accenderē .
Quis enim non amet hoc studium si co-
gitet hanc doctrinam adeo certum de
Deo testimonium esse & prodest ani-
mos confirmari talibus argumentis . Per
ficiam autem diligentia & assiduitate ut
intelligent auditores sibi meam operam
prodesse .

Andreas Aurifaber , proxio-
ma die mercurij hora ix .

RECTOR ACADEMIAE
VVITEBERGBNSIS.

Vt in am

VTINAM studiosi literarum considerarent suę vocationis magnitudinem. Nam profecto hæc nostra militia maxime ad rem publicam pertinet. Ideo propterea communem salutem maiori cura in literis uersari eos oportebat & regere mores diligentius, ut Deus aspiraret discentibus. Præterea singulorum mores pertinent primum ad gloriam Dei deinde ad conseruationem publicę pacis postremo ad exemplum & conseruationem disciplinæ.

Hæ tantæ cause merito debebant studiosos mouere ut modestissime viuerent & vt gloriam Dei ornarent, & vt suo officio tuerentur communem pacem & exemplo iuuarent conseruationem disciplinæ. Verissimum est enim homines non sibi sed Deo & reipub; nasci.

Hæ ut cogitent studiosi magnopere hortamur, & propter illas honestissimas & sanctissimas causas precipimus, ut sint modesti nec nocturnis discursationibus aut tumultibus perturbent ciuitatis

tatis tranquillitatem. Hac de ratione modo scitis scriptas leges, sed etiam Dei vocem, naturæ, mentibusq; vestris impressā concionari.

Sed quoniam officij nostrī ēst, quantum possumus disciplinam tueri, eadem de re se pius edicta proponimus. Decreuimus autem seuere exequi poenas quibus illa constitutio, quæ solet recitari in lectione Statutorum, punit nocturnas discursationes & tumultus. Hac de re Scholaisticos præmonere voluimus. Senatus etiam urbis pollicetur se non defuturum suo officio, & prohibebit noctu produci conuia ultra constitutum tempus. Et si quos ministri publici deprehendent delinquentes contra Edictum, ducent in carcerem custodiendos donec lucescat. Nos quoq; illis, qui ad iurisdictionem nostram pertinent mandamus, qui habēt cōuiuas, aut excipiunt hospites, ne patiantur noctu conulsi a producti, ultra nonam horam. Multum ad alios cohercendos, & ad ipsam suuentutem flectendam ad modestiam, conducunt nostrorum exempla.

Tertio. Videmus paſſim incedere

C Scholaisticos

Scholasticos amicos vestitu adeo scutti
li, ut grauium virorum oculos mirum in
modum offendat, & hospitum animos alie-
nent. Quantum illi dolorem parentibus
adferent, si in eorum conspectum cum ta-
li vestitu venirent. Et sub his curtis penu-
lis exerunt pugiones, quos gestare vetat
constitutio Principis. Sciant igitur dein-
ceps nos non passuros esse, ut pugiones
gerant. Sed in constitutione de non ge-
rendis armis excepti sunt Magistratus &
hi, qui sunt in consilio Academie, aut vir-
bis, item ministri publici.

Siqui etiam sunt quorum nomina
nonendum sunt perscripta in matricula. hi
primo quoque tempore veniant ad Rec-
torem nomina daturi.

Quarto Magistris, qui habent do-
mesticas scholas præcipimus, ut suæ fidei
committos maiore diligentia & seuerita-
te contineant in officio. Vident noctur-
nas discursationes, non solum moribus, &
valitudini adolescentum nocere, sed eti-
am propter alios multos casus periculi ple-
nas

nas esse: Etsi autem videmus qualis sit
contumacia iuuentutis in hac quasi fatali
dissolutione disciplinæ, tamen non excus-
sant tempora Praeceptores. Imo nos pug-
nare cum vicis temporum oportet. Qua-
re postulamus, vt sint actiores & vigilan-
tiōres. Quia si vere volumos æstimare,
hac pædagogia non minus ad Rem pub-
licam pertinet, quam Magistratus & Im-
peria. In scholis seminarīa sunt Ecclesiæ
& imperiorum. Et Deo reddenda erit
ratio an prestiterimus diligentiam, quam
potuimus.

Postremo. Quia ut Iohannes inquit.
Christus venit vt dissoluat opera Diabo-
li. Estq; præcipuū diaboli opus dissolutio
disciplinæ. Rogamus Dominum nostrū
Ielum Christum, vt ipse conseruet disci-
plinam, et reprimat diaboli conatus, ne dis-
soluta disciplina sequatur infinita mo-
rū barbaries, & insciitia. Nam illa licentia
quā deploramus nō tantū oritur ab huma-
na imbecillitate, sed magis a diabolo. Sed
Christianos decet intelligere, & cauere
diaboli insidias & Christi iuuabit pios,
& magnis premijs ornabit, qui propter

C ii ipsum

Ipsum amant disciplinam, modestiam, &
artes utiles vtae.

DECANVS COLLEGII
FACULTATISAR
TIVM.

MULTI in disputationibus, ut pra
ripiant alijs locum argumentandi,
assident Cathedræ intra proximos can
cellos. Eam deformitatem corrigere cu
pimus. Nam indecorum est, ipsos ibi qua
si ex specu aut latebris argumenta sua
recitare, vbi neq; conspici neq; exaudiri
possunt, ac propemodum accidit, vt
allaturi frigidissimas nærias maxime se
in illum angulum abdant, vnde tan
quam examen fucorum ex alueolis
non vocem sed stridorem edunt.

Vt pugnanti ab exercitu conspici
gloriosum est, ita decet disputerem vel
le conspici & exaudiri, præsertim cum
disputationes non solum studijs pro
desse debeat, sed etiam ad forman
dam actionem in illa sedata ac mutua
colloq;

scollcutione , quæ & ipsa requirit ap-
tam vocis moderationem , & ne uultus
atq; oculi aberrent , ac nequa manibus
inepta gesticulatio edatur : Est quædam
humanitas in disputando intueri respon-
dentem , ut quasi cum amico , amanter
confabulari . ac velle videaris aut ipsum
sedate docere , aut ab eo discere . Ideo vel-
lem memoriter pronunciari argumenta .
Sed nunc de loco præcipimus . Accedit
enim & illud incommodum . Cum illud
murmur in angulo exaudiri non possit ,
surgunt reliqui , & ad Cathedram acce-
dunt , æ multipli strepitu impediunt ,
vt minus etiam audiri disputantes pos-
sint . Hæc in ludis aut Theatris fieri so-
lent , ubi ineptorum stultitiae ignosci-
tur , qui certant occupare loca commo-
diora , Scholam decet , ut ergia e tranquill-
itas , ut templo .

Ideo mandamus primum , ut Schola-
stici teneant superiorem sedem ad fini-
stram extra cancelllos Cathedræ adiun-
ctos . Siqui intra cancelllos se abdent mul-
C iij etabuntur

et abuntur præmio, quod dari solet dispu-
tantibus

In primis inconcinnum est quod, alij
alios interpellat initio, in proponendis ar-
gumentis, ut anteuerant & dissidium
clamorem edunt. Ideo ordine ut locus po-
stulat, singuli sua argumenta propos-
nant, nec priores interpellent.

Illud magnopere petimus & manda-
mus, ut sedent adolescentes ne fiant stre-
pitus, dum alij surgunt, alij procedunt, alij
proximos elidunt. Hæc valde deformant
nostros cōgressus, qui dehebāt similes esse
veterum congressuum in templis, vbi se-
debant taciti auditores, ut Paulus inquit,
Si fuere it reuelatū sedenti. Et Christus
in cœtu lecturus Esaïæ vaticinium dicitur
surrexisse, ac postea rursus asseditisse, No-
stræ scholæ imagines esse debent illorum
honestissimorum cætuum in templis. Ideo
auditores sedent tranquilli, ne sibi &
alij excutiant attentionem.

Apud Homerum exercitus in con-
cione sedet et si tanta fuit multitudo, ut
terre morui comparetur strepitus venien-
tis turbæ, De hac tamen inquit Homerus
καὶ οὐδὲ δέ τις τοι λαὸς;, & deinde πάντας αὐτοὺς

γοικλαξγη̄ς. Nec dubitū est poetam retulisse morem urbanarum concionum. Taliū morum vestigia adhuc in Scholis fuerunt. Et ad disciplinam conducit, ac modestiam alit talis tranquillitas. Ideo avide petimus, ne hos honestos ritus Scholarum illa ἀταξία mutetis.

Volumus & locum disputandi dari Magistris per vices, ut cum duo aut tres scholastici sua argumenta absolverunt, pater presidens a Magistris, ut disputerent, quibus in tempore locus dandus est, ut materie possint explicari & illustrari.

Cumq; hę disputationes institutae sint ad erudiendos adolescentes, petimus ut plures Magistri disputerent qui propositas materias diligentius excutere possunt, quā reliqui tyrones postremo magnopere obtestamur omnes studiosos, ut omnino officio has disputationes adiuuare & omnino studeant, ut honestissimus mos facilius conservari possit. Multas n. vultates adicit hoc exercitiū, ac nō solū acuit ingenia, sed etiā pronunciationē & actionē format. & quādā moderationē adfert utile moribus

Nō obseurū est ingenia acui, cū illustrātur materia sumptae ex optimis artibus, et

conferunt inter se docti suas { cogitationes . Plurimum enim valet in studijs , vt inquit Cicero , συγκέντρωσις , quæ sit accuratestissime in his publicis congressibus . Deinde iuuenes adsuefiunt ad dialecticam , & celeritatem in sententijs aliorum repetendis & explicandis . Alitur & extemporalis facundia , quæ est magnum decus . Postremo hæc moribus prosunt , quod disputationes actionem regere diseant , & assuefiunt ut motus animi reprimant , frenent iracundiam , confusionem animi discentiant . Et adsuefacti in his congressibus in omnibus vita fiunt magis εὐτελικοί & quadam comitate inuitare homines , & ad colloquendum & respondere possunt . Hæc pars est humanitatis , quæ sepe magnas utilitates adfert .

ALMA veni nostris pax optatissima
Musis
Da studijs pacem maxime Christe p̄n̄s
Tureicus Argolica quondam de sede Ty-
rannus
Expulit Aonij numina docta chorū
Nos

Non sacer his Helicō, nec dulci carmine
clarus

Parnassus, tutos exhibuere locos.
Ergo sub occiduis petierūt finibus oras,
Hospitium & ipsis Itala terra dedit.
Inde per Harcini saltus, horrentia faxa,
Hue sua Germanis dona tulere viris.
Sepe igitur, quāuis properantia flumina
Rheni

Facundo noster Sturmius ore tenet.
Et mogani rīpas illustrat Musa Mycilli.
Edit & ad Viadrū scripta diserta Logus
Ovitinā sic Lane tuus nūc viueret Hessus
Ut fuit Aonij gloria prima chori.
Sed postquam vicit fatum, nunc forsitan ad
Albim,
Stigelio palmam Calliopea dabit.
Carmina Pierides dictant cui græca Ca-
mœnæ,

Illiricum officijs Necchare flave tenes.
Ceruleasq; vndas mulcens septemplicis
Istri

Nō leo berge mihi prætereundus eris
Et qui Cæsaribus posuisti æterna tro-
phœa,

Germanis laudem iure Sabine refers.

C v Quin

Quin & ad exigui tipas qui natus Ilyssi,
Carmina grata deo docte Philippe facis
Quiq; refers veterem eloquij grauitate Pe-
riclem,

Istius es studij non leue Iona decus,
Quid memorem Ioachime tuas in carmi-
ne dotes.

Greca tibi libeat siue latina loqui?
Ergo tibi Philyram faciles ante omnia
Musæ,

Conciliant quæ nunc te studiosa vocat
Pacem igitur Musis celestia numina dos-
nent,

Turcica ne trepidas hinc etiam arma
fugent,

Cura sit & nobis ipsarum dona rueri,
Artibus ut m agnis hic quoq; duret ho-
nos.

Ergo quoprofit studiosis nostra volun-
tas

Ordiar iliados grande Maronis opus.
De quo pauca suo dicentur tempore , si
cras,

Lector amice voles dexter adesse potes

M. Marcellus Anno 1541.
RECTOR

RECTOR ACADEMIAE
VVIT EBERGEN.
SIS.

ET SI existimamus aliqua esse mode-
sta ingenia, quæ adficiuntur co- statis-
one periculorum, quæ impendent Germani-
æ, & student pietate morum lenire irā
Dei, tamen videmus alios quosdam du-
riores essa Caucasi rupibus, ac prorsus ni-
hil adfici publica mœsticia. Sed querere
belluinas voluptates, grassarieebrios to-
nis noctibus tumultus excitare. Ac sæpe
iam accidit, ut etiam modestiores pertra-
hantur in sodalicia dissimilia.

Nos quod nostri officij est, disipli-
nam tueri cupimus & cohercere petulan-
tiam. Ideo prohibemus nocturnos clamo-
tes & tumultus, item personatorum dis-
eunctiones, ac ludum tesserarum, qui a
musitarione nomen habet. Quid aliud
quam insidias in hac tanta morum corrup-
tione suspicari prudentes possunt, si vide-
ant in alienas ædes irrumpere ignotos per-
sonatos, tacentes, nutibus loquientes.

Hæc

Hæc aliena sunt & ab humanitate
& ab ingenuitate. Speramus autem,
apud bonos & modestos valitaram edicti
nostrí autoritatem , quos quidem decet
aliarum honestarum ciuitatum exemplis
moueri.

Noriberga. Vratislauia, Lipsia, & ple-
raq; aliq; etiam concessos ludos iam pro-
hibuerunt , vt populus admoneatur ex-
emplo aliquo de imp̄endentibus periculis,

Quam est indecorum in Schola
Christianæ, contraria exempla conspici,
quæ ut est præcipua pars Ecclesie , Sic præ-
cipue lugere publicas Ecclesiæ clades de-
bebat, et veris ac assiduis gemitibus orare
Deum, ne deleri nomen Christi , pios cœ-
tus politias & recta studia sinat . Sic pro
Israelitis lachrymæ valuerunt Samuelis,
Eliae, Elisei, Esaiæ, Ieremiæ, Danielis, Io-
hannis Baptistæ , Christi & Apostolo-
rum.

Nunquam Ecclesia foris est victa ar-
mis, nisi domesticis sceleribus, prius horri-
biliter

biliter deformata esset. Ergo qui non emē
dant mores, non sunt in Ecclesiæ, sed in
hostium castris. Fuit Isennaci ante an-
nos quinquaginta, vir pius & doctus Io-
hannes Hilten, qui cum alia multa præ-
dixit, quæ euenerunt. Nam diserte
seripſit, Anno 1516. initium fore emen-
dationis doctrinæ Ecclesiasticæ) tum eti-
am de Turcici regni successibus & incli-
natione vaticinatus est. qui & pannonijs
potiturum Turcam & vicinas regiones
vastaturum esse seripſit. Postea vero in-
clinationē regni Turcici secuturam esse
exſtimauit. Audimus & in urbe Bizan-
tio, Leonis ænei magnana molem saxo
impositam & immotam, qui antea specta-
uit orientem, ante paucos annos sponte,
sine vlla vi humana conuersam esse ad
occidentem, quo bella in occidente signi-
ficari putatur. Et commemorari alia
multa possent. Sed fortassis est ineptum
vaticinia & prodigia recitare, præsertim
cum hostis sit in conspectu.

Et tristissima signa sunt in moribus,
qui si mediocriter emendarentur, Deus
arceret

arceret hostem. Verum cogitate ipsi. Si tantum eo pacem expetimus, ut obsecnis voluptatibus fruamur, quid preces piorum quid arma virorum fortium proficere possunt. An putatis pios hoc preceari Deum, ut det ocium alijs explendae tyranni di, ambitioni libidinibus & alijs prauis cupiditatibus. An ideo vultis Deum preciari in nostra acie, ne stupra, ne adulteria, ne alia flagitia impedianter.

Nolite hanc dementiam aut prijs praecantibus aut viris fortibus dimicantibus tribuere. Ne quidem exaudiret Deus Samuelem aut Ieremiam haec praecantes.

Alius est finis quem & prius in precibus & viri fortes in acie intuentur, videlicet, ut Deus recte colatur, ut Ecclesia, disciplina, pia & utilia studia, honestae politiae conseruentur. Ergo ut preces, ut arma valeant, mores nostros emendamus. De his qui mores emendant, ait Samuel. Ne sic delinquam aduersus Deum ne orem pro vobis, ueue doceam vos viam bonam & certam, Ideo timete Deum

Deum & seruite ei vero & toto corde, ne
percatis, Die XVIII Februarij.

Anno.

1 5 4 2

JOANNES Regiomontanus, qui
diuina quadam vi ingenij præditus, tan
tum lucis attulit Mathematis, ut veteri
bus artificibus præstantissimis in hoc ge
nere conferri posset. Is cum in Italiam
ductus esset à Bessarione Græco, Cardi
nale, aliquantis per hæsit Patauij, ubi in
Academia Fiorentissima, & inter docti
ssimos homines enarravit Alfragani li
bellum. Nam cum propter imperitio
res non statim prolixas demonstrationes
Ptolomei proponendas esse iudicaret, sed
consulere vellet utilitati discentium, nec
tamen profus vulgaria & tenuia elemen
ta artifex tantus traditurus esse, delegit
Alfragani commentarium, iudicans vbe
riorem esse Iohanne de Sacro Busto &
similibus libelli, qui continent initia A
stronomiae.

Hac eo prefatus sū, ut scholastici, iuditio
&

& autoritate summi artificis Iohannis de Regiomonte inuitentur ad lectionē Alfraganī. Neq; enim putauit ullam futuram grauiorem commendationem huius autoris, quam testimonium eius viri, cui doctissimi omnes in Germania atq; Italia libenter principatum in his artibus tribuerunt, & qui, ut posset suos autores perfecte intelligere, & explicare, etiam grāce linguae se dedidit ut fontes doctrinæ videaret,

Itaq; moueat studiosos autoritas Regiomontani, ut Alfraganum ament & diligenter cognoscant. Erit utilis etiam rudioribus, quia elementa proponit. Quare & in hac ipsa prælectione habebimus occasionem repetendi illa, que in libello Iohannis de Sacro Busto tradidi. Accident & alia, que prouehent eos, qui elemēta cognouerunt, & profutura sunt doctisribus. Etsi enim meo me pede metior agnoso me in his disciplinis tyronem esse, tamen deo dante, perficiam, ut pro mea mediocritate, hunc commentarium dilucide explicem.

In

In his artibus summa laus est pet-
spicuitatis, & simplicitatis. Ideo earum
tractatio affuefacit ingenia, vt etiam in
alijs disciplinis ament simplicitatem & per-
spicuitatem, Potremo incendat auditio-
res ad hunc commentarium cognoscen-
dum, rerum utilitas & suauitas. constat
enim doctrinam de motibus celestibus in
multis vitæ partibus prodesse, vt alias se-
pe dictum est. Et naturæ non monstru-
sa fatentur nihil haec philosophia dulcissimus
ac iucundius esse. Quia enim traducit
nos ad agnitionem Dei, ad aspiciendas
res perpetuas, & ad causas mutationum
in natura, quarum cognitionem vehe-
mentissime expetit humana mens, adfert
mirificas volupiates, Sed haec alias sepe
dicuntur.

RECTOR ACADEMIÆ
VITEBERGENSIS.

DEBEBANT Imperia præcipue re-
gere disciplinam, & mores hominum,
et arma gerere ad cohercendos petulantias
vt Paulus inquit, Magistratum debere
esse terrori malis & tueri bonos. Sed hanc
præciupam partem sui muneris gubernatores

Dicitur Governare

tores negligentius administrant, quam
ceteras. Interim Ecclesia & nos, qui do-
cemus in scholis, doctrinam de Deo si-
deliter tradimus, & quantum possumus
docendo disciplinam regimus. Sed su-
mus sine presidijs & viribus, & plane ut
Baptista inquit, sumus vox clamantis in
deserto, imbecilles homines ac spreti.
Sed tamen per nos spiritus Dei sonat
salutarem doctrinam, ut inquit Chris-
tus: Non vos estis qui loquimini, sed
spiritus patris celestis in vobis loquitur.
Qualescumque sumus, tamen munus do-
cendi, quod omnium summum est, &
quo patres, prophetae, & Apostoli sumus
gebantur administramus. Et nostri cae-
sus debent esse seminaria Ecclesiae.

Hæc utinam scholastici cogitarent,
ut se ad huius nostri muneri reuerentia
& ad amandas scholas exuscitarent. Sed
multi sunt mixti scholastico cœtu, qui
non cogitant se in scholis, ut in Ecclesia
viuere, ac sibi licentia sumunt plus quam
barbaricam, oppugnant alienas domos,
populantur hortos, nocturnos tumultus
excitant

excitant, discurrunt armati, prouocant
tranquillos, deniq; modus nullus est pe-
tulantiae & immanitatis. Hi furores cō-
pescend ierant armis Magistratum: Sed
aulæ disciplinam negligunt.

Nos vero ne nostrum officium omis-
tamus, p̄cipimus scholasticis vt Deo &
Domino nostro Iesu Christo obtempe-
rent & mores regant.

Denunciamus etiam omnibus, cer-
to Deum vindicem & vltorem fore con-
sumacæ, qua & Dei mandata contēnunt
& scandalis dedecorant scholam, & alio-
rum studia impediunt.

Prouocationes violent iusitandum
quod Rectori singuli scholasticidare so-
lent, & per se sunt iniustæ, atrocæ, &c
latrocinij similes, nec tolerari possunt in
societate ciuili Ideo decretum est, vt pro-
uocatores ex Academia ejciantur. Qua-
lis furor esset, si in ipsis templis Dei la-
trocinia exercearentur: at scholæ re vera
sunt templo Dei.

D q

Et ut tranquillitatis consulatur, etiam seuerere precipimus ne prouocati verbis moueri se ad dimicandum sinant, eaque in re magis utilitate publica quam priuata iustitiae cuncta moueantur. Tumultus nocturni pene speciem prebent capte ab hostibus urbis, & grauidis, ægrotis puerperis, sepe magnos terrores incutiunt. His certe parci decet. Et res ipsa aliena est a ciuitati consuetudine in qua ordo, modestia, & studium tranquillitatis precipue conspici debent.

Præhibemus ergo & vociferationes & gestationes cum aliorum armorum tamen etiam plumbeorum globorum.

Postremo de hortis sciant scholastici, et si haec sepes quas videtis, factæ contexta salice, non satis muniunt hortos tamen Deus circundedit suam sapem, videlicet hanc legem: Non furtum facies, propter huius legis autorem & uindictam abstinete ab alieno.

Nos quoque quantum poterimus delingentes

linquentes puniemus. ac eaueant illi, qui
nostram imbecillitatem contemnunt ne
nimia petulantia prebeat occasionem, ve
sepe accidit, durioribus imperijs & sup-
plicijs. Si irritatus Illustrissimus princeps
iudicabit durioribus frenis opus esse, in-
telligetis ei nec consilium, nec magnitu-
dinem animi deesse.

Die Iulij xij An. M. D XLIII.

IN ENARRATIONEM metamorphoseos Ouidij.

Fabula narratur scriptis celebrata uetus tis

Non credenda licet moribus apta tamen
In porcos Circe comites mutarat Vlissis

Viribus herbarum, carminibusque potens,

Reddidit ablatas iisdem quoq; deinde figuras,

Quod fuerat primo quilibet esse cupit.

Vnus erat Gryllus, cui mens diuersa uolebat,

Huic plus humana uita sulla placet.

Virtutem sic pars hominum quoq; maxima videt

Brutorumq; magis uiuere more iuvat.

Non amor est recti, uirintis nulla cupido,

Et sua uirtuti gloria rara datur.

D ij

vij

Vita, uoluptatesq; placent, moresq; ferini
Et quod preterea turpe parumq; decens.
Sint procul a nostro coetu qui talia querunt,
Sint procul a studijs talia monstrabonis
Sed Circen querant, Gryllum similesq; magistros
Et lutulent colant turpia q; antra suum.
At quibus est meliore nec tam peruersa uoluntas,
Qui pecudem ritu uiuere turpe putant,
Ulis ingenuas animum excoluisse per artes
Cura sit, & studijs incubuisse pijs,
Humano generi Deus hæc sua munera donat
Et pietas^h ecce est discere grata Dco.

Hec inter sibi iure locum quoq; sacra poesis
Venit at, extremum non tenet illa locum,
Ergo Poetarum quoq; carmina docta legamus,
Utilitas etenim non leuis inde uenit.
Naturam rerum sic effinxere Poetae
Ut speculum formæ singere leue solet.
Pulchraq; uirtutum nobis exempla recensent,
Inlyta dum prisca temporis acta canunt.
Proponunt nostre præcepta salubria uitæ,
Et morum quæ sit regula certa docent.
Turpe quid ostentant & quid scelerata sequatur
Facta monent, & quod sit probitatis opus.
Ardua siderci re serunt fastigia celi,

Demonstryn

Demonstrant geminos esse sub axe polos .

Errantemq; canunt lunam solisq; labores ,

Quodq; tenent certas sydera clara uices .

Auerat hybernis quare de noctibus æstas ,

Cur minuat longas frigida bruma dies .

Irruat in sedem cur tardi Cynthia fratriis ,

Obiecto rapidas suscit & orbo faces .

Cur non Parrhasides tingantur in æquore stellæ

Quæ sunt arctoo proxima signa polo .

Quæres incendant diros moueantq; eo metas ,

Et tantas flamas centrahat unde uapor .

Fiat ut interdum quod cœlo stella foreno .

Quam cecidiſſe putas non tamen illa eadat .

Æolus insanos ut frenet carcere uentos ,

Aduersa quando prælia fronte gerunt .

Vt tristes Hyades Nymbisq; superbus Orion ,

Dant uires pluiae materiamq; crient .

Nec causas rerum tantum docuere poetæ ,

Verum etiam nobis fata præceſſe monent .

Iſlaq; seruari non casu corpora mundi ,

Mente sed æterna consilioq; regi .

Quos non tantarum iuuat inquisitio rerum .

Hos ego non homines sed reor esse feras .

Vt uates igitur studiumq; colamus honestum ,

Et laus sit Musis quantulacunq; bonis .

D iiiij Ordine

Ordinar egregium Nasonis et utile Carmen .
In non credendos corpora uerfa modos ,
Hoc opus(ut uerbis complectar plurima paucis)
Illul precipue commoditatis habet .
Historie scriem quod prima ab origine mundi ,
Tempus ad Augusti Cesaris usq; docet .
Ac tibi ne uianis credas modo tempora scriptis
Ludi, sub fictis plurima uera latent .
Si cui igitur studium , placet hoc et nostra uoluntas ,
Ad solitum se cras conserat ille locum .

Johannes Marcellus
Regiomontanus.

PA X optima rerum ,
Quas homini nouisse datum est , Pax
una triumphis
Inaumeris potior .

Sed tanto bono uti homines debe-
bant ad erudiendas & ornandas Ecclesi-
as , ad docendam iuuentutem , ad mores
regendos . Hoc cum non fiat ac octum
inuitet voluptates , ignauiam & multa vi-
cia nihil miremur exoriri bella . Sic igitur
a Deo pacem petamus , ut hanc eti-
am bene

am bene collocemus , gubernatores sint
in tuenda disciplina seueriores , erudi-
antur Ecclesiæ , nos literas & artes vitæ
necessarias acerrimo studio colamus .

Hæc si faciemus , facilius & Deo
pacem impetrabimus , quam & petere
maiore cura debemus , quod apparet
precipue Turcicis bellis deleta esse stu-
dia doctrinæ in ijs locis vbi maxime
quondam floruerunt , in AEgypto ,
Asia , & Græcia . Illa ipsa ciuitas Atti-
ca , quæ nutritrix fuit artium , ita conci-
dit , vix ut locus vbi quondam fuit ,
monstrari iam possit .

Vt igitur excitemus studia inge-
niosorum , enarrabimus (Deo iuuante)
scriptum , quod pene ausim dicere , om-
nium humanorum operum longe pul-
cherrimum esse , τὸ μεγαλύτερον πρότοι
Ptolomæi , quæ complexa est doctrinam
de motibus celestibus integrum . Ag-
noscent omnes sani suauem & dulcē
esse cognitionem eius doctrinæ . Nam
mens humana orta e cœlo , cognitione

D V T E R U M

serum celestium, æclut conspectu patris
delectatur.

Sed aliae multæ causæ etiam nos ad
hæc studia hortantur. Cum Deus sit
condita esse sydera, ut sint signa, & me-
tiantur annum, & vices temporum, cer-
te aspici sidera, et motus obseruari voluit.
Frustra enim constituuntur metæ anni
non obseruantibus. Iam illud cogitate
quanta esset vitæ confusio, si ignota esset
annī ratio, si spacia preteritorum seculo-
rum & seriem historiarum retro animis
legere & comprehendere non possemus,
quaæ tenebræ essent religionum, & maxi-
marum rerum.

Sunt & aliae utilitates Physicarū sig-
nificationum non leues. Quām est enim
absurdum, putare hanc miram & certissi-
mam motuum varietatem frustra à Deo
architecto institutam esse.

Expectenda est igitur motuum doc-
trina, quam pro mediocritate mea diligē-
ter explicabo, in Ptolemei enarratione
Deus

Deus vmbras dedit humano generi ha-
rum rerum doctrices, dedit numeros &
mensuras, vt agnoscamus & mentem eſ-
se opificem tam mirandæ machine, & se
a nobis inquiri & colli velle. Incipiam
autem enarrationem Ptolemaei die prox-
ima Iouis.

M. Joachimus
Rheticus.

IN LECTIONEM
Theoricarum Purcbachij.

Necesse est, in scholis retineri libel-
los qui tradunt elementa artium, quibus
bene cognitis, aditus patet ad reliquas
partes disciplinarum obscuriores. Est e-
nim αρχή, ιδιαίτερος, πεντάς, seu, vt Plato
inquit, plus quam dimidium.

Quare iterum inchoabo theoricas
planetarum, eaq̄ in re non tantum me-
um iudicium sequor, sed etiam collegij
nostrī, sed cum votis repetantur theorī

cæ

ticæ, visum est interim adiungere Euclis
dis enarrationem, distribuamq; horas ita
ut diem Lunæ & Martis tribuam Theo-
ricis reliquæ b:duum Eucli. Miscebo &
Theoricis, ut antea feci, tabulas resolutas
quæ lumen addunt theoricis, & ostien-
dunt computationem motuum celestium
multorum seculorum.. Quid est autem
admirabilius, quam tenere rationē & re-
tro, & in posterū multorum annorū cur-
riculis siderum positus considerare.

Absolutis theoricis, Deo dante, ad
hanciam præcepta, de figuris geneseōn con-
stituendis ut siderum positus in qualibet
genesi recte computare studiosi possint.
Ea exercitatio, si nihil aliud, certe hanc
parit utilitatem, ut in exemplis illis mo-
tuum computatio fiat illustrior & familia-
rior, Sed si vere iudicare voluimus, sunt
alia quoq; magnæ utilitates.

Siderum positus, ingeniorum incli-
nationes, & multos casus vitæ & inter-
dum reipub. mutationes monstrat. Estq;
vel maxime illustre argumentum, quod
testatur hunc mundum, non extiisse ca-
su

su, quod signa mutationum venturarū
in celo pīcta sunt. Nec enim casu & sine
mente poterant ordinari signa futurorū
eventuum: Cumq̄ manifestum sit, dissimili-
millimas esse qualitatis planetarum, ab-
surdum fuerit cogitare, nullius usus cau-
sa hanc dissimilitudinem conditam esse.

Preclare Aristoteles ait ἐπει τοις θεοῖς φύσεως ἐρ-
γαζόμενοι μηδέποτε. Hoc cū manifeste va-
rum sit in minutissimis rebus in hac infe-
riore natura, vbi videmus singulas, ad
usum aliquem nasci cur non & illa inge-
tia & perpetua corpora ad mirificos usus
existimemus condita esse. Incendia cor-
porum atq; aeris & motus rubræ bilis
in animantibus excitari Martis lumine,
manifestum est. Econtra frigescere &
arescere corpora Saturni lumine, & atrā
bilem in animantibus augeri constat.
Ac venturi veris calor & intemperies,
testabuntur, magnam efficaciam esse
stellarum in variandis tempestatibus, cū
& Mars in Arietem venier, & erit op-
positus Saturno, & accedet Eclipsi.

Hæc

Hæc signa minacia; vt Deus mitiget, o-
randus est.

Quare doctrina, & de motibus, &
de significationibus consideranda est,
qua quidem vt recte vtamur, etiam stu-
diosos adhortari debemus, videlicet,
quod & motus & significationes de Deo
opifice nos admoneant, vt cogitemus,
nos ad agnitionem Dei, & ad immorta-
litatem conditos esse. Significationes ve-
ro etiam hortentur nos, vt mores dili-
gentius regamus & Deum inuocemus,
vt euentus gubernet, qui præcipue sunt
in potestate Dei .

Erasmns Reinholdus
Salueldensis.

IN PRAELECTIONEM EV CLIDIS

Aiunt Aristippum tempestate in
Rhodium portum delatum esse, amis-
sis rebus naufragio, quas secum domo
vixerat. Erat autem ignotus Rhodi &
dura

dum anxie secum deliberauit, quo egenus
& inops, diuertat videt in portu pictas
Geometricas figuratas. Hic restitit latus
& ad comites inquit, non defuturum
in eo loco hospitium quod ibi hominum
vestigia cerneret, monstrans figuratas Ge-
ometricas, que testabantur in eo loco ho-
mines esse deditos bonis artibus, & stu-
dij virtutis.

Maxime vero in scholis haec homi-
num vestigia conspiciri debent in quibus
precipue debent esse coetus humani, hoc
est artium & virtutis studiosi. Deinde
cum in Scho lis tradatur doctrina de De-
o, de mundi opificio, de motibus de
natura hominis & eius officijs, specten-
tur passim in priuatis & publicis tabu-
lis figuræ illæ, sint in manibus libri Geo-
metrici. Nam doctrina illa, quam dixi
de mundi opificio, & natura hominis
magna ex parte extruitur ex Geome-
tria. Hęc initium est Physices ac demō-
strat mundum finitum esse, & hanc in-
gentem molem mundi docet nos mente
cōplecti & metiri. Postea vero late spar-
git

git sua beneficia .

Magnum decus est tenere anni des-
criptionem , magna utilitas nosse situs
omnium Regionum terras ac maria mens-
te circumire , ac spacia limitesq; notare
tam certo, quam si oculis distingueres ,

Hac doctrina nec Politica vita , nec
Ecclesia carere potest . Quales enim te-
nebre antiquitatis essent , si annorum se-
ries ignota esset , qualis inscrita , si loco-
rum distinctionem non teneremus ,
Geometria vero mensuras fabricat , qui-
bus comprehendere ac notare in celo
spacia possumus . Deniq; fontes sunt , A-
rithmetica & Geometria , vniuersae ce-
lestis doctrinæ , Cosmographie & Physis-
ces .

Quare in Academia graui iudicio
constitutum est ut subinde proponatur
Euclides . Vtinam vero plures essent ,
qui has artes serio colarent . Ac inuitare
multos hæc ingens utilitas debebat quod
ad alias Phylosophiaæ partes aditus non
possit

possit patere, si desit Geometria. Deinde honestæ menti hæc ipsa artiū tractatio eo dulcior est. quia hic manifesta indicia cernuntur, quæ testantur & esse Deum & hunc mundum regi prouidentia. Ideo Plato dixit gratam Dei famam in artibus sparsam esse. Aristippus vocauit figuras Geometricas hominum vestigia. At nō minus vere Dei vestigia dici possent. Nam ille mirificus ordo & consensus, cū in hac doctrina, tum vicinis illustris testimonia sunt hanc hominum naturam à mente æterna ortam esse, quæ numeros, figurarum metas, & proportiones æternæ & immutabililege instituit, ac nobis monitrauit. Sed de dignitate atq; utilitate harum artium & sepe alias dicitur, & sepe dici utile ast.

Nunc Scholasticos adhortamur & ego & ceteri professores, ac obtestamus, ut maiore frequentia ac studio has artes audiant. Scimus olim nobis gratiam habituros esse bonos, quod eos inuitauerimus ad hæc studia, quodq; optimos autores proposuerimus. Sunt initia plana ex
E pedista

pedita & plena suavitatis quibus degusta-
tis non solū facile erit progredi, sed eti-
am rerum suavitatis accendet animos, ut
plura discere libeat. Inchoabo autem
primum Euclidis vndeclimo die Iunij,
Deo volente. 1545

Erasmus Reinholdus
Salueldensis,

TANTA est perspicuitas demonstra-
tionum Geometricarū ut confessus
sit Galenus, se pene errorem ac dubitat-
onem Academicorum comprobaturum
fuisse, nisi reuocatus fuisse in viam, con-
sideratione Geometricarum demonstra-
tionum, in quibus cum viderat esse tan-
tam certitudinem, & tantum consensū
animaduertit & corpora omnia ita condi-
ta esse, ut certas metas ac mensuras in-
ter se habeant, & humanę menti insitas
esse certas noticias, quibus metiri corpo-
ra potest, propter ingentes utilitates. Ni-
si enim hæ noticiae essent certæ, nullum
discrimen conspiceretur finiti & infiniti.
Porro.

Porro in studijs magnopere profest, intelligere veram vim demonstrationum quæ cū in Geometricis exemplis maxime conspiciatur, omnibus utile est attingere principia Geometriæ. Sed aliae sunt utilitates maiores & illustriores, quare in scholis necesse est tradi Geometriam. Nam illa pars Philosophiæ quæ vocatur Physica sumit initium à Geometria & velut extruitur ex Geometria. Hinc ostendit Aristoteles hunc mundū finitum esse, Hinc motuum differentias certas sumit, circularem motum & rectum. Item positus corporum celestium & elementorum, deniq; alia multa.

Quare Geometria multum lucis adfert Physicæ. Deinde tota doctrina de motibus celestibus, de observatione æquinoctiorum, & Eclipsium orta est ex Geometria. Ingentem cumulum utilitatum adfert certa anni descriptio. At hęc neq; tradi neq; intelligi potest, sine Geometria, Nam umbrarum mensuræ adhibita hac arte ostenderunt motus celestium corporum. Ita Deus nobis Magistrum

gistrani huius artis ac monstricem mul-
tarum admirabilium rerum, dedit um-
bram. Fortassis, ut meminerimus ad-
huc nos rerum umbras videre, ipsas ve-
ro res penitus in illa æterna luce per-
specturos esse.

Cum igitur tanta sit utilitas Geo-
metriæ, deere ui aliquot librios Euclidis
explicare, & inchoabo primum librum
die Iouis proxima. Hoc absolute, pos-
tea per interualla singulis septimanis tri-
buam aliquos dies Euclidi, aliquos The-
orici. Nam has quoq; sudinde repeti
in scholis necesse est, Adhortor autem
scholasticos, ut hanc artem ament & cu-
pide discant, inuitati magnitudine uti-
litatis. Meministis Platon s præcepta
qui arcebata reliqua Philosophia eos, qui
non norant Geometriæ elementa, μητις
αγεωμέτρητοί εἰσι τῷ, quare cogitatibus
Geometriam descendam esse, vt ad reli-
quam Philosophiam magis idonei simus

RECTOR

RECTOR ACADEMIAE
VITEBERGENSIS

MAGNUM & admirandum opus
Dei est, celi ac totius huius ma- hi-
nae & rerum creatio, sed longe maius est
quod filius Dei carnem induit ut eterni
patris arcanam voluntatem nobis pate-
faceret, & pro nobis victimam fieret,

Hoc ingens opus & beneficium
Dei, cum Ecclesia Christi iam celebret,
precipimus scholasticis, ut tranquilli & mo-
desti sint in his ferijs, ac se ad pias medi-
tationes exuscitent. Angeli celestes des-
nunciarunt, & celebrauerunt Christi na-
tiuitatem. Huius chori socios esse nosi
conuenit. Nec enim desierunt Angeli
canere illas laudes Deo. Adhuc sunt
inspectores Ecclesia & nobis preinun-
pias laudes. Has interturbare scanda-
lis, nec cogitare magnitudinem diuini
operis, nec iram Dei aduersus eos,
qui contemnunt venientem dominum
diabolicus furor est.

B ij Psalmus

Psalmus iubet oſeulari filium Dei
At illi qui memoriam aduentus ipsius
non ornant, non officio, ſed colaphis
eum excipiunt. Ideo vos propter domi-
num nostrum Iesum Christum obte-
tamur, ut p̄ijs morib⁹ & officijs Eccle-
ſiae vota, & preces nunc adiuuetis, pre-
fertim cum tanta pericula rerum publi-
impendeant Id eſt σύμφωνον eſſe choro
Angelico .

{ Admoneo etiam vos edicti prin-
cipes, quod prohibet gerere arma. Qui-
dam noctu tumultuantur, & lapidibus
petunt publicos ministros, qui ſunt in
excubijs pro toto oppido. Hæc petulan-
tia nequaquam ferenda eſt in societate
ciuili. Quare cum omnes nocturnos tu-
multus prohibemus, tum præcipue mā-
damus, ne quis laceſſat publicos minis-
tres. Illustrissimus princeps ſi authori-
tatem magistratum contemni ſentiet,
ſeuoris exemplis iuuenum petulantiam
rohercebit.

Ilud etiam mandamus, vt etas de
more

more quicquid suum munus ad aram offerat, Nam hunc morem propter multas causas honestas conseruari cupimus. Exemplum inuitat iuuentutem ut cogitent se reuerentiam & alia officia debere Euangelij ministris. Et iustum est, tinguulos aliqua significatione gratitudinem suam erga ministros Ecclesiarum declarare.

In Ecclesijs benedicite Deo domino de fontibus Israel inquit Psalmus, vocans nos & in Ecclesiam Dei & ad fontes Israel, haec est iubens ut Deum in Ecclesia queramus, & Ecclesiam ibi esse sciamus ubi sunt fontes Israel, id est doct in Prophetica & Apostolica. Ex his fontibus vera & certa de Deo doctrina habienda est. Ad eam rem necessaria est lingue Ebraicæ cognitio, ut genus sermonis Prophetici & Apostolici recte intelligi possit, & sententiae certae in singulis scriptis retineri. Eisi enim versio[n]es veteres & recentes præclare extant tam et versiones iudicetur. & recte uasa

Iata non corrumpantur, necesse est fōtes nosse.

Deinde phrasis intelligi non potest nisi vocum & figurarum vis collatione testimoniorum inquiratur, ad quam rem necesse est linguam ipsam & vocum proprietatem & metaphoras discere. Denique non dubium est mediocriter intelligenti linguam, passim lectionem illustrior rem esse. Omnibus igitur ætatis in de usq; ab Apostolis donum linguarum in Ecclesia deus seruauit, semper fuerunt viri alias alibi, qui versiones ad fontes conferebant, & nativitas sententias ostendebant. Pro hoc munere gratias Deo agere debemus, hoc est celebrare dei bonitatem quod non sinit extingui Euangeliū lucē, sed vere accedit studia doctrinæ & virtutis in multorum mensibus, ut colligatur Ecclesia æterna & multi salui fiant. Hanc autem significatiōnē gratitudinis precipuam requirit Deus, ut nostra cura datum munus tueamur & amemus. Accedit Deus nunc quoque mediocrem linguarum cognitionem

nem , & hanc alii & propagari vult discen-
do, studia igitur necessaria sunt & serua-
tur donum apud discentes ut filius Dei
inquit, Habenti dabitur . Et congruit
sententie multe quae significant iuuari a
Deo non cessantes & prorsus nihil agen-
tes , sed diligentia & labore ornantes Dei
manera, ut dicitur φιλε δὲ τῷ κάμνοντι
συπευθείης θεός .

Discere igitur necesse est, si lingua rū
donū seruari in Ecclesia volumus . M ul-
ti ignari linguae Ebreæ cum instituunt es-
narratio nes , nihilo dexterius explicant
sententias quam si quis vt dicitur clave
ligna findere , & secu ri seras aperire co-
netur .

Moueamur igitur publica Ecclesie
necessitate, & nostra salute , vt literas E-
braicas amemus & discamus , vt doctri-
nam de Deo magis perspicuam & firmā
teneamus . Hoc bono nullum maius in
hae vita cogitari potest . In docendo qui
dem adseuerare certius potest interpres
eruditus & pius , si fontes didicit , & quasi
E v mente

mente ipsum Prophetæ aut' Apostoli ar-
chetype intuetur, quam qui umbram
Inversionibus ut cunq; redditiam sequi-
tur.

Propter has grauissimas causas & literæ
Ebraicæ in Academia traduntur, & Grā-
maticis preceptis additur enarratio ali-
cuius partis sacrorum voluminum, vt ex
ipso sermone Prophetarum lingua, phra-
ses, figuræ discantur. Et ego iam deces-
ui Isagogen Ebriæ grammaticæ Pauli
Phagn tradere, quam ut emant audiāt &
ediscant, magnopere studiosos adhortor
Totumq; hoc studium eo libentius colāt
quia sciunt gloriam Dei & Euangeliū
domini nostri Iesu Christi hoc labore il-
lustrari, & iuuari vniuersam Ecclesiam
& priuatim confirmari pias mentes, quia
fontes celestis doctrinæ patefacit.

Lucas Edenbergins.

IN ARITHMETICAM

Constat

Constat in omni vita multis & infinitis
casis esse utilitates Arithmetices. Nam
quotidianæ vitæ usus docet non solum in
mercatae, aut metallicis rebus opus esse
scientia numerorum, verum etiam in multis
alij publicis & priuatibus rebus, quæ rite
explicari & computari sine arte nequeunt,
ut maxime valeas ingenio.

Deinde cum deceat eos, qui in stu-
dij versantur perfectam doctrinam ex-
petere et propagare ad posteros, certe ad
doctrinam de rebus celestibus, opus est
hīs ducibus seu alis potius, Arithmetica
inquam & Geometria. Et quanq; ad per-
fectam cognitionē motuum celestium om-
nino, necessaria est Geometria tamē hæc
ipsa quoq; multila est sine numerorum
scientia.

Accedit illud etiam q; qui Arithme-
thicen mediocriter callent, eum si Geo-
metriam nondum teneant tamen ad As-
tronomiam descendam maximum adi-
ustum habent, eamq; ad usum transferre
possunt. Sed quid opus est omnes nu-
merorum

merorum utilitates persequi. quae quidem infinitæ sunt. Ac scio Arithmeticas magni fieri a studiosis, qui vel primis labbris eam degustarunt. Nam & mire vim ingenij excitat, acuitatem ad Diuinam & ceteras artes facilius descendens.

Deinde passim in præstantissimis autoribus multi loci occurunt, qui absq; subsidio Arithmetices uequaquam possunt intelligi. Iam diu etiam quidam optimi adolescentes flagitarunt meam operam in docenda Arithmetica, quorum voluntati hactenus ob inopiam exemplarium, quæ enarrare cupiebam, minus potui gratificari.

Nunc postquam mea opera hisce-
cussus est libellus Arithmeticus Gemmæ
Phrysi, qui maximo compendio præ-
puas regulas vulgaris arithmetices com-
plexus est, ut appareat, itemq; Geometri-
ca quædam exempla adiecit, detruui eum
priuatim prælegere. Idq; publice hoc lo-
co significandum duxi De loco & precio
facile conueniam cum meis auditoribus.

Fidem

Fidem certe & diligentiam prætabo in tradendis præceptis & exemplis, legamq; singulis diebus, alias quidem horæ XI, seu prima, alias vero XI. quando reliquæ horæ publicis lectionibus sunt öccupatae, sicut etiam hac de re conuenieamus.

Hac vero septimana nondum inchoabo, sed Deo volente, proxima Dominica hora XII; in auditorio veteris collegij ut Exemplaria possint interea comparari, quæ quidem cras, ut puto ædenter. & apud Mouricium reperientur. Huic porro libello adiungant studiosi Epitomen Arithmeticam Glareani, & si qui alij videbuntur.

Erasmus Reinholdus.

PHILIPPVS MELANTHON

Mulæ Asinæq; duos imponit seruulus utres
Impletos um. , segnemq; ut uidit Asellam
Pondere defessam uestigia fige retarda
Mula rogit. Quid cara parens contare, gemisq;
Vnam

Vnam ex utre tuo mensuram si mibi reddas ,
Duplum oneris tunc ipsa feram , Sed si tibi tradam
Vnam mensuram , fient æquali a utriq;
Pondera . Mensuras dic docte Geometrae istas .

IN GEOGRAPHIAM PTOLEMÆI.

Omnia conando docilis solertia vi-
cit, inquit Manilius, ac studiosos ex-
uscitat, ut progreedi in artibus ausint, &
exprimis fundamentis extruere reliquias
partes . Cum igitur sepe in hac schola
tradita sint elementa de circulis celesti-
bus, climatibus, de diuersitate dierum,
non hæreamus in his initijs, sed aliquan-
to progrediamur ad utiliora .

Decreui igitur, Deo iuuante, hoc
semestri explicare Geographiam Ptolomei, ut discant studiosi locorum inter-
ualla dijudicare, complectantur animo
regiones omnes habitati orbis, Quod
ad intelligendas historias utilissimum est
Lustrare varias regiones, & contempla-

et opiniones, studia, relligiones, mores
hominum, & conferre inter se inquisi-
tis veris causis conductit ad excitanda in-
genia, & ad prudentiam.

Hæc fuit causa Platonis Galeno,
Johanni Regiomontano, & alijs multis
doctissi. viris perugandi exteris natio-
nes. Sed verissimum est, quod dicitur.
Non omnibus contingit adire Corin-
tum. Retinemur in patria alij alijs diffi-
cultatibus.

Quare proximum est, ut regionum
descriptions ex libris cognoscamus. Ac
ne ipsa quidem erratio prodesset sine doc-
trina. In libris causæ monstrantur non
solum, cur alia dierum spacia sint in alijs
regionibus, sed etiam cur soli natura va-
riet, unde ingeniiorum, ac morum dissimili-
tudo oriatur, quæ profecto in consue-
tudine vita diligenter eonsideranda est.
Germani, preter quosdam depravatos
peregrinis moribus, amantes veritatis,
inimici crudelitati, fædis libidinibus, simu-
are nescij, & vt titulus sonat γερμανος ac
germanus

germanum quiddam ipsa ingenuitate
morum retinentes . Econtra Iberi occul-
tatores, fallaces, crudeles libidinosi . Vn-
de hæc tanta ingeniorū diuersitas . Causa
quæritur in scriptis eruditorum.

Quare non satis est adijsse multas
regiones, nisi animo hanc doctrinam de
totius terræ ambitu , spacijs locorum in-
teruallis, causis diuersitatis dierum & na-
turarum cognoueris . Certe lumen est
historiarum omnium Geographia, vt lo-
cus ipse ostendit in Genesi de paradiſo,

Cum enim significaret fere totam
terram fore Paradisum quaqua versus,
fluminibus distinxit, ortum , occasum ,
meridiem & septentrionem . Ad ortum
longitude ingens panditur , qua fluit Phi-
son , id est Ganges , qui perlabiliter Indi-
am . Ad occasum erat Euphrates . Ad
meridiem Nilus "ingenti spacio inde us-
q; à circulo æquinoctiali veniens qui quia
statis temporibus in summo ęstu contra
naturam aliorum fluminum intumescit,
ac exūdat , Gihon dictus est, Septenti-
onem

onem ambit Tigris , qui a celeritate no-
men habet . Tantus autem ambitus est
quem haec quatuor humina continent ,
ut appareat Moisen fere totum orientem
complexum esse .

Hæc & similia in historijs nihil ha-
bent lucis sine Geographiæ cognitione .
Ideo adhortor scholasticos , ut emant Pro-
lemæ libellos , qui iam paruo precio ven-
duntur , & paruos typos vnsuer tales . Ex-
ordiar autem enarrationem breui . Nam
prius tradam partem Arithmetices , quā
nondum absoluimus D . Doctor Myllichius
preceptor meus videlicet precepta de ex-
tractione radicum , quæ maximos usus
habent cum in his artibus , tum etiam in
ceteris computationibus . Incipiam autē
precepta de extractione radicum cras ho-
ra duodecima in novo collegio .

Erasmus Reinholdus .

IN LIBROS
Fastorum .

F

Cras

eras postquam æquoreis adserget Lucifer undis .
septenæq; horæ sol tibi signa dabit .
Tempora cum causis Latium digesta per annum ,
Lapseq; sub terras ortaq; signa legam .
Hinc cœli uariascognosces ordine leges ,
Distinguunt anni, quæ referuntq; uices ,
Phœbus ubi exorsus fugientes inchoet annos .
Et metam tacito quam petat ille gradu .
Vtq; anni certo numerentur in ordine partes ,
Pars habeat nomen quælibet unde suum .
Vt Ver purpureum florentes proferat herbas ,
Fun lat ut autumnus dulciamusta lacu .
Hybernis feruens de noctibus auferat æstas ,
Reddat & angustos frigida bruma dies .
Sydera in obliquo quo Phœbus permect orbe ,
Quot menses anni rosida Luna notet .
Quilibet & certo quare sic nomine mensis ,
Et quo continuos compleat ille dies .
Cognosces etiam uariorum iura dierum ,
Namq; dies munus non habet omnis idem ,
Ortaq; quas teneant metas animalia cœli .
Et quo descendant tramite tintæ mari .
Tantarum , credas mihi , contemplatio rerum ,
Digna est ingenij cognitione boni .
Ipse opifex rerum labentia sydera cœlo ,
Ipsorumq; iubet mente notare neces ,

Nec eō casū nasci ferriq; putemus
Et nulla mundi corpora ab arte trahi .
Eſe ſed aeternam mentem que cuncta gubernat ,
Ordine tam pulchro condita cuncta monent .
Continet hic etiam uirtutum exempla libellus ,
Nullaq; non priſci temporis acta refert .
Illa nec in uita modicum pro leſſe putabis .
Nam faciunt mores hæc monumenta bonos .
Hec quanquam nobis per ſe diſcenda uidentur ,
Attamen in uerſu gratia maior inest .
Utq; author poſset nos delectare docendo ,
Inſeruit grauibus , multa iocosa locis .
Has magno ſtudio ſi non urgebimus artes ,
Etiſi Muſarum deſtituemus opes ,
Hei iterum inuoluet Chriſtumq; arasq; tenebris ,
Barbaries ſtudijs pernicioſa bonis .
Huc adſis igitur Muſis addicta iuuentus ,
Si ſtuſijs optas conſulu iſſe tuis .
Hinc quia uerborum tibi lumina clara parabis ,
Implebunt aures . aurea dicta tuas .
Hac ſi quis ſtulte nobis diſcenda negabit ,
Que uite humanae munera iusta regunt .
Natus hic eſt ſcopulis , admouit & ubera Tygris .
Ulliſ ſilices pectus habere feram .

Iohannes Marcellus

Regiomonta:

F

ij

Fœliæ

FOELIX qui potuit rerum cognosce-
re causas, inquit poeta.

Quanq; autem verum est non om-
nium causas posse eruſac cerni, & mag-
nam esse caliginem humanæ mentis, ta-
men aliqua ex parte rerum naturam con-
spici Deus voluit, vt quasi monstratrix
nobis esset ad ipsius agnitionem. Etsi
igitur pauca deprehensa & peruestigata
sunt, tamen hæc ipsa nosse ingens est vni-
tatis, quæ quidem per se considerata nec
pauca, nec exigua sunt. Sed magnam vi-
tæ partem regunt, vt non falso beatum
vocarit poeta, eum qui potuit rerū cog-
noscerē causas. Has cum Physica doctri-
na collegerit valde conducit adolescentes
in ea exerceri. Accæteras partes hacte-
nus tradidi. Nunc inchoabo librum de
Anima, in quo non solum vſitatas par-
titiones ac definitiones tractabimus, sed
in descriptione potentiarum organa, &
totius humani corporis & mortali humo-
rum species, & alia multa complectei-
muri.

Nec

Nec vlla pars Physices utilior est aut
ingenijs liberalibus iucundior . Nam ad
tuendam valetudinem & ad mores re-
gendos membrorum atq; organorū cog-
nitione opus est . Deinde si voluptas cit
gemmas , aut metalla , aut herbarum
varietatem & vires , aut cælestes motus
cōsiderare quanto magis iuuet nos ipsos
intueri , & mirificā varietatem opificij in
inhumana natura contemplari , quod cū
summa arte factum sit , non obscure tes-
tatur hanc naturam non extitisse easu .

Deinde cum mens sit imago Dei
condita , vt in ea luceat certa Dei noticia
non obscure testatur esse Deum & ad-
monet qualis sit Deus videlicet incorpo-
reus , intelligens , discernens honesta &
turpia . Plurima sunt in tota rerum mo-
le vestigia Dei , sed nulla res euidentius
testatur , nandum non extitisse casu ,
quā quod impressa est mentibus noticia
discernens honesta & turpia . Id casu ac-
cidere non potuit .

Est igitur æterna mens , & sapiens
& iusta architectrix ceterarum rerum
Fiji omnis

omnium , Sed hæc preconia requirunt
ampliorem disputationem . Illud tantum
adijciam . Ceteræ disciplinæ non possunt
hac arte Physices carere . Prebet enim
aditum ad medicinam . Ac Theologis
magnopere opus est discernere potentia-
es animæ , & earum actiones , quæ agant
libere quæ non , ad quam partem noticiae
ad quam affectus pertineant , quas habe-
ant singulæ potentie metas actionū quid
possint agere .

Hæc sine Physicis non possunt ex-
plicari . Ideo studiosos adhortor , vt hæc
partem de Anima frequentes audiant .
Hic vere usurpari potest illud Demoste-
nis non quæri de Asini umbra , αλλα πιπ-
οικειωματι εναγκαιοτάτων ut ipse loquitur .

Erit mihi curæ ut tradam de rebus
tantis , utiles & diligenter electas ex op-
timis autoribus disputationes .

Jacobus Milichius D.

IN

IN PRAELECTIONEM EVCLIDIS.

VIDEO magnum decus esse mediocrē cognitionem puerilium artūm quā rationem recte loquendī tradunt. Sed genē rosae naturæ non tantum in his īnīcijs con senescere debent. Cœlo mentes, in corpora demissæ, que sunt admirandæ imagines Dei, recordatione originis, &c ad Archetypi, & ad patriæ celestis agnitionem aspe ctionemq; erigendæ & excitādæ sūt. Et ex hac superiori doctrina bonæ mentes per cipiunt, veros & durabiles fructus Hic cū cernunt vestigia diuinitatis impressa na turæ, agnoscunt Dei presentiam, hic vi teleges, causas variorum euentuum, & gubernationem eorum animaduertunt, Quare Virgilius non temere dixit,

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.
Atque metus omnes, et inexorabile fatum.
Subiecit pedibus.

F iiii Videntur

Videntur hæc preconia plus tribuere his artibus, quā præstare possunt. Nec valde impugno. Sed tamen præclarum est partē assequi, quod si nō esset utile, hæc artes nō essent diuinis: us monstratae. Nihil est enim tam minutum in natura conditum, quod non ad certas utilitates destinatum sit, tantum abest, ut hoc pulcherrimum munus videlicet doctrina de natura rerum, de motibus celestibus, de terræ magnitudine, locorum ac regionum situ, nullius utilitatis causa generi humano datum sit,

Quanta est utilitas, cum in historia animo peragras omnes gentes, regionum spacia, & interualla locorum ita mente intueri, notare, distinguere & complecti ac si totum terrarum ambitum oculis lustrasses, & certas regionum metas saxeis monumentis constituisses. Nulli enim, magis conspicui limites constitui possunt, quam qui proponuntur in doctrina de longitudine & latitudine locorum, & de spaciis dierum.

Venustissime autem Plato dixit

anima

ganimæ. ut volitans sursum ad cœli com-
emplationem ascendere possit, alas addi-
tas esse, videlicet Arithmeticen & Geo-
metriam, quæ cum alios in vita usus in-
numerabiles habent, tum vero nobis eo
descendæ sunt, quia aditum patefaciunt
ad doctrinam de motibus celestibus, &
de terræ magnitudine & regionibus ad
cœlum conferendis.

Vere igitur sine pennis volare cona-
bitur, si quis putabit se adsequuturum Pto-
lemæi demonstrationes sine Euclide, sine
quo adeo intelligi non possunt, ut totus
Ptolomeus ignorantis Euclidem nihil sit,
nisi densissimæ tenebræ. Ideo ut artes il-
le natura coniunctæ, simul tradantur,
ego rursus deinceps Euclidem prælegā.
& bona ingenia, quæ solidam eruditio-
nem adpetunt, adhortor, ut & discant &
ament Euclidem. Magno is usus est in
geniosis non solum in Astronomia, sed
etiam in multis alijs negocijis. Nusquam
enim carere numerorum scientia possu-
mus, sepe etiam spæcia, interualla, mensu-
ra corporum querendæ ac iudicandæ sunt

F v In-

Iuuaret igitur magnitudo utilitatis ingeniosos ad Euclidē , quē vbi delibabunt, sua uitas doctrinę eos detinebit. Aristippū ait cū fracta nauī & amissis suis rebus ad littus Rhodiū electus esset, vidisse in litore figuras Geometricas, forte in saxis et parietibus pictas ab artificib. ibi quāquā adhuc loci ignarus, ait se recipere animū quod agnosceret hominum vestigia , videlicet has figuras Geometricas. Non de futurum sibi hospicium eo loco vbi homos esset his artibus . Utinam & Scholasticis cogitent hæc vere esse hominum vestigia, hoc est, indicia ingeniorum colentium artes honestas & virtus utilles. Inchoabo autem die Lunæ proxima in Collegio hora Octaua .

Erasmus Rei boldus

[IN

IN PRAELECTIONEM

Archimedis de metiendo circu-

lo, & in libros Arithmeticos

Euclidis?

NOBILISSIMVS & ingeniosissi-
mus pictor Apelles, si quando impe-
ditus negotijs uno aliquo die nullum ar-
tis suae opus fecerat, tanquam diem perdidit
sset, queri solebat his verbis τάκε γορ δυδε-
μίχ π γραμμήν γαγορ, Hodie nullam li-
neam duxi. Adeo & studio ac amore ar-
tis flagrabat, & statuebat assiduitate
opus esse ad retinendam eam dexterita-
tem, quam consecutus erat. Non est au-
tem opus hoc ardore discendi & hac assi-
duitate in graphica, & non est opus in
nostris artibus, que longius a populari iu-
dicio recedunt, & ipsos fontes veritatis
singulari consilio scrutantur. Si autem
exiguī temporis cessatio nocet, ut ille sig-
nificabat dicens, Nullam līncam hodie
duxi, quanto magis inertia reprehenden-
da est eorum, qui dicati studijs Philoso-
phiae, aut nesciunt, quid sit linea, a ut
toto anno vix tres lineas, aut circu-
los pingunt, Ex hac nostra doctrina
lineas

linearum bona pars Philosophiæ, ac præ-
sertim Physica extorta est, Hæc aditum
ad motuum celestium cognitionem & ad
Geographiam patefacit. Ideo magnope-
re adhortor & obtestor Scholasticos,
ut has artes ament & colant, quæ & vi-
tæ ciuili & Ecclesiæ ad retinendas anni
metas & seriem temporum necessariæ
sunt & iudicium formant in inquisitione
veritatis etiam in alijs artibus. Apud
Homerum homines feri & sœuentes in
hospites negant se scire, vbi sit ortus aut
occasus.

Ἐ φίλοι δυ γράμματα πεπόνι φθονούσιν.

Hoc est nescire lineas, & talis insci-
tia, & vitæ barbaries ex harum nostrarū
artium neglectione oritur: Quare ut reti-
neamus præcipua vitæ ornamenta prop-
ter communem & posteritatis salutem,
harum artium studia colenda sunt. Ut
autem exercitum Geometriæ habeatis,
decreui iam enarrare Archimedis θεωρια
de metienda area circuli, Vbi locuples &
dulcis doctrina traditur de lineæ rectæ
proportione ad curuam, Tantum fuit in
genium

genium Archimedis Syracusani, ut idu
patriam cum Marcelli exercitu obsidere
tur, defenderit. Autoris igitur prestan-
tia studiosos inuitet ad earum rerum con-
siderationem, quas tantus artifex tradi-
dit. Cicero gloriosum sibi duxit instau-
rasse sepulchrum Archimedis. Multo ho-
nestius est nobis, & veilius eius scripta
cognoscere, & posteritati illustrata tra-
dere.

Tribuam autem enarrationi Archi-
medis singulis septimanis diem Martis,
Ceteris diebus enarrabo librum Eucli-
dis septimum, ac deinde sequentes, in qui-
bus fontes continentur totius Arithme-
tices.

Sco magnam diuersitatem esse
iudiciorū & voluntatum, & alia alijs pla-
cere, Et Simonides vere dixit, οὐδὲν εἰα-
ρεται αλληλάγειν. Opinio vim adfert veritati
ut vulgus pluris facit auari fœnectoris
calliditatem, quā vniuersā Platonis ut A-
ristotelis Philosophiam. Sed si volumus
vere iudicare, hæc vera doctrina, quæ vi-
tam

ea regit, & tuetur, longe opibus antecellit, & experiri do cognoscetis omnes partes huius Philosophiae, quam mediocri diligentia & sedulitate trado, vitæ humanae utilissimas esse. Deo vero ut metes multo rū ad hęc studia flectat, nec sinat extingui has artes, quae sunt ornamenta vitæ humanae præcipua.

Erasmus Reinholdus

DECREVI enarrare Quintū librum Euclidis, qui continet doctrinam de proportionibus, maxime necessariam in plurimis artibus. Ex hac ortæ sunt Regulae diuisionis & multiplicationis, quæ sine his fontibus nec intelligi, nec exerceriposunt. Hinc certitudo & celeritas est in computatione, quæ traditur in Regulis, de Tri. & Cos. Hinc & Geometræ plurima precepta, & mensurarū instrumenta petunt. Hinc medici collationes plurimas sumunt corporū & pharmacorū. Hinc Architecti plurimas machinas fabricant. Est & musicarum Harmoniarū fons, proportio. Deniq; ut de ceteris artificibus non dicimus. Celebratissimi iaculatores, qui Bombaris fulmina imitantur præcipuā artis parte ex his præceptis proportionū sumunt.

Sed nos de nostris studijs cogitemus. Multiplex est usus Arithmetices in vita.

porro ad eius artis cognitionem, opus est
proportionum doctrina, Deinde est quædā
digna bonis ingenij virtus metiri artes
nō ex quæstu, sed vera & cōmuni utilitate
in vita. Si careret homines certa anni de-
scriptione, quātæ essent in religione, in hi-
storijs, in cōtractibus, in iudicij, deniq; in
omnib. negocijs tenebræ? Quæ confusio
esset animosū, religionū, ac historiarū. Si
retro tēpora querētes & rerū seriē, nihilo
plus inuenire possemus certas metas, certa
interualla quā belue. Ideo deus īingulari
cōsilio & instituit annorū rationē, et iussit
eos ad siderū cursus metiri, & in sacrīs lite-
ris accurate recēsunt annos inde usq; a mun-
di instiō ad hæc recētia secula, nota ex gre-
cis historijs: Cū igitur vītæ necessaria sic
obseruatio motuū & tēporū descriptio, fa-
cile intelligi potest optimē mereri degene-
re humano mathematicē, quæ sola añorū de-
scriptionē conseruat. Sed homines multo
magis adficiūt cura opū querēdarū, au-
tuendarū. Ideo ceteræ artes, quæ vel parat
vel defēdūt opes, sunt in maiore preцio. &
admiratione. Prēcipue autē oportuit Re-
ges & religionē & ceteras artes, q; cōmu-
ni vītæ necessarie sūt, puchere, sed peruer-
sis horū iudicij deterrētur multi a) rectis

studij. Despiciuntur hæc Philosophia in au-
lis tanquam inutilis.

Est igitur studiosis quadam celsitu-
dine a nimorum opus, ut spretis populari-
bus opinionibus, virtutis causa bonas ar-
tes ament, colat, conseruent, illuſtrent.
Hic impetus in bonis ingenij, Dei do-
num est, excitantis aliquos ad artium
conseruationem. Adhortor igitur studio-
sos, ut hunc locum de proportionibus di-
ligenter discant, quæ postea usui futuræ
sunt in omnibus partibus Mathemati-
ces, & in alijs artibus. Aristoteles cum
summa venuſtate, proportionum exem-
pla ad mores tranſtulit, ut diuersas æqua-
litates declararet, quibus Deus mirabili-
ter consociauit humanum genus.

Nec aliud est vinculum societatis
in omnibus commercijs in omni eocu, in
familij, in imperij, nisi æqualitas, seu pro-
portio, ut concentum, seu harmoniam
efficit sola proportio. Nec est æqualitas il-
la vnius modi, altera est Arithmetica in
omni rerum & damnorum compensatio
ne,

ne, ubi simpliciter tantum recipitur, quā
tum datur, vt 3. 15. 7. 9. distant æqualib.
differentijs, sic in infinitum distare æqua
liter debent emptor & venditor.

Hanc iubet nos Deus in contractib.
tueri, cum ait, Non concupisces rem alie
nam. Item, Quod tibi non vis fieri, al-
teri ne feceris. Quarunt hanc æqualitatē
leges magna arte, ex hac ipsa proportio-
num doctrina.

Sed quare hac Arithmetica æqua-
litate opus est in contractibus: vt dura-
bilis esset communicatio in perpetuum.
Hinc enim existunt seditiones, cum inæ-
qualiter exhausta plebe, usuris seu alijs
fraudibus desinit mutua communicatio.

Altera æqualitas proportione Geo-
metrica constituitur, quæ personis tri-
buīt diuersos gradus in omni coetu, aptas
functiones idoneis in Imperijs. Huius
proportionis tantam vim esse dicit Pla-
to, vt cum exigua ex parte hominibus
contingit, ingentia bona pariat, ac quaun-
G tum

rum est in vita boni , oriri ab hac pro-
portione , ut videtis miseri res humanas
conturbata hac proportione , vbi Eccle-
sijs presunt indocti , Tyranni , vbi regunt
Imperia malii qui suis cupiditatibus ser-
uiunt . Econtra beata est ciuitas , in qua
Ecclesiæ a pijs & doctis reguntur imperia
a sapientibus , iustis , incensis studio iu-
uandi publica commoda , Religionem ,
bonas artes , pacem , amantibus veritatem :

Hæc proportio salutaris est vita .
Sic Plato & Aristoteles totam vitæ soci-
etatem gubernari proportionibus volūt
Sic Aristoteles mediocritates constituit
in omnibus virtutibus proportione , Fa-
bius & Scipio dissimili modo vterq; for-
titudinis laudē tuebatur , alter vitandis
dimicationibus , alter dimicando . Et in
quinto Politicorum διλογίῳ οἱ τοῦτοι
στασιάζουσι . Πᾶν δὲ διττός & ius , sicut
nunc Ecclesia non poterit quiescere , nisi
inuenta æqualitate Geometrica .

Dum enim Pontifices rapiunt do-
minationē & sine doctrina , sine veritate ,
constituunt

constituant ea , quæ arbitrantur ad opes
tuendas prodeste , aduersand um est eis , &
quærenda æqualitas non quidem Arithme-
tica , qua singuli pariter docti , & indocti
sibi sumant autoritatem fingendi dogma-
ta , sed æqualitas Geometrica in qua p re-
sint pñ & docti , reliqui his auscultent .

Hæ venustissimæ sententiæ sine cognitio-
ne horū elementorū Euclidis intelligi non
possunt , quæ quidem præcipue ideo nunc
prelegere decreui , vt studiosis via sterna-
tur ad magnam Ptolemei constructio-
nem , quam absolutis his duobus libris Eu-
clidis , quinto & sexto , Deo dante inchoa-
bo , vere ingressurus , vt ille ait , res anti-
quæ laudis & artis . Nam illud opus uni-
uersæ Philosophiae fastigium est , ad quod
vt præparent animos studiosi magnope-
re eos adhortor .

Si non sunt venales codices , plures
vno codice uti possunt . Maxime in stu-
dij valeat , quod dicitur , τὸ κοινόν
nec opinor grauatim studiosos alijs pre-
bere inspiciendos aut vtendos libros .

G ñ Cunq

Cumq; sint paucæ & breues propositiō-
nes horum librorum , quos enarrabo, ac
proſit eas habere in numerato, vt ſepe in
ſpici ac repeti cogitatione poſſint , valde
conducit eas deſcribere . Exiguo labore
magnum operaे precium facient, qui deſ-
cribent . Qui græce ſciunt, potius græcas
deſcribāt . Inuenient enim codices apud
me & Philippum . Dulcius enim ex ipſo
fonte bibuntur aquæ . Et cum græca le-
gimus, videmur quaſi in illis ipſis audi-
torijs Eudoxi & Euclidis adſidere, vbi ſe
debant Plato, Aristoteles, qui illuſtrarūt
Philosophiam & posterorum studia pre-
clare adiuuerunt . Nec Iohannes Regi-
omontanus exiſtimauit ſe poſſe ſatiſ ad-
sequi doctrinam veterum, ſine græcis li-
teris . Ideo magnam operam impendit
græcae lingue .

M. Erasmus.

IN LIBROS TRISTIVM
Ouidij, & de Ponto .

Era 20

Errat in ambiguo fortuna uolubilis orbe,
Utq; manum uertisflectit & ipsa rotas:
Quas circum tenui pendent mortalia filo,
Iam ruit in summo quod fuit ante loco +
Oedipus ad magnos rerum est euectus honores,
Vix ultra quo iam progrederetur erat.
Imperijq; bonis & claris floruit factis,
Sæua sed hunc florem quam cito laedit hyems?
Illius ambo cadunt per mutua uulnera nati,
Inter quos coniunx se quoq; moesta necat.
Ipse sibiq; miser uexatus Erinnye seuia.
Eruit effossis lumen utrumq; genis.
Indesenex alium detruditur exul in orbem,
Qui patria excedens talia dicta dedit.
En ego quem regni solio fortuna locarat,
Quodq; decus regno palehrius esse puto.
Laudibus Ingenij prestans uirtute iuuante,
Florentis regni creditus autor eram.
Nunc miser eiectus regno, pollutus & exul
Deploro uitæ tristia fata meæ.
Umbra uiri tanti nec iam tamen umbra supersum,
Verum umbra si quid uanius esse potest.
O cuicunq; animos fortuna benigna superbos,
Tollet & in tumido pectore fastus inest.
Florenti nimium fortunæ credere noli,
Exemploq; modum disce tenere meo.

G ü Desine

Desine fortunæ dum blando uitrea uultu ,
Lumine fallaci splendet , habere fidem .
Vita modesta tibi ducatur et exue fastus ,
Exitio multis fastus et ira fuit .
Talia multa suis conscripsit Naso libellis ,
Ad maris euxini dum fuit exul aquas .
Carmine que dulci crebro recitata legamus ,
Mens nequando petens non moderata ruat .
Fortunæ sapiens se eredat nemo secundæ ,
Nam fugit ut sparsis flamma recedit aquis .
Quem tulit ad cœlum mox præcipitat in Orcum ,
Irus erit subito qui modo Crœsus erat .
Inijcias igitur menti tu frena superbæ ,
Mensuram supra nec pete celsa tuam .
Ergo hec cum prosit Nasonis scripta tenere ,
Quæ lingua et mores expoliisse queunt .
Cras Sol Eoo cum paulum a cardine currum
Traxerit , auditor dexter adeſſe uelis .

Johannes Marcellus
Regiomontanus.

CRAS deo dante hora sexta inchoabo
Cenarrationem Tragediæ Euripidis
cui fecit titulum Phœnissas, in qua descri-
bit duos fratres de regno Thebanorum
damicates quibus ambobus ambitio attu-
lit exitium .

Duæ sūt autem precipuæ pestes Re-
publ: luxus & ambitio. Hinc orta dis-
cordia euertit pleraq; omnia imperia ut
Claudianus inquit Nam cetera regna
Luxurie uicijs odijsq; superbia uertit.

Eius rei illustre exemplaū proponit hęc
Tragedia , continet egregis conciones
quæ hortantur ad modestiam, & docent
ut in commune consulamus saluti ciuiū
non adducamus Rempubl: in discrimen
incitati cup iditate gloriæ aut alij priua-
tis adfectibus .

Horum præceptorum cognitio vtilis
est moribus presertim his miserrimis tem-
poribus . Ideo hortor studiosos ut hāc
Tragediam audiant . 28 Maij 1537 .

Philippus Melan.
G 4 Cmm

CVM Oresten Euripidis audiret So-
cates in Theatro , primos versus ta-
ta cum admiratione excepit vt interpel-
lauerit actorem acj iussit versus illos re-
petere ,cum quidem ille stans velut atto-
nitus interea in cogitatione eius senten-
tiae defixū animū haberet , Hāc fabulam
Euripidis(Deo dante)interpretabor,quā
cum Socrates cum summa admiratione
audiuerit velim eam nos quoq; in mani-
bus habere qui certe magis egemus bo-
nis monitoribus quam ille .

Habet autem illustres locos, prima
pars est δικαίων. līcuerit ne Oresti ma-
trem siniē iudicio interficere . Deinde sūt
μητρες , de amici de cognati officio, de mo-
ribus popularibus sedandis non vi sed ra-
tione & arte cedendo, quales sint in ciu-
tatibus sedicionum autores . Deniq; ima-
go est hāc fabula multarum rerum hu-
ius temporis, propterea hortor scholasti-
cos vt eam diligenter audiant .

Philippus Melanthon.
Prebui gustum seu vt dicitur διῆγε
μα fabularum Euripidis , & opinor lecti-
onem

onem duarum Tragediarum quas inter-
pretatus sum studiosis gratam fuisse,
propter rerum grauissimarum exempla
& locos communes qui de multis vitæ
partibus nos admonet & suppeditat egre-
gia lumen scribentibus .

Cras Deo volente inchoabo enarra-
tionem fabulæ cui titulus est METIDES quæ
& ipsa referta est locis communibus &
est apta his temporibus. Principale enim
argumentum est quod ciuitates se mutuis
auxilijs iuuare debeant. Ita hoc tempore
Resp: aduersus Turcam coniungi optan-
dum est.

Disputat etiā de optimo statu reip:
prestet ne monarchia an aristocratia . Ha-
rū materiarum consideratio vtilis
est studiosis. Sed cras

Deo dante co-
piosius dicā
de ar-
gumento .

Philippus Melanthon .

G v

dolori

Delegi hactenus in enarratione Euripi
dis præcipuas fabulas, quæ exēpla &
sētentias continent, quæ ad nostrū usū
in scribendo, aut etiam in cogitatione de
Repub: maxime accōmodari possūt. E-
laborandū est enī m in his studijs vt præ-
parentur īgenia ad rerum magnarū co-
gitationē & explicationem,

Hoc cōsilio delegi modo & Iphi-
geniam in Aulide, quæ multa monet
utilia in vita & pingit mirificas imagines
principum in repub: . Nā vt de cæteris
hic non dicam, quid est honestius ac veri-
us Heroicum , quam quod Achilles
inquit, ita se obtemperaturum Atridis,
si honesta p̄cepturi sīnt . Verba hæc
sunt:

καὶ τοῖς Ατρείδαις οὐ μὴ ἔγοντο καλῶς,
πασομέθ, ὅτερ δὲ μή καλῶς πασόμεθα.

Sed omittō hic recitationem exem-
plorum . Cras vero hora sexta Deo dan-
ce, inchoabo enarrationem eius fabulæ
Euripidis videlicet Iphigeniæ in Aulide.
Et

Et rogo scolasticos vt eam audiant. Nō
enim dubito quin magnam voluptatem
& utilitatem auditoribus allatura sit.

Philippus Melanthon,

DEPVDICIA PHILIP-
Melanthon .

Marcellinus cum laudat Juliani Impe-
ratoris pudiciciam , scribit eū crebro
recitasse verficulos Bachylidæ Lyrici, qui
ait . Ut in picto corpore summum decus
est facies pulchre expressa : ita in homi-
num moribus pulcherrimum decus esse pu-
dicitiam \ . Ac profecto ita est, quamuis
pulchra statua sine aptis lineamētis faciei
truncus est deformis : ita in homine sine
pudicitia etiamsi quæ sunt alia bona, ta-
mē sunt deformia & spreta, quia naturæ
mediocres oderunt & abominantur im-
pudicitiam . Versiculi sic sunt redditii .
Ut cum de statuta facies formosa remota est ,

Non decus in reliquo corpore truncus habet .
Sic reliqui mores spreti & sine honore iacebunt,

Ni sint ornati laude pudicitie .

In

IN PRIA ELECTIONEM SPH AERAE

Iussus sum iterum enarrare libellū de sphæra propter adolescentes qui hæc elementa nondū audierunt . ¶ Multæ autem grauæ eausæ sunt , quare hæc elemēta proſit notissima & familiarissima esse omnibus liberaliter institutis .

Etsi enim non possunt omnes immorari doctrinæ de motib⁹ cœlestib⁹ , & nonnullos fortunæ insquitas , aut moles negotiorum abducit ab his studijs ; tamen liberalis ingenij est , hec prima elementa cognoscere , ut celum suspicentes , nō prorsus ignoremus hanc nos strādomum , quæ non modo hospitium nobis prebet , sed etiam fouet nos sua luce & gratissimas vices efficit temporum .

Quæ est barbaries prorsus nescire quæ sit Solis via , quibus interuallis dierū discrimina efficiat , ubi ad nos accedat , quo recedat , quæ coeli regiones discernant nobis terræ partes , ut distantium locorū positus

positus animo intueri possimus.

Reges & principes in tantis occu-
pationibus tamen dant operā huic doc-
trinę, vt Cæsar de se inquit apud Luca:
media inter prelia semper
Stellarum, celiq; plagiis, superisq; uacauit.

Rex Pannoniæ Matthias, Maximili-
anus, adeo erant erudití in hac doctrina
vt artifices prouocare possent.

Scio & hoc tempore Carolum Im-
peratorem, Regem Ferdinandum, Re-
gem Galliæ, Regem Angliæ, non solum
delectari hac Philosophia, sed etiam bo-
nam eius partem tenere, Tantorum prin-
cipum iudicij, & exemplis moueantur
adolescentes liberali natura prediti, vt
ipſi quoq; expetant has dulcissimas artes

Apud plutarehum cum Circe redi-
ditura est hominum figuram socijs Vlis-
sis. Gryllus in porcū versus rogat ne sib
restituatur humana species, ac disputa
porcērum vitam multo esse iucundior
humanam.

humana. Sie fortassis aliqui luxum, voleant
luptates aut alias fordes anteferunt his op-
timis artibus.

Sed bona ingenia, non solum mag-
nopus adhortor, sed etiam obtestor, ut hec
elementa discant, praesertim, cum perfa-
ciliasint, et si monstratore opus habent,
Et tamē si quid est laboris, suauitas arcet
molestiam, & compensat labore magni-
tudo utilitatis. Anno. 1540.

Ieachimus Rheticus

FORTITVDO virtus est eximia &
propter magnas utilitates generi hu-
mano data videlicet ut certo ordine ac-
modo iuxta leges dicimemus pro nobis
& alijs, nec est petulantia qualis est gras-
satorum. Sed vtrunq; est celsi & bene
compositi animi dicicare cum opus est:
& cohibere motus animi ruentes sine or-
dine & contra leges. Sicut vir fortissimus
Achilles cum ardens ira gladium strin-
get: tamē admonitus a Pallade se represcis
Hæc officia intelligere discamus & disser-
namus à viris fortibus petulantes, turbu-
lentos, opacos, iniquos, grassatores, Latrones,

Cum

Cum autem intellexerimus quosdam scholasticos ex prouocatione priuata, que nihil est, nisi mera petulantia & periculosa ipsis & Reipub: inter se configeret, Prohibemus omnes tales prouocationes & dimicationes siue intra moenia siue extra oppidum fiant. Non leuiter cōmoti sumus auditis his nouæ immanitatis exemplis. Hæ prouocationes quid differunt a veteri gladiatorum consuetudine aut à furore Diabolico eorum, qui in Italia Monomachijs priuatis se conficiunt, Pugnant hæc cum lege diuina, cum legibus imperatorum, cum communi fœdere naturæ humanæ : Deinde semper à germanicæ gentis humanitate aliena fuerunt,

Meminimus cum Christophorus comes nobilissimus de Frangepanibus & Hispanus quidam in Aula Maximiliani imperatoris ex prouocatione certaturi essent, Maximilianum ipsum venire in locum constitutum severe prohibentem hunc furem & utrumq; præhensum domum reducere, penitus abolita mentione iniuriarum

iniuriarum & prouocationis . Arma les-
gibusseruiāt non priuato furorī . Quare
& nos hēc exēpla seuere prohibemus &
pēnam Relegationis omnibus prouocā-
tibus & adsentientibus denunciamus ,

Mandamus etiam scholaſticis ne bō-
bardas gerāt . Nihil his armis in Repub-
tranquilla ipsis opus est . Publicarū ca-
lamitatū consideratō homines sanos ad
modestiam flectere debebat . Turci vi-
ciniā tenent , In helgico exarsit bellum , q
mutationem insignem adferet toti Ger-
maniae . Nostræ regiōnes premuntur a-
lījs malis , sed crescentibus pœnis furor
etiam crescere videtur his , qui ad æternū
exitium destinati sunt , Sed ubiq
sunt aliqui sanabiles , hi ad-
moniti Dei iram agnos-

cant et mores re-

gant diligenti

us ut mīti

gentur

pœnæ

1542.

DECANVS COLLEGII
FACULTATIS THEOLOGICAE.

QVAM speciosi pedes Euangeli-
zantium pacem inquit vox cœlestis,
commendans nobis Euangelij ministros
aesignificans summum esse beneficium
Dei, lucem in Ecclesia per idoneos docto-
res accendere, qui quidem ingens onus &
acerrimos agones sustinere coguntur,
Ideo Paulus iubet & venerari eos & exi-
mia benevolentia coli.

Nota enim sunt ipsius verba ad
Thessalonicenses scripta cap: 5. ἡγεσθαι
ἀντούς ὑπέρ την περιώσ την γαπή δια τὸ ξε-
γοράντων.

Cum igitur ad ministerium Euangeli-
j ab inclyto & pietate & fortitudine
præstanti Rege Daniæ Christiano, voca-
tus Ioannes Machabeus, testimonio Ec-
clesiæ nostræ commendari voluerit, cras
ornabitur gradu Doctoris. Quare peti-
mus ut Doctores, Magistri & Scholastici,
qui ministros Euangelij venerantur & pe-
H des

des eorum speciosos esse ducunt, hoc est
salutarem & dulcem cursum ac ministerium,
conueniat ad eius testimonij publicatio-
nem, eaque in re etiam viri pietate & gentis
beneficijs moueatur. Nam Machabaei pie-
tas & eruditio tanta est ut appareat non
humano consilio, sed Dei benignitate vo-
catum esse ad munus docendi Euangeli-
um, inter eos, de quibus Ephe: 4. dicitur,
A Christo dari alios pastores alios Doc-
tores.

Aliquid etiam scotorum gentes de-
bemus. Etsi enim Apostolorum discipu-
li statim initio vagabundis in orbe Apo-
stolis intulerant Euangelium etiam in
Germaniam, Nam Maternus petri audi-
tor, docuit Argentinæ, Lucius Cyrene-
us in Augusta Tiberia, quæ nunc est Re-
gensburg, Crescens Mogunciae, Clemens
Meti, Marcus Pauli comes in Passau,
Tamen postea Ecclesiæ Henetorum &
Hunnorū armis deletæ sunt Has Scotti vi-
cungis magno labore instaurarunt. Quæ
propter Machabeo & propter suam virtu-
tem & propter gentis beneficium fauere
æquum est.

Rector

RECTOR ACADEMIAE
ILLVSTRISSIMVS princeps
dux Saxonie Elector, pio & utili con-
silio transtulit redditus certorum Sacerdos-
tiorum ad scholasticos & his frui bona
ingenia cupit, quæ olim usui Reipub: esse
queant. Hæc cura pertinet ad princi-
pes, ut Ioseph in Aegipto Sacerdotibus
& discentibus cōstituit certos redditus. Et
Daniel & eius collegæ regis liberalitate in-
stituti sunt. Et Paulus inquiens Nemo mi-
litat suis stipendijs, præcipit Ecclesiæ ut
de publico curet ali Doctores & pauperes
discipulos præparandos ad hanc togatā
miliciam. Itaq; ut Apes suos alueolos ad
mella faciēda teneant, ita scholasticis frut-
opibus scholasticis conueniebat, depul-
sis ignavis fucis propagandorum studio-
rum causa. Ut autem hæc beneficia bene
collocentur, vule illustrissimus Prin-
ceps explorari studia & mores omnium,
qui vel ducum Saxonie, vel ciuicatum di-
tionis ipsius, stipendijs fruuntur. Quare
mandamus omnibus illis sub pæna amiss-
sionis stipendijs ut die xij Septembris conue-
niant hora duodecima in domo publica

H i Academie

Academie in qua Iurisconsultorum est
auditorium.

DECANVS COLLEGII FA-
cultatis artium.

Sunt quidam honesti scholastici, quites
stimonium publicum suorum studio-
rum & gradum Magisterij Philosophici
decerni sibi petunt, & sui consilij proba-
biles causas habent. His si qui se adiungi-
volent, intra dies septem apud me no-
mina sua edant.

Nos quo consilio veterem scholarum
consuetudinem in hac re censeamus re-
tinendam esse, hoc loco saepe commemo-
ratum est. Quia enim animaduertimus
hunc morē profuisse ad inuitandos scho-
lasticos ad Philosophiae studia, nequaquam
abolendum esse duximus. Quid est enī
utilius Ecclesiae, moribus & uniuersitati
quam excitare & tueri Philosophiae
studia, quae superioribus artibus quibus
vita gubernatur quantum lucis addant

res ipsa testatur.

Quare bonos hortamur ut cando-
rem in iudicando adhibeant. Foueamus
mutuis officijs scholas & haec lite &
rarium studia, sunt voluntates σεμειώσι-
κα & amantes concordiae propter utili-
tatem Ecclesiæ. Nam haec ratione & res-
liquæ literarum in his tumultibus serua-
ri poterunt & officium nostrum Deo gra-
tum erit, qui nos utilitatibus Ecclesiæ ser-
uientes teget in publicis periculis. Pro-
misit enim se non deserturum esse Eccle-
siam.

ALIA

Cum propheta Jonas denunciatet exi-
lium regie ciuitati, quæ à Nino cōdi-
ta fuerat, consternata celestibus minis v-
niuersa ciuitas non solum egit pœnitentiā
sed etiam publica exempla modestiæ pro-
posuit ut priorem luxum detrectare & re-
uocare disciplinam intelligeretur. Ita cum
in vicinia gravissentur Turcici exercitus &
excidium Germaniæ minitentur, opor-

Hij

ce

get nos quoque exemplum urbis Ninive
imitari , agere pœnitentiam & restituere
disciplinam ut Deus placatus arceat a
nostris ceruicibus crudelissimam gentem
feruet Ecclesiam , leges , literas , defens-
dat vitam nostram & omnia vita orna-
menta .

Nec vero existimate inane terricu-
lamentum esse Turcas expeditiones .
Nec arbiteramini ullas politias seruari pos-
se contra furem Diaboli , nisi Deus eas
defendat . Sed cum n*on* crescant vitia omniū
ordinum , impendere videtur ingens mu-
tatio rerum humanaarū . Nec leue signū
est , venturarum calamitatum petulantia
contumacia & audax gressus , suuentutis .

Possunt autem vel arceri vel mitti-
gari penæ emendatione morū ut Christus
ipse Ecclesiam monet . Vigilate omnes
pore preantes ut possitis effugere ven-
tura mala . Ita & Propheta Iohel præcipit
Sacerdotibus ut populum conuocent &
iuis laetrymis & commonefactione reu-
cent ad pietatem .

Hoc

Hoc preceptū sequutus pastor Ecclesiæ nostræ grauissimam concionem de poenitentia & de modestia iuuentutis habuit, precepit hoc ipsum nobis quod præcipit vox cœlestis sonans per Prophetas & quod mandauit filius Dei. Quare sciente huic contioni pastoris parendū esse, ac Deum fore iudicem contumacię, si nō obtemperabitis.

Nos quoque quibus Disciplinæ gubernatio diuinitus mandata est, præcipimus scolaſticis, ut vicinam Panoniam animis intueantur & modestia sua declarant, se alienis ærumnis adſici ac poenas impendentes Germaniæ metuere.

Prohibemus igitur nocturnas vociferationes similes v'lularium, quos olim bacchantes in orgijs edebant, qui terbat tranquillitatem ciuitatis. Prohibemus & tumultus qui ipsorum etiam scholastico rum vita perieula adferunt.

Et quanquam temporis satis moesta sunt; Tamen interim iuuentuti tutos &
H. iiiij. hō uestos

honestos congressus non interdicimus,
Sed in his luceat modestia vt exemplū ce-
teris profit. Quare morem circumducen-
dī puellas in gyrum in choreis prohibe-
mus, ac sciant scolaſtici, magistratus nō
defuturos ſuo oſicio in cohercenda pe-
tulantia.

DECANVS COLLEGII
Facultatis artium

HODIE ſpectauimus minacem con-
gressum Saturni & Martis in Scor-
pio, qui malis ingenij nouum virus, no-
uas flammias ad turbandam communem
generis humani tranquillitatem addet,
crescit rabies Turcica crescent & certa
mina Ecclesiasticā. Nos igitur moniti co-
leſtibus signis Deum inuocemus, vt Eccle-
ſiae parcat, eamq; feruet, et ipſi diligentius
ac moderatius omnia faciamus, vt ar-
te leniamus incommoda quædam. Qua-
re & honesta ſtudia nobis diligentius co-
lenda erunt, que animos ad moderationem
flectunt.

Et vt hæc ſtudia iuuentus magis
amet

amet inuitanda est a imaoribus natu^m &
eruditioribus. Ideo cum hodie publice
simus exploraturi doctrinam eorum, qui
petunt gradum Magisterij, rogamus Do-
catores, Magistros ac principes eos qui
profitentur Philosophiam ut ad id exa-
men veniant. Sciunt enim hec officia &
hos honestissimos congressus prodesse
ad excitanda bonarum artium studia. In-
choabitur autem examen publicum ho-
die hora prima.

ALIA.

HODIE decepit honestissima puel-
la agnitione filii Dei & optimis mori-
b. predita Magdalena filia clarissimi &
optimi viri Domini Martini Lutheri Do-
ctoris Theologiae. Mandamus igitur
scholasticis ut hora quarta ad funus con-
ueniant, ut prius ritus conseruationem adiu-
uent in condendo corpore, quod & fuit &
erit rursus domicilium animae in qua ful-
get noticia & imago Dei, quem quidem in-
terim in gremium Christi recepta est &
gloriosam resurrectionem expectat. in
H v qua

qualiterum dulcissimo complexu parentum fruetur, vt scriptura est, Non est voluntas patris vt pereat unus de paruu lis istis.

Et hæc puella quia & recte norat filiū Dei propitiatorē & Euangeliū doctrinā probe tenebat, toto morbi tempore clara professione fidei se filio Dei commendauit. cum quidem patri diceret se si Deus vellet libenter mansuram apud ipsum sed si aliud vellet etiam se patri cælesti obtemperaturam esse, apud quē deinceps tanq̄ apud verum patrem futura esset.
Die XX Septemb:, Anno M. DXLII.

ALIA

Heri decepsit vir doctrina, pietate & virtute eximia prædictus M. Caspar Sumannus Boleslauiensis Silesius, cuius natus fiet hora duodecima.

Mandamus igitur ut scholastici cōueniant paulum infra collegium vt pius funerum ritus conseruetur. Et recordatio virtutis huius Caspari exempla suppediat.

ditat iuuentutis digna memoria & imita-
tione. Mater prædicat tantam eiusam pri-
ma pueritia fuisse modestiam ut nulla in
re unquam offenderit parentes. Et ve-
rat in eo singularis pudor ita castitatem
ac puritatem corporis tueri acerrimo stu-
dio solebat.

Hæc eo recitauit ut & exemplum
iuentus imitetur & doleat ereptū esse
nobis virum tales qui Ecclesiæ magno
visu futurus erat. Etsi ipse quidem nunc
consuetudine Dei latuit fruuntur ut certo
statuere nos iubet hæc vox: Beati mortui
qui in domino moriuntur, Sed nos Reip:
detrimento moueamur, ac Deum ore-
mus ne Ecclesiæ reliquias deliri funditus
sinat, sed seruet aliquem cœtum piorum
& studiosorum ad propagationē cœlestis
doctrinæ ut Deus vere celebretur & in-
uocetur. Quid tristius & tertibilius co-
gitari potest quam si extincta luce Euā-
gelij, amissis literis, totum genus huma-
num sine agnitione Dei more Impiorū
in voluptatibus obscenis ac beluinis vi-
ueret: ut nunc viuunt Turci & multi im-
p̄j.

Heg

Hæc mala deprecanda sunt & extin-
tandum studium virtutis ut Deus flecta-
tur ad misericordiam & nos adiuuet .
Datae XII Octobris .

ALIA.

SE P E inquit Deus ad tribum Leui-
sticam , Ego ero possessio tua, ego ero
fundus tuus vt testaretur se velle docē-
tes & discentes alere , quia plerūq; ne-
gliguntur a summis gubernatorib; ,
qui propter conseruationem doctrinæ ce-
lestis debebant scholasticis prospicere .

Credamus igitur & nunc nobis nō
defuturūm esse Deum, qui tamen inter-
dum excitat principum animos vt aliquā
tulum sc̄iam opitulentur nobis .

Scripsit nūc illustrissimus princeps
Dux Saxoniæ Elector &c. Et Burgravi-
us Magdeburgensis de stipendijs que so-
let attribuere scholasticis , vt nomencla-
turas & testimonia ad Aulam mittamus .

Quare

Quare mandamus omnibus, qui fru-
untur stipendijs que penduntur ex colle-
gijs Aldebusgensi, Gothano, & Isenacē
sive ut die Martis proxima hora xij in do-
mo Academice noua (in qua est auditio-
rium Iurisconsultorum) conueniant si
commendationem nostram expetunt.
Die xxvi Nouembri.

ALIA

Decessit hac nocte vir honestus Iohan-
nes Vveinman Noribergensis Orga-
nistā, qui seruuit Ecclesiae nostrae & mul-
tos in musica erudit. Hortamur igitur
scholasticos, ut ante eius ædes conueni-
at hora tertia, pio more funeris ceremo-
nias seruaturi.

Erat artifex non contemnendus &
Musicam ad eum finē conferbat, prop-
ter quem data est generi humano, vide-
licet ad celebrandas cantiones in templis
Ideo enim præcipue Musica diuinitus
hominibus data est ut seruat propagati-
oni Religionis. Est enim & iucunda-
ditys &

& diuturna memoria suauium & bona
rum cantilenarum.

Adiunxerat autem ad suam artem
& cognitionē Germanicarum historiarū
tantam, quam vix in alio vīdīmus. Sig-
nificat autem cogitatio historiarum anis-
mum amantem virtutis. Itaq; & mores
ita regebat ut appareret eū reuereri Deū
eumq; in fide filij Dei inuocare. Quare
nostris officijs declaremus eius consu-
gi & liberis iudicium nostrā & benevo-
lentiam erga ipsum Die XXIX Nouē-

ALIA

Vagatus est in hac schola aliquandiu
Adolescens N. quem tumultuātū
hi qui præfuerunt, aliquoties horritati sūt,
vt modestius viueret & frenaret naturā
ferocem ne diabolo obsequens tandem
incideret in graue periculum.

Sed aliquanto post atrox facinus fe-
cit, armatus fuit in insidijs noctu ante ze-
des, cuiusdam ciuiis expectans aliū quen-
dam

dā egressurū ex ea domo , sed alij egressi extorserunt isti agorādālā tumultiuantī gladium . Res delata est ad nos , monstratus & gladius . Cumq; conuinceretur perspicuis testimonij & fateretur ipse N tum facinus , cum consilium suū , iussus est in carcerem ire , aut discedere tanq; re legatus . Promisit igitur se iturum in carcerem , neq; tum fecit quod promiserat , sed clam hinc discessit .

Quare publicandam sententiam esse censuimus ut hunc N. sciant omnes ex hac Academia propter contumaciam & facinus atrox relegatum esse triennio : Conuentus scholarum est pars Ecclesiae et hæc nostra iudicia sunt Ecclesiae iudicia . Quid enim aliud spectamus aut agimus in hac laboriosa gubernatione , nisi ut seminaria Ecclesiæ excolamus .

Hanc ob causam tenera ingenia erudire optima doctrina & ad bonos mores adsuefacere cupimus , ut Deus recte inuocetur & celebretur & Ecclesia conservetur , nec sunt in anima Ecclesiæ iudicia

cia . Hærebit in poenis iste ἑγερούσιος &
fugitiuus . Quare boni sciāt vitandum esse ,

Postremo & hoc monebimus , quod
alias publice significatū est , cum Rector
aliquem Arresto (vt vocāt) retinet , eam
vīm habet mos ille , vt intelligatur manda-
tum esse : ne hīc īscio Rectore usquā
discedat is , qui in Arresto seu decretore-
tinetur . Si non paruerit , iudicatur con-
tempta autoritas magistratus & punitur
is qui deliquit , exclusione vel relegatio-
ne . Præcipuuſ neruus est iurisdictionis
Arresti reuerentia . Quare tueri eam ne-
cessēt .

Sī quis autem cyclopico more
sine legibus sine cura iustorum offi-
ciorum vivere cupit , is discedat hīc
vel ἔκκορακαι . Non est Cyclopum cō-
uentus Ecclesia , sed Dei sedes in qua ag-
noscitur & iuuocatur Deus , celebratur
doctrina salutaris hominum vītae , mores
reguntur voce Dei , accendūtur animi ad
honesta officia spiritu sancto , depellitur
diabolus ne triumphos agat aduersus De-
um . Nec dubium est daturos esse Deo
poenas

pœnas hos , quibus ludus & voluptas est
deformare & perturbare coetus schola-
ticos , qui sunt Ecclesia Dei . Datae ca-
lendis Decemb: Anno M. D. XLII .

RECTOR ACADEMIAE.

SEMPER Ecclesia Dei doctrinam
stenuit de victima , qua ira Dei placatur .
Nam hac ipsa voce condita est Ecclesia ,
nec alio modo accendi fides & inuocatio
possunt nisi huius immensi munera cogi-
tatione . Fuerunt igitur inde vsque ab ini-
tio mense uerno veri Pascatis imagi-
nes & ceremoniae . Certum est enim
mactatione agni , significatam esse mor-
tem Christi , manducatione vero signifi-
catam beneficij adplicationem . Ac mul-
ti existimant eodem anni tempore immo-
latum esse Isaac . Arbitramur & Abel eo
dem anni tempore interfectum esse .

Tandem filius Dei per spiculis testi-
monijs mundo exhibitus , sacrificium su-
um fecit , in quo simul & iram Dei aduer-
sus nostram immundiciem & immensam

I misericordiam

misericordiam erga genus humanum cōspicimus. Et quidem ferunt scriptores veteres Christum crucifixum esse Die 25. Martij, quo creatum & Adam & Christum conceptum esse traditur.

Hodie hic annus celebrat resurrectionis festum. Ac tempora nos de huius admirandi beneficij magnitudine admonescant. Adiungamus nostra vota & gratā predicationem ad omnium temporum Ecclesiam, imo ad cōtum, qui iam corā agit gratias filio Dei in cōlo & modestia nostra ostendamus nos affici rebus tantis & versari in earum meditatione,

Mandamus etiam ut cras singuli scholastici offerant sua munera ad aram, ut declarent suum studium erga ministros Euangelij. Videntis quae sint tempora, cogitemus magnum Dei beneficium esse in pace conuenire pios cōetus ad audiendam Euangelij vocem.

Quantus luctus nunc est piorum
vbi Turcica arma impediunt congressus,
concionem

contionē, disciplinā. Quare ut diū nobis
concedat tranquillitatē Deus, referamus
eam ad gloriam Dei, non abvtamur ea
Ac de scholis quidem hoc vere dīci po-
test singulare Dei beneficium esse, quod
aliquantisper in Germania, quædam lites
rarum domicilia tranquilla fuerunt, quo-
rum tranquillitas vt sit diuturna. faciat
filius Dei suæ Ecclesiæ custos & defensor.
Pridie pascatos. Anno 1543.

RERTOR ACADEMIAE,

DEVM æternum patrem liberatoris
nostrī Iesu Christi precamur vt det
taustum, foelicem & tranquillum annum
Ecclesiæ suæ Reipub: honestis studijs &
omnibus inuocantibus filium Dei, Ad
has preces adiungant & scholastici vota
sua & studium virtutis. Mandamus autē
vt in his ferijs sint modesti & cogitatione
meditentur consilium Dei omnium max-
ime mirandum & inenarrabile, qui filium
suum misit in terras & pro nobis victi-
mam fieri voluit. Qui sentiunt hæc vera
esse, vt sunt, hos necesse est de causis cogitare

tare. Duæ sunt haud dubie præcipue
causæ. Magnitudo iræ Dei aduersus pec-
catum. Ostendit enim Deus non aliter
placari se & fleti potuisse nisi ipse fieret
victima.

Agnoscunt taciti in hoc spectaculo om-
nes pij Angeli magnitudinē peccati ma-
gis quam in omnibus hominum calamita-
tibus & æternis pœnis damnatorum. Mo-
ueamur nos quoq; tanto testimonio. Nec
vna cum Diabolo hoste Dei tantū opus
contemnamus ut contemnunt Epicurei,
Turci & alijs impij.

Altera causa est immensa miseri-
cordia æterni patris & ineffabilis amor fi-
lij erga nos. Cum enim Deus condidisset
hominem ut per ipsum celebraretur, imo
ut ipse in eo acquiesceret & suum sabbas-
thū ageret ut in Genesi significatur, non
voluit penitus perire genus humanum.
Hęc meditanda sunt præcipue in his ferijs.
cum Ecclesia hanc partem historiæ de filio
Dei nato ex virgine proponit,

Ad has cogitationes inuitant nos An-
geli

geli cum cœnunt gloriam Deo in excelsis,
in terra pacem & hominibus læticiam.
Hunc hymnum volunt nos vna cœnere
agnoscere iram & misericordiam Dei, ac
filij immensū amorē. Hæc leuiter ducere,
negligere aspernari quātus furor est: Præ
cipimus igitur omnibus scolasticis ut sint
modesti. Prohibemus & nocturnas voces
feratianes, grassationes, discursationes lar
uatorum & ludum qui a müssitatione no
men habet indignum ingenuis. Manda
mus item ut cras singuli scholastici mu
nus suum ad aram afferant, ut reuerenti
am debitam erga Euangelij ministros de
clarent

DECANVS FACVLTATIS
artium, studiosis, S. D.

Q VOD faustum fœlixq; sit Reipub:
& nobis significandum duximus no
strum officium honestis & studiosis, qui
hoc tempore Magisterij gradum petituri
sunt non defuturum esse. Mos iste opti
mo consilio institutus est. Certe in hac
Academia Philosophiæ studia mediocri
I iij ter

ter excitauit & auxit , quæ qui amant mo-
res , eos tueri maiori cura debent , qui vi-
dentur viles ad doctrinæ exercitiæ au-
genda .

Scitis autem cum reliquæ vitæ , tum
vero Ecclesiæ magnopere seruire lingua-
rum , historiarū & Philosophiæ studia .

Ne quidem Stephanus Martyr ora-
tionem sine liberali doctrina recitare po-
tuisset , in qua non solum vetus historia
repetitur , sed etiam prudenter excerpun-
tur promulgationes de Christo & discernun-
tur primi cultus à ritibus templi de qui-
bus dimicabant Hypocrite . Et ostendi-
tur vere coli deum inuocatione , quæ fit
fiducia filij & pœnitentia non externis ri-
tibus . Hic status est certamini acerrimi .
Nec vero sine liberali doctrina hæc ipsa
oratio explicari potest , Possemus multis
alijs exemplis utri , sed quotidie ea in scho-
lis auditis : Et nunc ut Stephanī mentio-
nem facerem dies mea admonuimus . Ac pro-
fecto propter eius concionem & agonem
memoria Stephanī grata bonis esse des-
bet , cuius legitimus in Historijs tantam
magnitudinis

magnitudinem animi in morte fuisse ut
præclare de eo scriptum sit,

Ibat ouans animis, & spe sua dampna leuabat. Quid? quod nobis testis est Christum adesse morientibus cum affirmet se manifesta in luce videre stantem in cœlo, Sed hæc alias. Nunc de gradu. Si qui volunt petere gradum Magisterij ad me accedant intra hos xiiij dies daturi nomina. Bene Valete.

M. PAVLVS EBERVS,

HVMANISSIMVM est patriæ antiquitatem, situm, mores & egregia facta maiorum cognoscere. Et nostræ Germaniæ, et si minus fuit exulta quam Græciæ aut Italia. Tamen multi vetusti scriptores Græci & Latini egregiam laudem non modo fortitudinis sed multo magis iusticiæ castitatis & pietatis tribuerunt.

Cum Guelfus arcem VVinsperg dederet, Conradus Imperator mulieribus concessit ut in uiolatae discederent cū I viij rebus.

rebus quas suis humeris gestare possent,
Hæ viros & filios asportat.

Probauit Imperator consilium &
pietatem mulierum & pacem atq; amicis
ciam cum Guelfo fecit,

Hæc nequaquam barbarica sunt,
sed plena consilij, fidei, bonitatis. Ame-
mus igitur & nostram patriam & mai-
rum exemplis ad virtutem accendamur.

Ideo ut adolescentes ad veteris Germaniae cognitionem inuitentur, enarrabo
Hutteni Harminium & breuem Tacitili
bellum de Germania & narrationem
cras inchoabo hora viij.

DECANVS COLLEGII,
facultatis Theologicæ lectoribus
S. D,

B E A T I qui habitant in domo tua do-
mine, in secula seculorum laudabunt
te inquit Psalmus 83, admonens nos in-
gens beneficium Dei esse versari in Eccle-
sia

sia p̄ie constituta. in cō tu recte īnuocan-
tium Deum, audire synceram Euangelij
vocem, vna cum cæteris p̄ijs īnuocare De-
um, habere honestissimorum studiorum
duces & socios.

Horum bonorum magnitudo dili-
genter cogitanda est & quidem tristissi-
mis exemplis mouemur, vbi nunc Tur-
corū armis dissipantur Respub: & diuel-
luntur coniuges, parentes, liberi & addu-
cuntur p̄ij in vltimam barbariem vt inter
immanes Turcos viuant; hi intelligunt
quam dulce fuerit viuere in Ecclesia, De-
fendet autem Deus Ecclesiās & p̄iorum
studiorum hospicia vt in domo eius ver-
sari possimus, Si id ab eo petemus & me-
diocriter mores rexerimus, & fauebimus
ipsis studijs Euangelij & ijs qui laborema
in Ecclesia sustinent.

Cum autem iam petiuerit à nobis
Ecclesia Iſnensis, vt testimonio publico
ornemus N, accersitum ad munus docen-
di, vt hac tenus ei non defuit opera no-
stra in eo erudiendo, ita nunc quoq; hoc

I v officium

officium præstandum esse duximus, Et
Deo dante decernemus ei gradum Doc-
toratus Theologici die Februarij xx.

Vos quoq; adhortamur vt ad illam
testimonij nostri renunciationē modeste
cōueniat et vt studium vestrū declare
tis erga Euangelij ministros, Et vt
vestras preces adiungatis ad nos-
tras vt Deus Ecclesiam suam fer-
uet, vt doctorum & discentiū
mentes gubernet: Deniq; vt
etiam has scholas piorum
studiorū protegat. Hęc
enim in his congressi-
bus agenda sunt.

Datæ die 18
Feb: Anno
i 5 4 3.

Altera

ALTERA
PARSHVIVS LIBRI
continet scripta recentia,
proposita Anno .

1548.

1549.

DECANVS COLLEGII
PHILOSOPHICI.

AEPE RECITA
tur Pindaricum illud
Ἐν χρόνῳ μέτα βολού
λιξαντος δυρζ' ἀν
homínium corpora nō
imperia , non fortu-
nam perpetuam esse
sed tandem mutari de-
stitute uento secundo. Ac decet quidem
cogitatione instabilitatis rerum humana-
rum commonefieri nos ut in omni actio-
ne simus modestiores ac metuamus ad-
uersos

uersos casus . Sed ne propter desperatio-
nem prorsus ab̄içiantur omnes labores
necessarij nobis & posteritati tenenda est
etiam consolatio . Est autē hæc vera &
efficax consolatio , Semper etiam in ærū-
nis imperiorum tamen mansurā esse Ec-
clesiam Dei , nec destituet hanc ventus se-
cūdus videlicet Spiritus Sanctus effusus
expectore æterni patris & filij et quidē ibi
mansura est Ecclesia Dei vbi vox doctri-
næ sonat & pie illustratur . Hac spe colo-
mus studia doctrinæ , etiamsi nunc inter
tumultus imperiorū spernuntur & multi
prophani ea oderunt ,

Sed meminerimus in hac militia
nostra etiā fortitudine opus esse , ne fracti
peruersitate iudiciorum cedamus de stati-
one , aut deseramus aciem ac sit infixa ani-
mis hæci [sententia δ πονεῖται οὐδὲν
καὶ οὐ ποιεῖται] Semper Ecclesiæ prodet
pia vox multorum , [quæ doctrinam in-
corruptam sonat . Quare & vestri labo-
res qui ad doctrinæ conseruationem con-
ducunt Deo curæ erunt .

Faciamus

Faciamus igitur operas scholasticas Deo iuuante & sicut institutum est ut liter, ut certis temporibus studia aliquorū inspiciantur & dentur testimonia ijs qui iam idonei sūt ad docendum, Ita die Septembris 15 ornabuntur gradu Magisterij Philosophici honesti & docti viri quorū nomina hic adscripta sunt.

Id cum fieri in quadam frequentia deceat, petimus ut omnes Doctores Magistri & auditores ad eam testimonij renunciationem conueniant, & ut declararent eo officio, se fauere Philosophiae studij, que certe necessaria sūt Ecclesiæ & ut in tali frequentia ipsi quoq[ue] vota nobiscum faciant ut Deus Ecclesiam huius etiā opipidi & hunc gregem clementer tueatur & gubernet.

PHILIPPVS MELANTHON

SAEP E repeti præcipuas materias in Ecclesia necesse est. Et meministis de omnibus alijs doctrinarum generibus dictum esse ab Epictoto, eadem quotidie & dicenda

dicenda & audiendā esse & quidem ad
vsum in vita transferenda. Ideo inchoa-
turus die proximo Iouis enarrationem
Epistolæ, ad jRomanos repetam inte-
grā doctrinam ~~in coortibus~~ in argumen-
to Epistolæ, vbi & explicatio ipsa postu-
labit refutationem variarum præstigiarū
quibus subinde doctrinā obscuratur præ-
cipue necessaria Ecclesiæ Dei. Die 18
Septembris Anno 1548.

RECTOR ACADEMIAE
Vitenbergensis.

ET Harmoniarum sensum & cantum
& artē canēdi haud dubie Deus ideo
præcipue dedit generi humano ut per cā-
tilenas doctrina cœlestis propagetur & co-
seruetur. Nam prima ætas delectatur cā-
tu & citius discit materias, quæ cantilenis
comprehenduntur, ac memoria can-
tilenarum diuturnior est.

Deinde & arcana quædam vis est in
ciendis affectibus, sicutq; omnino vetus sa-
cientia

pietia de Deo & de natura rerum & de
morsibus comprehensa carminibus. Ideo
praestantes viri, qui Respub: constitue-
runt Musici fuisse dicuntur ut Orpheus
dicitur feras flexisse lyra. Amphion saxa
ad muros Thebanos Citharæ sono at-
traxisse.

Necesse est autem artem confer-
uari liberalitate principum. Ideo & illus-
trissimus Dux Saxoniæ Elector cœtum
Symphoniacorum colligi iussit. Et præ-
cipue desiderantur egressi adolescentiam
qui canora & tinnul avoce melodiam ea-
nere possunt, quæ altior nominatur. De
inde qui medium, & qui imam recte cane-
re posint,

In his igitur qui natura valent &
volunt in cœtu illo Symphoniaco Eccle-
siæ seruire Torgam proficiscantur, ac eo
veniant veldie S. Bartholemei Aposto-
li, vel deinde proximis diebus & suam
voluntatem exponant Viro integer-
timo Iohanni Vualtero Musico, cui
mandata hac de re ab Illusterrimo
principe data sunt. Literas etiam si
volens

volent hic à Reuerendo viro Domino
Georgio Maiore Doctore Theologiae ad
Vualterum accipiant. 19. Augusti Anno

1 5 4 8.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitenbergensis.

Tota Historia excidij Hierosolimitani
plena est horribiliti exēplorū, quæ cō-
monefaciunt totū genus humānū de ira
Dei aduersus hostes Euangeliū. Cum au-
tem in Septembri in eo ipso festo vrbs
Hierosolyma capta & deleta sit quod in-
stitutū erat, ut admoneret diuinitus illā
sedem Ecclesiæ attributam fuisse, Ideoq;
nominabatur festum tabernaculorum:
Studiosius his ipsis diebus cogitanda est
historia. Conflagravit enim vrbs Hiero-
solima die 8. Septembri: ante annos
1 4 7 4. Cum autem vt Paulus
inquit Deus non pepercérit oleæ, quid de
oleastro futurum est? Nimium blandi-
untur sibi multi, qui sumunt sibi licenti-
am Laxandi frenos omnibus cupiditati-
bus & horribili contemptu Dei, vel pror
su-

fus Epicureas opiniones āplectūtur, vel
Religiones instituunt ad suam potentiā
am, vel alijs uicījs indulgent, Commo-
ne facti autem & veteribus pœnis & no-
stris exuscitemus nos ad pœnitentiam &
ad veram iuuocationem.

Cum autem decesserit hac
nocte honestus, & eruditus ado-
lescens natus in oppido Noīcæ regionis
hortamur vos vt ad funus eius hodie ho-
ra quarta ante ædes Reuerendi D. Doc-
toris Martini Lutheri conueniatis atq; ibi
in funere veris præcibus commendetis
vos ipsos, & Ecclesiam Deo & oretis ut
seruet aliquod semen sanctum & studijs
doctrinæ sedem tranquillam concedat.
Te omnipotens Deus, æterne pater do-
mini nostri Iesu Christi, conditorem ge-
neris humani & Ecclæsiæ tuæ, vna cum
filio tuo domino nostro Iesu Christo &
Spiritu sancto oramus vt propter filium
mediatorem, nos regas Spiritu sancto tu-
o, ac hanc scholasticum cætum clemen-
ter protegas. Datum 6. die Septembris.
Anno 1548.

Phi: Melanthon.

K Rector

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis.

Necesse est in Ecclesia tradidoctrinam
de angelis Deo placentibus & de lap-
su spirituum, qui a Deo defecerunt, & nunc
ut odium expleant aduersus Deum, im-
manifurore & crudelitate insidiantur Ec-
clesiae. Ac aduersus tam saeuos hostes
defendi nos sciamus ab ipso filio Dei do-
mino nostro Iesu Christo crucifixo pro-
nobis & resuscitato, sicut Iohannes ad-
firmat inquiens, Venit Filius Dei ut de-
struat opera Diaboli. Quibus verbis redi-
cta est sententia primae promissionis. Se-
men mulieris conculcabit caput serpentis
Nec imbecillitas humana sine auxilio dei
tuta esse potest.

Habet autem & filius Dei adiunctos
exercitus videlicet castos angelos Deum
inuocantes. Hi circumuolitane templa
scholas, thalamos nostros & custodes sunt
membrorum Ecclesie ubi eungimus sumus
ut in hodierna concione scripti est. An-
geli eorum vident faciem patris & psal-
mus

mus inquit. Circumuallat angelus domini, timentes Deum.

Hæc tota doctrina, cum hodie in festo Angelorum populo exponatur, ex citandæ sunt mentes nostræ, & ut considerent tantum beneficium, quod Deus custodes Angelos nobis adiungit & ut gratias eis pro hoc beneficio agamus. Imo etiam petamus regi nos a spiritu divino, procedente ex pectore æterni patris & Filij & tegi dextra filij & per Angelos castos depelli a nobis agmina diabolorum spurca & ardentia odio Dei.

Studium vero cognoscendæ huius doctrinæ & fidem nostram in gratiarū actione & inuocatione declaremus hodie singulari modestia & alij p̄tis officijs, quo rum omnium spectatores esse castos Angelos sciamus; Ad aram etiam munera adferri volumus ut gratitudinis nostræ signum extet. Lætantur Angeli nostris bonis ut scriptum est, Gaudium est Angelis de uno peccatore pœnitentiam agere, & pro nobis precantur & dolore adficiuntur

K. ij

Ciuitas

ciuntur in nostris calamitatibus & mul-
tas depellunt. Discedat autem maxime
offensi, prophanis sermonibus, spurcie
& latrocinijs. Ideo ut tales custodes
retineamus simus modesti, casti & in
omnibus pietatis officijs magis seduli.
Datae in festo castorum angelorum Anno
1548.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

Cū propter alias multas causas dolere
pium est cum honesti homines, &
Deū recte colētes ex hac vita mortali euo-
cātur, tum vero etiam propter omen,
quia significantur impendentes calamis-
tates quibus præripit Deus magna ex par-
te suos cultores, ut scriptum est: Iusti
colliguntur, ne videant mala ventura.
Meministis autē multa huius biennij fu-
nera, in quibus vniuersę Ecclesiæ luctus
conspici potuit, quę dolet se orbata esse
tot honestis viris & matronis, quarum
futu-

fuit excellens virtus. Nunc accedit funus
honestissimæ matronæ Barbaræ cōiugis
venerandi viri Magistri Sebastiani Froſ-
chelij, eruditione & virtute præstantis,
qui annos circiter viginti huic Ecclesiæ
in magna varietate temporum, grassan-
te pestilentia, & oppido cincto hostibus
magna fide, assiduitate & constancia ser-
uuit. Huic & filias tres, & ingens desi-
derium coniunx reliquit, quam etiam
inuocationis suæ sociam habuit.

Doleamus igitur & propter Ecclesiā
quod tam multæ pīre mentes ex hac no-
stra consuetudine abducuntur, & prop-
ter luctum mariti, & Deum ardentibus
votis oremus, ut publicas & priuatæ orū
nas leniat, & seruet inter nos semper ali-
quod sanctum, nec sinat extingui in hoc
nostro cœtu lucem veræ doctrinæ & ve-
ram inuocationem, Videntis seniores in
magna mœsticia viuere, qui calamitatē
molem sentiunt. Hos dolere sciatis non
solum sua causa, sed multo magis prop-
ter adolescentiam & posteritatem, Vo-
bis optant relinqui patriam, ornatam do-

K ij Cirina

ctrina Euangeliæ, legib[us], disciplinæ. Ha-
rum maximarum rerum, & vestræ salu-
tis cura, excruciantur. Sed aliqua ex par-
te in vobis etiam situm est, ne posteritas
prorsus deleatur. Si ipsi ad senum gemi-
tus & vota adiunxeritis vestrām pietā-
tem, lenientur publicæ miseriæ.

Hec cogitanda sunt in his funeri-
bus. Ipse etiam interitus huius san-
ctæ matronæ, quale exemplum sit,
considerate. Mater superata laborepar-
tus, extincto fœtu, simul & ipsa extin-
guitur. Sic metuendum est extinctio Ro-
re piorum, simul Rempub. interitaram
esse.

Sed te oramus omnipotens Deus æ-
terne pater domini nostri Iesu Christi,
conditor cœli & terræ & hominum & Ec-
clesiæ tue, una cum filio tuo domino no-
stro Iesu Christo, & Spiritu Sancto, ut
propter filium, in ira tua misericordiæ re-
corderis, & mitiges calamitates nostras.

Mandamus antem ut ad funeriis
ceremonias

ceremonias pie hora quarta conueniatis,
& vitam vestram, & salutem publicam
Deo in talibus congressibus ardenti inuo-
catione commendetis. Die proxima post
festum Angelorum Anno. 1548.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitenbergensis.

EST quidem disciplinæ pars uidere ho-
nestos congressus principum & con-
siderare mutuae reuerentiae exempla & in
sermonibus commemorationem virtu-
tutis. Sed hæc populus qui procul a prin-
cipibus arcetur, nec occulte nec auribus
satis accipere potest.

Cum autem & propter multitudi-
nē hospitia defutura sint scholasticis, qui
Torgam proficiscuntur & inter equos &
in turba non sine periculo uagari ignoti
possint: ihortamur nostros auditores ne
Torgam proficiscantur, sed potius in
domestica tranquillitate intendant ani-
mos in doctrine studia, & in precatio-
nem piam.

K iij Itaq

Itaq; die Lunæ proximo rursus Deo iuuante prelectiones inchoabuntur. Nec alia est causa huius nostræ adhortationis q; paterni animi sollicitudo de periculis vestris. Non est enim inusitatum in tanta frequentia & concursu hominum ledi aliquorum corpora.

Oramus autem Deum æternum patrem domini nostri Iesu Christi, conditorem & seruatorem generis humani & Ecclesiæ suæ, qui politias & imperia instituit, ut principes & nos regat & disciplinam & studia tueatur. Data v, Octobris, 1548

Cras Deo iuuante hora septima enarrabo Pindarum. Sed die Martis hora septima orationē Demostenis περὶ σέφανος interpretabor quā non solum propter græcę linguę cognitionem, sed etiam propterea prodest familiariter notā esse studiosis, quia inde forma peti potest, quæ in respondendo & refutando maxime utilis est & lumina habet orationis plurima

plurima, vt dicam in enarratione xxvij
Octobris.

Philippus Melanth.

RECTOR ACADEMIAE.
Vitebergen sis.

INTER communia mala horum calamitorum temporum sunt & parturientium aduersi casus crebriores, quam antea fuerunt: Audimus enim & alibi multas doloribus partus extingui. Id quā sit triste spectaculum, & quantum luctū talia funera familijs suis adferant, experitetur illi ipsi, ad quos ea calamitas proprie pertinet. Nec magnitudo doloris iudicari potest ab alienis & non expertis similia, iuxta vetus Pindari dictū & ñikeov πίεια, ἀλλοτρίον δ' οὐ μὲλει βαθύωποις. Etsi crudele est tamen ita fit, minus adficiuntur homines alienis doloribus quam fieri oportuit.

At in his casibus signum & omen ad omnes pertinet. Non dubium est enim, significari parturientem Ecclesiam, in qua

K v

passim

Passim bonę mentes circumferunt assiduam & ingentem mœsticiam . & vere dictum esse in Hosea multi experiūtur : Doctores parturientes venient ei .

Deinde quia multi p̄ij auferantur e medio , adparet secuturas esse calamitas publicas , quibus hi singulari beneficio Dei præripiuntur . Nobis igitur hæc funera minari , & nos ad pietatem reuocari non dubitemus . Quare intuenda sunt hæc exempla , & voluntas Dei cogitanda .

Meministis autem funera priora . Nunc & honestissima coniunx M . Erasmi Reinholdi Salueldensis Margarita Bonerin ornata omnibus virtutibus honeste & piæ matrone conuenientibus , in partu extincta est , quam quidem , cū & antea p̄ie vixerit & nunc in hac sua militia sese inuocatione filij Dei , in maximis cruciis , & difficilimo agone , constanter exerxit , non dubitemus ad celestem consuetudinem Dei & Ecclesiae æternæ educ tam esse . Sed mariti vulnus magnū est .

Huius

Huius luctu adficiamur , presertim cum ei gratitudo debeatur, quia ipsius opera & assiduitate, quā multos annos p̄stata, late propagata est doctrina Mathematū quam scitis valde necessariā esse hominū virt̄e , & nemini nocere , ac flectere ingenia ad pacis publicæ & ad virtutis amore . Adiūxit autem ad harū ipsarū artiū cognitionē & alias virtutes cōuenientes viro honesto, & verā Dei agnitionē & iuocationem .

Moueamur etiā cogitatione dolorū parturiētis Ecclesiae , & metu impēdentiū calamitatū , & modestius vivamus , ac vere & ardētibus votis Deū oremus ut in ira misericordię suę propter Filium medi atorem recordetur , & leniat priuatas & publicas miserias , & seruet inter nos alios quecn cætū , & reliquias ipsū vera pietate & vera iuocatione colentes . Et cū dīci patet orphanaorū velit, respiciat & harum matrū orphanos , & hæc ip̄as Ecclesias quæ etiā sūt orphane . Nec irritos esse gemitus nostros, nec inanes lachrymas cogitemus, si mediocris vīt̄ modestia accedet . Hæc vobis hodie in funere cogitāda sūt ,
ad

ad quod ut cōueniant hodie hora duodecima omnes auditores Academīe nostrae mandamus ut funeris ceremoniæ piæ seruentur, & ut coniungamus præces, ut Deus hanc Ecclesiam clementer regat & seruet, Amen: Die 7: Octobris. Anno.

1548.
RECTOR **ACADEMIAE**
Vitebergensis.

ET vir iustus erat, & excellens Iurisconsultus, Conradus Mauser Noribergensis Licentiatus. Meminimus enim & clarissimum virum Doctorem Hieronymum Schurff, præstantem & iuris cognitione, & sapientia, huic viro tribuere has magnas laudes, que præcipue sunt in genij, eruditionis, & virtutis, videre eum incausis maxime, ubi fundamenta & nervi essent, & summa dexteritate id, quod verissimum esset eligere.

Magnum autem & præsidium est & ornamentum ciuitati, talis Iurisconsultus, qui & consilio pollet & amat veritatem ac iusticiam. Ad haec tanta decora hic vir addidit veram Dei agnitionem & inuocationem,

tionem. Et cum reipub: in ciuilibus nego-
tijis, tum vero Ecclesiæ in Consistorio
utiliter seruiuit, qua in re & fortitudo ani-
mi in eo valde laudanda est, quod cum
corpus male affectum esset multis annis,
tamen hos labores singulari virtute susti-
nuit.

Talis vir cum nunc ex hac vita euo-
catus sit, et si cum ipso, quia & semper ho-
neste vixit, & sese adsidua inuocatione fi-
lio Dei commendauit, bene actum est, ta-
men propter honestissimam ipsius con-
iugem, & paruos liberos, & propter rem
p. b. doleamus, quæ magna iactura ad-
fecta est eo extinto. Desiderio etiam
ipsius nobis, quibus familiariter notus fu-
it, crescit dolor.

Nam & propter virtutem eum val-
de dileximus: & in collatione consiliorū
sæpe ab eo adiuti sumus. Erat enim om-
nino, ut in Enni versu dicitur: Ingeni-
um, cui nulla malum sententia suadet,

Sed oramus Deum, ut & ipsius fami-
liam

Iam custodiat & in hoc oppido semper
Ecclesiā sibi colligat, non sinat inter nos
extingui studia doctrinæ Euangeliū, &
aliarum honestarū artium. Hęc nobis-
cum ferto etiā in funere precari ceteros
conuenit. Petimus igitur ut omnes Ma-
gistrī & auditores in hac Academia ad
funus hodie hora quarta conueniāt, vbi
& suam vitam singuli Deo commendēt
& orent, ut hanc Ecclesiā clementer gu-
bernet & seruet, Die 23 Octobris. An-
no 1548.

IN PRAELECTIONEM
Sphaeræ.

Et si causas cōsiliij diuinī in opificio mū-
dī non omnes penitus scimus, tamen
aliquæ sunt in conspectu, quas quidē &
Deus ipse nobis vult notas esse & sepe co-
gitari. Primum, ut Pædagogus, monet
nos de utilitatibus nostrorum corporum
quas etiam barbari agnoscunt, hanc fi-
guram mundi conueniens domicilium
esse animantium, Vices hyemis & gesta-
tis

tis conducere rebus nascentibus , esse &
vices gratas dierum & noctium omnibus
vuentibus .

Sed alia maior causa est , cur tantū artis adhibuerit in tota fabricatione . Vult ob oculos positum esse testimonium , quod ostendat non casu res nasci aut volui , sed esse mentem architectricem huius pulcherrimi ordinis . Nec esse tantum , sed etiam cura generis humani adfici , ac Deum vere esse , ut Paulus inquit φιλάνθρωποι , qui tam varia bona ad usus humanos condidit .

Sed deploranda & detestanda est horribilis ingratitudo . Fruuntur multi beneficijs diuinis , & non solum nihil de autore cogitant , sed vix etiam res ipsas aspiciunt . Absit autem a bonis ingeniosis haec belluina vel Cyclopica feritas , & exuscitemus mentes ad considerationē admirationēcō diuinorū operū . Nam ut Nazianzenus inquit , admiratio accensit amorem Dei , Amor mentes Deo adiungit & similes efficit ,

Quam

Quam turpis negligentia est in invocatione, non cogitare, quid inuoces, ubi, quomodo se patefecerit Deus, quantum nos diligit, cum nobiscum summa sua bona communicarit, cum nos ad imaginem suam condidit, & in mentes nostras radios fux lucis & sapientiae sparsit, cum misit Filium doctorem & auctoritatem cum ex pectore suo transfuso in nos suo Spiritu, nos sibi aeterno amore copulet. Hæc tanta beneficia non admirari, neccurare, horribilis impietas est.

Quare vos hortamur, ut cum alia testimonia de prouidencia diligenter colligatis, tum vero & vestigia Dei in natura sepe multumq; contemplemini. Adest enim ut Paulus inquit, tam prope, pene ut manibus contrectari possit. Ac multum prodest ad confirmandam in nobis veram de iudicio Dei sententiam, aspicere illa Dei vestigia. Quæcum sint demonstrationes, conuincunt vel repugnantem animos.

Primum autem discenda sunt elemē

ta, quæ continentur in libello de Sphæra, quem iuxta consuetudinem Academiarum sepe repetimus. Ideo hodie deo iuuante rursus exordiar eius libelli enarrationem, ad quam ut iuniores frequentes conueniant, magnopere eos adhortor.

Moueat vos & diuina vox in Moise, ubi dicitur, Luminum motus a Deo institutos esse, ut annos, menses & dies discernant. At annorum & mensium discrimina sine obseruatione & sine doctrina non cernantur. Mandatum igitur Dei est, ut doctrina harum obseruationum conseruetur. Et Ecclesiæ necessariam esse distinctionem temporum manifestum est.

Iohannes Aurifaber,

NON alendæ curiositatis causa inuitamus auditores ad motuum aut affectionum cœlestium considerationem. Nam motuum cognitio certe propter annirationem necessaria est. Et Deus ip

L ic

se aspici metas cursuum voluit, ut anno
rum & mensium spacia obseruarentur.
Deinde μαντική est ī pse motuum or-
do, quia testificatur hunc mundum non
casu extitisse. Postea magis etiam con-
firmantur hominum mentes de prouis-
tentia, cum mirificum consensum καὶ
συμπάθειαν corporum cœlestium &
inferiorum cernunt. Nam & hic consens-
sus ostendit mirando architecti consilio
omnia ordinata esse.

Ac horum hibernorum mensium
tempestas erit exemplum huius consen-
sus. Erunt horridiora frigora, quia con-
gressus erit Solis & Saturni in Capricor-
no. Saturnus enim cū est ἐπανγελλος auget
frigora. Quo usq; autem hæc μαντική¹
progrediatur & quas in vita utilitates ad-
ferat suo loco saepe dicitur. Nos quidem
non plura probamus quam quæ ad phy-
sicas causas recte referri possunt & Deum
naturę conditorem agnosci & celebrari
volumus, qui quidem liberimè guber-
nat naturam & saepe causarum seuiciam
sua bonitate lenit, ut recte dictum est in
hiis versibus. Ipsa

Ipsa etiam quamuis Adamanti incisa feruntur .

Cum perimus cedunt fata seuera DEO .

Nec DEVS est numen parcarum carcere clausum .

Quale putabatur Stoicus esse DEVS .

Ipse potest Solis cursus inhibere uolantes ,

ipse uelut scopulos flumina stare iubet ,

Imo præsentia Dei eo magis cōspici poterit quo propius naturā contēplaniūr Tunc enim intelligi potest , qui effectus a natura qui aliunde oriuntur . Libros igitur Schoneri de effectiōibus sydetum enarrabo . Tota hęc doctrina ad multas partes naturae cognoscendas vtilis est , & eo magis amanda , quia multas artes cō plectitur Prius enim motuū cognitio necessaria est quę ex Arithmetica & geometria extucta est . Deinde in iudicijs Physicę proprietates qualitatū aspiciendae sūt , Multarū igitur honestissimarū artium exercitiā concurrunt , in tractanda hac parte , quę recitat effectiōes syderum quam quidem multi adpetunt , sed quia laborem descendī priores artes fugiunt , postea pro matricę præstigias aut magicas prædictiones vendicant .

Pauci enim laborem recte & ordine
discendi ferunt, ac visitatum est quod di-
citur σῦκα οἴλασσιν τοῖς, φυτέεν δὲ θέρε-
ντας. Cum vero libros suos Schonerus
ordinatur a nativitatem verificatione, pri-
mum integrum rationem erigendi con-
formandis figuram coeli, & loca planeta-
rum indagadi ostendam. Qui mea ope-
ra uti volent conueniant & me & coha-
bitatores meos hisce diebus.

Cas: Peucer.

Verissimum est oportere in Ecclesia mi-
nisterium esse docendi Euangelij &
quidem cœtus esse deditos studijs litera-
rum præter populum rudem literarum.
Vult enim Deus semper aliquos esse lec-
tores librorum Propheticorum & Apos-
tolicorum et custodes natuæ interpreta-
tionis ut in epistola ad Ephe: inquit, Ser-
uari ministerium Euangelicum ne cor-
ruptelis doctrinæ circumferamur tanq;
ventis.

Ac filio Dei sedenti ad dextram æ-
terni patris & conservanti ministerium
Euangelicum,

Euangelicum. Pro hoc tanto beneficio
gratias agamus & sedulitatem in eo tu-
endo præstemus.

Necesse est autem in schola summâs
rerû quasi in corpus redactas καὶ σομα-
τοποιηθεῖσας teneri. Ideo & vetus Ec-
clesia condidit Symbola & eorum enar-
rationem.

Quare & hic instituta est Symboli
Nyceni enarratio, quod eo libentius
proponimus ut extet testimonium illus-
tre nos amplecti & retinere vniuersam
Catholicæ Ecclesiae doctrinam.

Etsi autem optarim a Doctore Cas-
paro, in quo ingenij præstantia admiran-
da fuit inchoatam enarrationem absolu-
tam esse, tamen postquam Deus eum in
tranquilliorem Academiâ euocauit, ego
Deo iuuante eam pertexam & hodie lo-
cum de libero arbitrio hora secunda in-
choabo.

Georgius Maior
Doctor.

L iji Rector

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

MAGNUM decus est etiā lētis tem-
poribus modestia & cura seruandi
modum in omni gestu, Mœstis vero tē-
poribus in quib[us] compescere cœcos im-
petus ærumnæ ipsæ debebant, non affici
sensu cōmuniū miseriarum, sed tanq[ue] in
Bacchanalibus discurrere, vociferari &
rumultuari, magna turpitudo est. Non
soltū illa ipsa cura tuēdē moderationis, sed
etiā sensus ærumnarū reprimere & cōpēs-
cere stolidos impetus debebat ut morbi
interdū temperantiā adferunt. Ita nunc
omnes homines ppter multa Ecclesiæ &
Reipub: vnlnera dolore affici, & signifi-
care mœsticiā studio trāquillitatis opos-
uit. Videntis in magna Germaniæ par-
te Sacerdotes doctos & honestos ex ecclē-
sijs quas diu pie erudierūt expelli, in tem-
plis solitudinē & vastationē fieri, Alicubi
vero & manifestos idolorū cultus restitui
dissipari populū, turbari sp[iritu] sanctum &
impediri dolore vel dubitatione in-
uocationem in mentib[us] p[ro]ijs, in im-
pijs

p̄ijs confirmari audaciam & cyclopicas
opiniones, vagari cæteros sacerdotes cum
familijs suis. Passim vero grassari milites
& petulantiam & contumaciam multipli-
cem exercere. Apparari etiam nunc no-
ua & maiora bella, dissipari scholas, do-
ctrinæ studia conticescere, honestas leges
& disciplinam deleri, turbari oeconomi-
as nec foueri aut institui posse paruam so-
bolem, multos etiam exulare auulos a
coniugibus & familijs.

Deniq; et si magnæ calamitates an-
tea etiam in bellis Germanicis extiterūt:
tamen eum nunc ad cætera bellorum
mala, ad cedes, incendia, exilia, raptus
matronarum & Virginum, accedit
horrenda religionis confusio, tantum
miseriarum vix vnquam in Germania
fuisse existimat.

Propter has causas vera Ecclesia
Dei ubiq; in magno luctu est cuius affi-
ci dolore nos quoq; ostendamus qui mē-
bra sumus Ecclesiae dei & ut in preicatione
L. iij meas

mens sit ardentior simus modesti & amantes tranquillitatis ,

Quare seuere prohibemus discursationes & vociferationes nocturnas ac
precipue mandamus ut diligenter vitet Scholastici omnes occasiones irritaturas
milites , qua in re & publici & priuati periculi ratio habenda est . Denique propter
filium Dei dominum nostrum Iesum Christum , qui nunc quoque pro nobis a
pud eternum patrem intercedit & sua manu tegit Ecclesiæ & scholæ huius reli
quias , vos obtestamur ut sitis modesti
& veris votis & gemitibus nobiscum ore
tis Deum ut penas mitiget nec sinat dis
cipari coetus recte dissentium . Datæ
die tertia Februarij . Anno 1549 .

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis .

MULTAE sunt grauissimæ causæ
quare Ecclesia Dei inde usque ab ini
tio in funerum ceremonijs , pios homi
nū congressus fieri voluerit , Ac vetustas
non

non inania tantum spectacula ibi exhibu-
it, ut postea fecerunt Ethnici qui Ago-
nas equestris & alios instituerunt. Sed
commonefactio fiebat ad populum de
causis miseriarum humanarum & de li-
beratione promissa propter filium medi-
atorem qui caput serpētis conculcaturus
esset, de venturo iudicio & de resurrec-
tione.

A gebantur etiam gratiae si qui vel
in confessione fortiter tulerant supplicia
vel alioqui in invocatione Dei fideliter
decesserant. Ut tota Ecclesia Antioche-
na comitata est coniugem Babylæ Epis-
copi, quæ maritum & tres filios simul se-
peliebat, cum in confessione interfici-
issent, & quidem tres filij primum inspec-
tantibus parentibus in extrema senecta
& confirmantibus eos, nec tibi essent, pos-
tea vero pater senex supplicio affectus
est. Horum corpora mater anus publice
sepelit, tota Ecclesia lugente suam orbis-
tam amissō bono pastore, & tamē deo
gratias agente, pro constantia confessio-
nis. Preterea monebant in funeribus p̄ij
L v doctores

Doctores ut cōmunib⁹ precibus miti-
gatio miseriarum publicarum peteretur
& suam vitam quisq; Deo commendaret
Est enim vita Dei donum . {Propter has
causas volumus & nos, conuenire Eccle-
siam in funerum ceremoniis , vt nos ipsi
commonesfaciamus de causis miseriarum
humanarum & de liberatione ac ventu-
ro iudicio , & vt fiducia filij Dei domini
nostrī Iesu Christi petamus , vt seruentur
in his regionib⁹ Ecclesiae , & vt ei gratias
agamus , quod inuocantes ipsum facit
hāredes vitæ æternæ .

Mandamus igitur vt hodie hora
quarta ante Arcem conueniant omnes
Doctores Magistri et auditores ad fu-
nus honestissime matronæ matri viri
Nobilis & uirtute excellentis Sebastiani
a Vualuuitz capitanei superioris in du-
catu Saxonico quæ nata fuit in familia
Nobili Volkneitz & nupta viro Nobili
Georgio a Vualuuitz , quorum vita cū
alijs virtutibus omnibus ornata fuit , tū
vero precipue pietate & vera inuocatio-
ne Del.

Itag

Itaq; deus vicissim ut in Psalmo dicitur si
lij tui sicut nouellæ olearum, dedit eis na-
tus sedecim corporum figura, ingenij, &
virtute præstantes. Filij enim in militia
apud summos Reges, Imperatorē, Re-
gem Gallicum, Regem Anglicum, Re-
gem Danicum exercitus duxerunt, & re-
bus magna virtute & felicitate gestis in
magna autoritate sunt & fuerunt. Tres
enim in prelijs extinti sunt, ceteri super-
stites adiuuant gubernationem reipubli-
cæ etiam in pace, magna cum laude.
Nam & hæc ipsa ciuitas, & tota vicinia
testis est, eximiam esse capitanei in om-
ni gubernatione, iustitiam, æquitatem, co-
tinentiam & moderationem.

Has domesticas virtutes addere ad mi-
litares, ingens decus est. Digna laude est
& pietas erga honestissimam matrem
quam honestissimo exemplo vidimus a-
pud filium viuere, & quotidie in templis
Deū inuocare, & audimus iam in morbo
robur animi in ea magnū fuisse propterea
quod vera inuocatione filij Dei petebat le-
tā celestis Ecclesiæ confuctudinē, & certo
norat

norat hæc vota , hanc fidem , hanc spem
& expectationem nequaquam irritam
esse . Propter talium exemplorum cogi-
tationem etiam ad hos congressus acce-
dendæ est , & addenda precatio pro com-
muni salute . Die Februarij 28 Anno

1549 .

DECANVS COLLEGII THEOLOGICI.

ETSI in tanta confusione vitæ huma-
næ dubitant plurimi , an cœtus alijs
Deo præcipue curæ sit , & an sit aliqua
Dei Ecclesia , præsertim cum hic cœtus
qui profitetur se proprie populum Del
esse , vagetur sine certa sede , sine certis
imperijs , sine præsidijjs , & secum non le-
ues ærumnas circumferat , tamen firmis-
sima adsensione statuendū est , nec frus-
tra conditum esse genus humahum , nec
fabulosas esse patefactiones diuinæ , sed
uere confirmatas illustribus testimonijs ,
resuscitatione mortuorum , & alijs mira-
culis , & colligi a Deo æternam Ecclesiā
& mirandis modis seruari . In hac & ipsi
expe

experimur gemitus & vota nostra a deo
exaudiri.

Nec dubium est custodē huius cō-
tus esse filium Dei , qui sedens ad dextrā
æterni patris , dat dona hominibus ut in
Psalmo scriptum est, Dat autem cū alia
dona multa inuocantibus , tum vero eti-
am ut Paulus inquit Pastores , & Docto-
res . Hos autem sumit ex dissentium ag-
minibus , quæ & ipse hæc ob causam tu-
etur , ne doctrinæ lux in genere huma-
no extinguitur .

Vult in Ecclesia vocem docentium
sonare , vult colli studia , ne simus ociosi
& ignauis . Ac rursus , ut ipse agnosca-
tur , & pectora nostra ad inuocationem
accendantur , & præsentiam Dei inter
nos cernant , adfirmat labores nostros ,
& militiam nostram ita fore fœlicem &
salutarem nobis & alijs si ab ipso iuue-
tur .

Ideo & auxilium amplissimis promi-
ssionibus pollicetur , quas ad dissentium
agmina

agmina pertinere nihil dubium est, ut de doctrinæ custodibus inquit. Siquis diligit me, sermonem meum seruabit & Pater meus diligit eum. & veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus. Adfirmat nos domicilium Dei fore, si modo pia studia doctrinæ in nobis accensa sint.

Etsi igitur magnæ & tristes dissipati ones Ecclesiæ & discentium fere omnibus seculis factæ sunt, & fiunt, tamen cum domicilium Dei simus, Deo ipsi curæ erit, ne desint studijs hospitiâ. Nos modo vero studio coniungamus hæc duo, diligentiam recte descendî, & invocatiōnem non fucosam, sed ardenti fide st̄uentem adesse nobis custodem filium Dei, qui tegat nos, sicut in deserto exercitus Israelitarum Nube tegebatur.

Cum autem vir honestus & eruditus Magister Melchior Isinderus Suidniensis, iam ad cœlestis doctrinæ propagationem a Deo vocatus sit, & ex Schola delectus, cōuenit ei veteri more tribui doctrinæ testimonium, vt cæteri sciant

& accepisse eum doctrinam ab Ecclesia
huius Academie Vitebergensis, & cū
tueri Euangeli puritatem incorruptam.

Taliū testimoniorū renunciatio
nem publice, & in mediocri frequentia
honestorum hominum fieri decet. Ideo
petimus ut cras omnium ordinum Do-
ctores, Magistri, & auditores in Templo
arcis hora nona conueniant, non solum
ut audiant nostri Collegij testimonium,
Sed etiam ut in ea frequentia sua vota ad
nostras preces adiungant, & orent filium
Dei custodem Ecclesiae suæ, ut calamitas
publicas & priuatas mitigeret, det tran-
quilla hospitia literarum studij, tueatur
& gubernet docentium & dissentientium
coetus, ne vera Dei noticia in terris extin-
guatur, sed colligatur Ecclesia celebratu-
ra eum æterna gratitudine & leticia.

Die Martini, Anno 1548.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis.

IVRA fidei publicæ seruanda.
sunt etiam erga alienos & erga hostes
Ea in re honestas & generis huma-
ni consensus primum consideretur

Deinde

Deinde periculi ratio habeatur . Equites qui mandatum habent tuendę fidei publicę , irritati possent atrociter reprimere tumultuātes . Quod si heri fecissent exactati contumelijs & vociferationibus magna cōdes facta esset , Sed tunc quidem in caligine parcere multitudini maluerūt.

Nunc scholaſticis hoc edictum proponimus primum commonefacti de iure fidei publicae omnes contumeliae significations omittant . Deinde ut ea in re sui periculi rationem habeant , si equites turbā tumultuantē dissipabunt multi interficiantur .

Ideo mandamus iuramēti religione ne quis scholaſticus vlla contumelia afficiat quenquam in comitatu incliti Marchionis Electoris . Deinde ut vitent periculum præcipimus ne accedat quisq; ad turbam spectatricem . Quia si rursus exoriretur vociferatio præcipue scholastici ab equitibus peterentur .

Luget Ecclesia in tota Germania
cum

cum hac nos quoque lugere modestia no-
stra significemus & gemitibus ac votis
pijs filio Dei eam commendemus, non vi-
lemus contumelia hospites, quorum ali-
qui summa nobilitate & autoritate, mul-
ti virtute excellunt, multi etiam nobis &
& vere Deum inuocant & optant Eccle-
siæ tranquillitatem. Magnæ causæ hac
in re cogitadæ sunt, Ius fidei publicæ, Re-
uerentia debita principib⁹, officia debita
hospitibus, nostri periculi magnitudo,
Ecclesiæ luctus, malum exemplum, vo-
luntatum alienatio a nostra Ecclesia.

Itaque harum causarum omnium co-
gitatio vos moueat ut reprimamus lin-
guas & manus ne quem contumelia ad-
ficiamus. Die 25 Februarij anno 1549

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergen sis.

REPETIMVS mandatum nuper
hic propositum de non violanda fide
publica, Ac rursus mandamus Religione
iuris iurandi ne quis vlla contumelia in-
dictis

dictis, aut gestu illis hospitem adficiat. Ac
ut vi tetur occasio hortamur ne accedant
scholastici ad turbam spectatrixem. Etsi
autem voluntas in iuuenibus non fuit a-
trox; tamen species facti petulantiani pre-
se fert, & postea atrocitate narrationis ex-
aggeratur presertim apud eos quorum
voluntates sunt alienæ ab hac nostra Ec-
clesia: Coriathus deleta est a Romanis
propter violationem fidei publicæ.

Et multa leguntur similia exempla.
Semper enim sapientes gubernatores iu-
dicarunt reuerenter tuendum esse ius fit-
tis colloqui homines possent. Hæc offi-
cia politica in telligere & magnificare
discamus. Iuniores etiam metus peri-
culi sui cohercereat, quia si equites irritati
turbam dissiparent coedes fieret.

Parcite ergo & vestrae vitæ & pa-
rentibus vestris & Ecclesiæ nostræ. Nam
& parentes & nos in tristissimo luctu fu-
turi essemus si qui aut vulnerarentur aut
interficerentur.

Interficerentur. Et scandalō oneraretur
hæc Ecclesia alioqui mæsta quam nunc
omnibus officijs ornare debemus.

Hæc grauissimæ causæ vos moue-
ant ut vestræ & communi tranquillitatē
consulatis Die 28. Februarij, Anno

1549.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

ANTIQUITAS Ethnica celebra
uit in fine Decembris Saturnalia in
quibus vt imago proponeretur aureæ æ-
tatis libertatis & æqualitatis quam initio
regnante Saturno fuisse ferebant: Serui
in familijs triduo coniuia agitabant. Ac
Heri ministrorum officia obibant, adsta-
bant mensis adferebant cibos, erant pin-
cernæ, Hæc domestica permutatio non
solum ad hilaritatem sed etiam ad com-
monefactionē instituta fuit vt domini co-
gitarent de communi forte humana. Do-
minos posse in seruitutem venire & ser-
uis reddi posse libertatem & iusticiam &
M ij beneficiam

beneficentia erga seruos exercendā propter naturae societatem. A talibus honestis conutuīs & ludis orti putantur ludi horum dierum. Sed barbaries hominum multa addidit, Laruas, discursationes nocturnas & diurnas vociferationes & alia periculosa paci & indigta benemoratis hominibus.

Ideo prohibemus in Vniuersum personarū discursationes nocturnas & diurnas, item Ludos qui à müssitatione nomen habent & alios indecoros ludos, prohibemus & vocari puellas & mulieres in alienas familias ad choreas, Meminerimus tantum abusum fuisse libertatis christianæ ut in ipsis ferijs passionis filij Dei totis noctibus helluarentur. Nunc poenas damus, magni tumultus impendet & iam Ecclesiæ vastantur, vagantur in exilijs pri pastores cum familiis quæ fame & miseria contabescunt.

Has poenas leniri oremus & lenire et filius Dei si vos ad modestiam reuocare, si disciplinæ frena pati incipiems, si veris votis & gemitibus petemus ne mai-

or dissipatio fiat. Pericula etiam hortentur singulos hoc tempore ad modestiam cū in oppido milites sint. Ac seuere mandamus ne quis villa petulantie specie irritet milites. Datae Die iij Martij. Anno.

1 5 4 9.

EXCELLENS Dei donum est & diuinitus traditum hominum naturae propter ingentes utilitates, quod animaduerso solis aliorumq[ue] siderum rato ac perpetuo circuitu anni certa ratio constituta est quae & in uniuersa vita politica maxima rum commoditatum causa est & preciosa nobis viuentibus in ecclesia dei, adeo necessaria est ut nec iniuria mundi ner do temporum, quibus se Deus patefecit si ne ea cogitari possit, quem vult Deus a nobis sepe considerari, ut que prior sit quae posterior doctrina religionis sciamus!.

Deinde & ipsa anni contemplatio, se iunctis utilitatibus digna est admiratione propter Deum autorem, qui ita condidit solis corpus, ut sit fons luminis in hoc

M iij toto

to to domicilio creaturarum, nec tantum
ostendat res sed etiam omnia nascentia ca-
lore foueat & circuitu suo intra certas me-
tas constituto, ordinem & memoriam
temporum inde usq; à condito genere hu-
mano tueatur. Hac omnia cum sapientis-
sime ordinata sunt à Deo & Deum archi-
rectū monstrant, profecto consideratione
digna sūt. Cū in genesi māifeste dicatur lu-
mina hæc condita esse ut discernant dies
tempora & annos. Videmus nos etiam diui-
no testimonio admoneri ut omni studio
istam doctrinam, quæ anni rationem mō-
strat colamus. Decreui igitur tradere rati-
onē cōponendi Ephemerides, annuas
quales sunt, quæ parietibus affiguntur, ad
quotidianū usq; quæ calendaria vocantur.
In hoc exercitio nō bis multa fient in do-
ctrina motuum magis perspicua, & vt ita
bulis quæ omnium planetarum motus
continent discetis. Libellus quem dīctabo
a Stofflero, qui plurimum illustrauit do-
ctrinam motuum cœlestium, compositus
est. ideo studiosos ad eius libelli lectionē
in uito, qui me proximo die mereurij hora
9 conueniant Die 21. Octobris.

David Chirzeus,

Vſitatū

VSITATVM est in hac Academia re
peti enarrationē libri 2. Plinij. & quia
elementa quædā continent doctrinæ de cœ
lesti corporū ordine & motibus & de e-
lementis: Et interpreti occasionē preber
multa vtilia addendi. Quāq; autē res, eæ-
dē alibi in ipsorū artiū libris tradūtur ta-
mē homines latinæ linguae studiosos, ig-
norare Pliniū turpe est. Qui hac in re pre-
cipue benemeritus est, de lingua latina,
quod vocabula multarum rerū plantarū
& animantium & alia posteritati conser-
vauit. Ac sine eo latina lingua nūc in rerū
vocabulis magna ex parte muta p̄f̄set.
Multā etiam veterū dicta citat, quæ alibi
nō extāt. Ideo & vtilis est & grata studio
sis Plinij lectio. Ac nos quidē meminimus
ante enarrationem, flagrassē nos magna
auditate cognoscēdi, quid diceret. Utinā
nunc similis esset audītas in iuuenib. cū
explicatio perspicua, plana & facilis, pro-
ponitur. Nec dubito omnes qui audiuerūt
Plinij enarrationem, fateri se ex ea mag-
nā voluptatē et vtilitatē cāpisse. Verū est
non omnes materias similiter dignas esse
cognitione. Sed tamē maior pars hui-
us secundi libri & vtilis & iucunda p̄f̄st.

Ideo adhortor scholasticos ut studi
ose audiant hanc interpretationem. Mu-
ta de fatalibus mutationibus rerum hu-
manarum & de earum causis & signis ibi
dicuntur, quarum consideratio hoc tem-
pore aliquo modo prodest, vel ad feren-
dos dolores, vel ad cauenda aliqua mala.

Ipsa etiam naturae & ordinis aspe-
ctio, testimonium est prouidentiae diuinæ.
Utilissimum est autem, quam plurimata te-
stimonia diuinæ prouidentiae in natura
sæpe contemplari. Inchoabo autem
enarrationem, Deo suuante, Die proxim-
mo 29. octobris.

Sebastianus Theo-
doricus,

DECANVS COLLEGII ME-
diorum.

QUAM sanctum & pium doctrinæ
viteq; genus colant hi, qui in rerum
natura inuestiganda ac cognoscenda ver-
santur, & ægrotantibus corporibus inde
salutaria vita remedia depromunt, cum
multa

multa alia testimonia declarant, tum vero æternus Deus conditor Mundi ac naturæ ipse ostendit. Qui ut rerum a se conditarum vim, atque hæc vitæ præficiens hominum generi pro sua immensa bonitate ac paterno amore indicauit, ita donum curationis, ac Medicinam, inde usque ab initio cum sacratissimi verbi sui ministerio coniunctam esse voluit. Nempe ut idem essent, & corporis medici & animæ, hominesque ab his præsentis vitæ auxilijs ad cognoscendum opificem atque autorem aeternæ vitæ perducerentur.

Ideo post Diluvium vinum ostendit Nohæ, ut debilitatæ iam naturæ, ac pluribus quam antea morbis, obnoxie, id salutare auxilium esset. Abrahæ Balsami usum indicauit, cuius ope ille haud dubie multos mortales a varijs & grauissimis morbis liberauit. Curat Regem suum Esaias propheta, & non tam a morbo, quam a præsentí morte mandato atque auxilio diuino liberat.

Denique Christus ipse Dominus ac rex
M V demptor

demptor noster, dum in hac vita versare
fuit ut animas ab æterna morte, ita
corpora a morbis & ab exitio libe-
berauit, fecerunt idem post ipsum Apo-
stoli, Mansitque hoc diuinum beneficium
ita coniunctum cum cælestis doctrinæ
ministerio] ut homines certo ; scirent
eundem presentis vitæ datorcm accon-
seruatorem & æternæ felicitatis autho-
rem esse {.

Quapropter & nos, qui in istis se-
nescientis mundi ærumpis factamur, quo
plus virtusq; doctrinae presidio indige-
mus, eo maiore etiam reverentia studios
que vtriusq; genus colere atq; amplecti de-
bemus, Magis tamen illud cuius ope æ-
ternam vitam consequimur, quam hoc
quod presentis vitæ miserijs succurrat,
cui tamen & suis honos debetur.

Cum igitur ad diem Martis proxi-
mum gradum & insignia Doctoris in
Medicina cōferre decreuimus [Dociss.
atq; honestiss, viro Magistro Guaro VVi
gando Guarino, petitus a Dominis Ma-
gistris

gistris ac cæteris studiosis & alumnis huius
Academie, ut sua prefentia eam cere-
moniam honorare velint. Hoc officium
ut pius est plenumq; humanitatis, & ho-
mines pulcherrimarum artium studijs de-
ditos precipue decet, ita & nobis ac colle-
gio nostro gratissimum erit.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergenfis .

A DEO varijs & duris calamitatibus
Ahoc tempore premitur & exercetur
Ecclesia, ut si toti in lachrymas soluere-
mur, non satis possemus deplorare no-
stras miserias, in quibus & nunc verfa-
mūr, & paulo post vna cum posteritate
futuri videmur, nisi Deus singulari cle-
mentia nobis & Ecclesiæ suæ opemtule-
rit,

Non enim communes tantum di-
fficultates, quas bella nostri tempo-
ris attulerunt, nos affligunt, sed &
alia pericula impendunt, quæ minan-
tur paucum scholis & Ecclesijs
pie

pie constitutis , tristissimam vastationem
& oppressionem cœlestis doctrinæ , quæ
hactenus nobis monstrauit in nostris Ec-
clesijs de Deo & veris cultibus Dei ; verâ
& salutarem sententiam , perspicue con-
sentientem cum vera & catholica Eccle-
sia Dei , omniumq; Prophetarum & A-
postolorum voce & scriptis .

Ad hęc mala , accedunt interitus tot
doctorum & bonorum virorum , quos in
tra paucos annos publicus dolor , & violē-
tia temporum , nobis immatura mote cri-
puerunt .

Neque vero nunc mediocrēm , Ec-
clesia & schola nostra , iacturam fecit , post
quam amissimus clarissimum virum , &
omni genere laudis præstantem D. Doc-
torem Caiparum Crucigerum .

Erat in eo cœlestis doctrinæ cogni-
tio vberima , quam in eo primum ardēs
pietas ipsius & spiritus ille æternus , omnis
sapientiæ unicus fons & donator , accen-
dit & auxit deinde ipse quoque multarū
aliarum

aliarum rerum scientia egregie prouexit
& aluit . Ita enim linguarum peritia ins-
tructus fuit , ut in hebraicis literis , facile
vinceret reliquos sacrorum librorum in-
terpretes , iudicij dexteritate & ingenij
celeritate .

Et ipsi scimus , quanta eius in dicen-
do vis , quanta elegantia & iudicij rectitu-
do fuerit , cum in alijs linguis omnibus
necessarijs Reip: & Ecclesiæ , aliquid ex-
plicandum vel voce vel scriptis suscipe-
ret . Nec obscure magnitudinem ingonijs
in eo declarat summa & propemodū
perfecta Mathematicarum disciplinarum
cognitio , in qua ita excelluit , ut doctissi-
morum hominum iudicio , inter artifices
huius generis iure haberetur .

Hæc summa dona ornauit multis
egregijs virtutibus , grauitate , constantia ,
moderatione summa in omnibus rebus
beneficentia in alios & eximia φιλοσογία
in suos . Estq; hoc illustre quasi naturalis
& perpetuę bonitatis in ipso testimonium ,
quod cum fere semestri spacio , longo &
difficili morbo oppressus decubueret , nul-
lā m

dam tamen vñquam vel voce vel gestu
significationem edidit impatientiæ vel do-
loris graui viro & pietate prædito parum
conuenientis.

Hæc tanta bona quibus non studio
tantum & naturæ bonitate, sed etiam di-
uinitus ornatus fuit, contulit non ad ul-
lam priuatam cupiditatem, sed tantum ad
Ecclesiæ & reip: utilitatem,

Itaq: & de nostra schola & vniuersi-
ta Ecclesia egregie meritus fuit, non so-
lum tranquillo tempore docendo & ede-
do sua & aliorum scripta profutura p̄ijs.
Sed etiam aspero bellū tempore, quo solus
fere & diu, publica negotia singulari pru-
dentia, diligentia, & magnitudine animi
sustinuit, ut eius vel præcipua opera ap-
pareat in instauranda schola, quam ar-
morum tumultibus collapsam & omni-
no dissipatam, Deus singulari clementia,
& bonorum virorum diligentia, quasi ta-
bulas fractæ nauis, iterum collectam &
constitutam esse voluit.

Et

Est autem hoc longe acerbissimum,
quod tali tempore hoc viro orbat su-
mus, quo propter certamina quae secutu-
ra videntur de religione, in primis Eccle-
sia eius voce & authoritate erudienda &
confirmanda erat.

Nos autem quod possumus nunc, ta-
lis viri memoriam grato animo colamus,
& omnibus officijs quibus licet, etiam tri-
stis tempore nostra ortuum prosequamur.

Cumq; hodie vesperi post concio-
nem corpus humo condendū sit, hortor
Doctores, Magistros, & Scholasticos om-
nes Academæ, ut summo studio ad fune-
ris ceremonias conueniant, deoq; p̄j s̄ vo-
tis Ecclesiam & posteritatem commen-
dent. Nam ille quidem propter pie-
tatem, ardenter fidem in filium Dei,
quem usque ad extremum spiritum con-
stantissime retinuit, nunc Christi & omni-
um plorum in cœlo consuetudine fruatur
cum summa & æterna læticia.

Nos vero qui, vt ille ait nunc alias hinc
ad

ad lachrimas , forte vocamur, emendatio
ne vitæ & ardore precum, de nostra &
nostrorum salute , gloriaq; Dei retinenda
cogitemus , in qua re ut Deus pater Do-
mini n ostri Ihesu Christi , clementer nos
adiuuet, & confirmet oro 18. Nouembris

18

Anno 1549.

DECANVS COLLEGII
Philosophici Vitus VVinshe.
mius S. D. omnibus au-
ditoribus ,

SIGNIFICATIONEM pub licam
de gradu Magisterij libenter hoc ipso
die proposui , quod historia huius diei cū
aliarum rerum maximarum doctrinam
vniuerso generi humano proponit , tum
vero monet etiam Ecclesiæ opus esse lite-
ris & hac scholaistica eruditione , quā pros-
fitemur . Semper in conspectu sit hui-
us diei memoria , quo se in Baptismo
filij Dei , tanta luce diuinitas patefecit , ut
illustri descrimine tres Personæ exauditæ
& conspectæ sint .

Hæc patesactio cum accurate de-
scripta

scripta sit, non tantum propter Baptis-
tiam facta est, sed propter vniuersam Ec-
clesiam, vult extare Deus hoc testimoniu-
m, vt vera de Deo noticia luceat in Ec-
clesia, & verum Deum discernamus a co-
menticij numinibus, & vt ad verum deum
qui se ostendit, directae sint mens & co-
pellatio in omni inuocatione.

Illustris est patefactio conspecta in
monte Sinai, Sed hic personarum distin-
ctio illustris conspicitur. Itaq; gratias
Deo agamus, qui immensa bonitate se
ostendit, & has patefactiones in Inuoca-
tione intueamur.

Quoties tuas precationes incipis, ve-
lut ingrediens in hortum illum, & stans
in ripa Iordanis, te quoq; spectatorem
& auditorem esse statuito & ad hunc de-
um dirigit o cōpellationem, qui se ibi pa-
tefecit, & promissiones de filio tecum re-
petito, vt scias & quem Deum inuoces, &
cur exaudiat, & discernas tuam inuoca-
tionem ab Ethnica. Hac doctrina in hac
pagella non potest integre exponi, Sed ta-
men saepe de ea commonelaciendi sunt

N

homines

homines, & hæc meditatio sit in hoc fe-
sto præcipua,

Nunc illud etiam considerent studio
si, cum personæ diuinitatis discernende
sunt, eruditio[n]e certe opus est. Nam et si
comprehendi hæc arcana non possunt, ta-
men loquitur Deus nostris verbis, & per-
sonas discernit, Filius vocatur ἀρχὴ καὶ
ἔκκλησις persona tertia πνεύμα. Harum adpel-
lationū discrimina aliquo modo decla-
randa sunt, quod sine eruditio[n]e, fieri
non potest.

Præterea cum æternus pater de fi-
lio clamitat: Hunc audite, testatur propo-
ni nobis doctrinam non deprehensam fa-
gacitate mentis humanae, aut ullius crea-
turæ. Sed decretum proferri ex arcane
consilio diuinitatis, & patris æterni pectio-
re. Id decretum postea literis mandari vo-
luit. Et in his scriptis perpetuo filius dei
Ecclesiæ concionatur.

Necesse est igitur literas & linguas,
& multas artes disci, quæ lumen addunt
scriptis. Ideo hæc nostra studia Ecclesia

nc⁹

necessaria magis amemus & maiore cura
tueamur, quæ quidem & placere Deo sci-
amus: quare & hospitia eis prehebit, &
nos adiuuabit, ut labores nostri salutares
sint nobis & alijs, quod ut faciat ardenti-
bus votis eum oramus, & hac spe operas
scholasticas facimus.

Ad has autem cum & examina perti-
neant, significandum publice duxi, nos
post dies quatuordecim Examina inchoa-
turos esse. Quare illi qui ornari a nostro
collegio, eruditionis testimonio & gradu
philosophico volunt, nomina sua apud me
adant, sicut usitatum est intra hos dies
quatuordecim.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergen sis.

TRIBES sunt causæ propter quas vita
longior optada & a Deo petenda est.
Prima ut discant homines doctrinam
de Deo cuius cognitionem in hac
mortali vita inchoari necesse est.

N $\ddot{\text{u}}$ Secunda

Secunda vt exercitij inuocationis
fides firmior & ardentior fiat.

Tertia vt præsint iunioribus senio-
res, & seruat Deus aliquam multitudinē
diutius, gubernationis causa, ac orandus
est Deus vt multos seruet quorum guber-
natio salutaris sit, & Ecclesiæ & reipub.

Dolendum est etiam adolescentes
bonis ingenij preditos extingui, ante-
quam ætas idonea est gubernationi, sed
qui iam didicerunt doctrinam de Deo &
discedunt sine vulneribus conscientia,
beatores sunt nobis, qui in hac confusio-
ne vitæ magnas ærumnas sustinemus.

Decessit autem hodie adolescentis
natus in familia nobili equestris ordinis
de Schulenburgk Guntherus, cuius fuit
egregia ad virtutem indoles : Et doctri-
nam de Deo percepit & mores fuerunt
casti & honesti. Et in hoc agone se fiducia
filij Dei domini nostri Iesu Christi
Crucifixi pro nobis & resuscitati affidue
Deo commendauit.

Quare

Quare non dubitamus eum esse in
numero eorum de quibus dicit filius Dei
Sinite paruulos ad me venire.

PRAECIPVE genus humanum
conditum est, non ad præsentis vitæ
commoditates fruendas. Sed ad veram
doctrinam de deo & de alijs bonis rebus
& descendam, & docendo ad posteritatē
propagandam. Hī fines præcipui sunt &
summi omnium operum humanorum
ad quos omnes nostræ actiones in vniuer-
sa vita referendæ sunt, ac singuli suo loco
aliquid operæ & studij ad hæc munera
obeunda conferre debent.

Manifestum est autem sine dialectica
cæteras artes, ac potissimum doctrinam
sonantem in Ecclesia dei, nec commode
percipi nec dextre explicari ac alijs propo-
ni posse. Ac videmus quam turpiter sæ-
pe in grauibus causis hallucinentur in qui
hæc arte non sunt instituti.

Itaque sæpe audimus seuerissimas præ-
ceptorum

ceptorum orationes, quibus nos ad huius
artis studium summa cura ac diligentia
complectendum cohortantur. Deinde &
Ipse Paulus præcipi τορθοτομειρλογόρθις
item ἀντέχει τὸ πιστόγνον, καὶ τὸς ἀντί^ς
λέγοντας πελέγχει. Quod profecto
sine dialectica fieri nullo modo potest.

Et res ipsa clamat, nō posse dogmata pro-
pria Ecclesiæ explicari, nisi doceantur ho-
mines quid sit ὁ νόος, quid ὑπόσασις, quid
λόγος, quid intersit inter iusticiam im-
putatam quæ est in relatione & iusticiam
inhærente, quæ est in qualitate eet. Hæc
sine dialectica nemo explicare potest.

Cum autem manifestus sit eius usus
in omni genere doctrinarum, & Ecclesiæ
Dei prorsus eius cognitio necessaria sit:
ama re hanc artem & nobis familiarem fa-
cere debemus. Decreui igitur domi præ-
cepta dialectices repeterem, idq; publice
significandum duxi ut si qui alij me audi-
re volent, sciant meam operam eis non
defuturam esse. Tradam igitur præcepta
fideliter

fideliter. & pro virili adiungam exempla
perspicua. Incipiam autem
cras hora Tertia.

Dic Mar
tis.

Anno 1549.

David Chytræ
us.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebegrensis.

Vniuersæ rerum naturæ plurima
sunt impressa vestigia diuinitatis, ut
sint commonefactiones de Deo: ita præci-
cipue lumen de virtutibus insitum est hu-
manis mentibus. & ordo politicus diu-
no consilio institutus est, & conseruatur,
ut homines admoniti de discrimine vir-
tutum & vitiorum cogitent, qualis sit De-
us, videlicet, Sapiens, verus, beneficus,
Iustus, castus, & discernant Deum ab in-
iustis, mendacibus, & incestis naturis
N 111 Deinde

Deinde sciant voluntatem Dei esse, ut ad normam suæ mentis congruant nostri mores.

Et ut hęc notitia in genere humano luceat, Imperia diuinitus constituta sunt, ut poenit scelerum cohercentur homines, & declaretur voluntas Dei. Estq; Deus ipse disciplinæ custos, & atrocia delicta in toto genere humano atrocibus poenis in hac vita plerunq; per Magistratus, sępe etiam alijs modis per se se punit.

Totam igitur disciplinam politiam sciamus certo commonefactionem esse de Deo, monentem qualis sit, & quae sit eius iudicium, nec laxemus frenos cæcis cupiditatibus, Sed timeamus non solum Magistratum arma, sed multo magis Deum, qui certissimus vindex est, violationis politici ordinis,

Et in hac obedientia discamus doctrinam virtutum, ut simul cogitemus, qualis sit Deus. Vult te Deus castum esse ut discas, ipsum mentem castam esse, & discernendam

discernendam a naturis immundis. Vult
te Deus iustum & æqualem esse, vt discas
ipsum quoq; iustum & æqualem esse, nō
Tyrannum, non πρεσωποληπτήρ sed pror
sus æqualiter recipientem omnes confugi
entes ad filium.

Talia multa in quotidiana disciplina
cogitanda sunt, Ut sepiissime præcepto
res monent. Idem & nunc monemus in
lapsu & poena adolescentis N. N. N.
qui monumentum metallicum donatum
inclytæ Reginæ Danicæ ex arce abstulit.
Fortum per se magnum scelus est, sed
huius facti atrocitatem multæ circumstan
riæ exaggerant:

Debetur reuerentia arcí principis,
ut templo. Debetur & reuerentia maior
principibus, imo & temporis Nuptiarum,
cum Reginæ id xenium Illustrissimus
Princeps dederit. Et multo turpis est,
Scholasticum hęc monumenta non con
siderare, quam homines doctrine rudes.

Et si autem dolemus hunc N. cæcę
N v cupiditatı

cupiditati obsequitum esse, & impellen-
ti diabolo cessisse, qui cum sit homicida, si
mul eripere vitam N. & hanc doctrinæ se-
dem infamia aspergere, & nobis augere
nostros dolores voluit : tamen faten-
dum est, Illustrissimum Principem iure
potuisse graui suppicio N. adficere. Sed
singulari clementia Illustriss: Princeps
mal uit emendari adolescentem, & ad bo-
nos mores reuocari, quam perire. Ideo
ad Academiam eum remisit, pro quo be-
neficio adolescens sempiternam gratiam
Illustrissimo principi debet, & nos ei res-
uerenter gratias agimus.

Ut autem & ipse N. de iudicio diui-
no admoneatur, & alij exemplum metu-
ant, nos scholastica poena eum adfcien-
dum esse censuimus. Excludimus igitur
publico decreto hunc N. N. N. a so-
cietaate Academæ nostræ, eumq; horra-
mum, ut commone factus, & periculo
suo, & liberatione, mores emendet, & cu-
piditates coherceat, & maiore vigilancia
insidias diaboli vitet.

Deinde nobis omnibus sciamus ex
empla

exempla proponi in aliorum lapsibus &
poenit., ut iudicium dei metuamus, nos
omnes impetus maiore cura frenemus,
illecebras etiam & occasiones lapsuum vi-
temus, ut dicitur: Vitare peccata, est vita-
re occasiones peccatorū.

Cogitemus etiam causas, quare
Deus & intelligi virtutes, & exerceri ve-
lit. Meminerimus seuerissime præcipiūt
ambulemus accurate, non vt fatui, id est
non ruamus sine freno, quocunq; trahūt
illecebrae, aut impellit diabolus. Cers-
tamime aliquo opus est in gubernatione
moram, nec certamine tantum, sed etiam
inuocatione filij Dei domini nostri IESV
CHRISTI, crucifixi pro nobis, & resus-
citati, qui venit, ut destruat opera diabo-
li. Destruit autem non in ignauis, ac
Epicureo cuntemptu Dei viuentibus, sed
in his, qui vera inuocatione regi se ex-
petunt, ut scriptum est: Trahit Deus, sed
volentes trahit, Item Petite &
accipietis, Datæ Vitebergæ
Idibus Iauuar. ij .
Anno.

5 4 2.

in sextum

IN SEXTVM EV-
clidis.

SCITIS Geometriam diuidi in du-
as partes, quarum altera, et si saepe ve-
nit adpellatione totius, tamen proprie di-
ci solet ἐπιτελεωπ θεωρία cōprehensa prior
bus sex libris Euclidis, Altera vocatur
segeomētria cuius Elementa traduntur in
posterioribus libris.

Nunc igitur cum absolutis 5. pri-
oribus, cras Deo iuuante inchoaturus sim
sextum, hortamur omnes studiosos ha-
rum disciplinarum, qui priores libros me-
diocriter tenent, ut suæ ipsorum utilitati
consultant, nec amittant hanc diseendi oc-
casionem. Nemo enim ex foliis 5. primis
libris iustum fructum studiorum, perci-
pere potest, nisi & huius sexti cognitio-
nem adiungat, in quo quidem alteram
illam Geometriæ partem Euclides absol-
uit.

Sed aliqui generosiores cupiunt non
solum in his Elementis legere, verum
auide

auide expetunt sibi eorum verum & ger-
manum vsum monstrari in ipsa Astro-
nomia . Quibus ut liceat gratificari , si
cui æquum est , annitamur quois labo-
re , ut quamprimum copia nobis detur ex
emplarium primiti libri μεγάλης τιμής
Ptolomei , ad cuius prestantissimi au-
toris cognitionem si adfuefacta fuerit stu-
diosa inuenitus , non dubitemus Mathe-
maticis quoq; disciplinis aliquando suam
prius nam dignitatē & decus , redditum
esse .

Ceterum aliquid etiam ex vndeци-
mo Euclidis degustare prius oportet .
Ideonon multo post , Deo iuuante , ali-
quid temporis ei quoq; libro tribuendū
erit , vbi in sexto mediocriter progreſſi
fuerimus . Videtis enim hanc partem
mirabili systemate ita inter se connexam
esse ut nulla eius particula , nisi suo loco
& ordine , commode & recte percipiatur .
io Febru: Anno 1549 .

Erasmus Reinholdus
Saluendensis .
Decanu

DECANVS COLLEGII
PHILOSOPHICI VITVS
Vuinshemius S. D. omnibus
auditoribus.

Gratias agimus Deo æternō patri dō
Ḡmini nostri Iesu Christi conditori ge
neris humani & Ecclesiæ, qui immensa
bonitate hactenus inter ingentia pericula
et magnas ærumnas texit nos & hos scho
lasticorum alueolos, & aliquam sibi Ec
clesiam inter nos in hoc oppido collegit,
& tuetur doctrinæ studia, cuius vox etiā
perfertur ad alias regiones,

Hunc verum Deum, æternū patrem
Dominī nostri Iesu Christi, conditorem
generis humani & Ecclesiæ suę, ppter fi
liū quē voluit esse μεσίτην nouη Διω ar
dentibus votis oramus, ne dissipari hanc
Ecclesiā & scholā sinat, sed sua misericor
dia foueat hic cœtū docentiū & discentiū
ut ipsum vere celebremus, & faciat nos
σκέψη ζλέους & salutares doctrine custo
des. Ac scimus sine auxilio Dei
veritatē in genere humano retineri non
posse

posse. Ad hæc vota etiā sedulitatē medi-
ocrē addimus, ut doctrina vtilis Ecclesiæ
& communī vitæ propagetur, de quo ge-
nere laborū inquit Paulus, ὁκόπως ἔμωρ
δυνατοῖς ζειτεντοῖς τε καὶ φίλοις

Cum igitur hanc nostram militiam
sciamus Deo placere, & speremus vtile
esse Ecclesiæ, libentius faciamus operas
scholasticas, & nostros cōtus, ipsi quoquod
studiose soueamus. Quare petimus ut
Doctores & Magistri, & alijs honesti &
docti viri hodie ad publicū examen con-
ueniant.

Taliū con gressuum multiplex est
vtilitas, inspiciuntur studia iuuentutis,
conferuntur iudicia de multis rebus, mul-
ti commonefacti ab alijs discunt aliquid.
Denique illa frequentia colloquentiū de
doctrina pulchra est, & præcipuum soci
etatis humanæ lumē, & imago quædam
est cœlestium agminum, in quibus
cum Filio DEI familiares sermones
miscent Patres & Prophetæ, & reliqua
cœlitum multitudo.

I Ac

Ac nunc præcipue collatio de doctrina expetenda est, cum passim corruptelæ sparguntur. Ut igitur contra falsas opiniones præmuniantur animi & rectæ sententiae confirmantur, prodest ; aliorum & audire iudicia, & considerare exempla, ut optima eligantur.

Euripides inquit δυλίδια τα ετέχναι έτεκεν. Tanta cum sit utilitas conuersationis & collationis opinionum, adiuuare eam studiose debemus, quod ut libentius etiam faciamus, dulcedine colloquiorum moueamur. Quæ enim suauitas cogitari maior potest, quam frui eruditio sermone viri amici, qui vel eruditione alitur, vel consolatione proponitur, vel adfectus quicunq; leniuntur. Bene valete. Die viij. Februarij.

D E C A N V S C O L L E G I I
Philosophici in Accademia
Vitebergensi | Vitus
VVinsheimius.

Præcipu

P R A E C I P V I fines omnium studiorum atque actionum humanarum esse debent, prior, ut celebretur Deus conditor vniuersae naturae, proximus ut proficiant labores nostri ad Ecclesiam erudicandam, consociandam, & fouendam.

In utroque fine autem præcipuum opus est doctrinæ propagatio, in qua speramus Deo probari nostram operam & assiduitatem. Sonat enim vox doctrinæ cœlestis incorrupta in hac Ecclesia & in schola, & adduntur linguae & artes, quæ sunt Ecclesiæ utilles. Deinde disciplinam quantum possumus, tueri studemus,

Hęce o recitamus & vt auditores moueamus, vt ad eosdem fines studia & labores referant & vt quidam censores nostri placatores nobis fiant, vere considerata nostra sedulitate, quibus tamen speramus eos ad quos accusatio præcipue pertinet, præclare satisfacere posse, si seruetur yetus illud, μηδὲ δίκαιη δίκαιοις πειράμφειρ, μῆθοις ἀκατότητις.

Ac nos quidem filium Dei Domini
O num

num nostrum Iesum Christum, crucifixum pro nobis & resuscitatum, Ecclesiæ custodem, toto pectore oramus, ut mentes, uoluntates, & studia nostra gubernet, ut Ecclesiæ Dei prosint, ad ueritatis lucē retinendā, & ad fouendos cōtus nostros pia & salutari concordia. Hæc summa bona omnes optemus, ad hæc referamus omnes labores & contentiones animorum.

Ac si lucebit in nobis uera Dei agnitiō, dulcior erit & hæc ipsa Philosophia, cuius propagatio nostro ordini mandata est, Physica gratior erit, cum cogitabimus nō ex atomorum concursu mundum temere confluxisse, sed miro consilio & arte à mente æterna opifice conditum esse.

Cum hic ipse Sol de fonte lucis nos admonebit, gratior erit humanæ naturæ consideratio, cum nos ipsos aspicientes discernemus naturas intelligentes, à non intelligentibus, cum uestigia Dei in nobis contemplabimur, mentem genitricem

τὸ λόγον, οὐχοπώνησθε, εἰ μὲν cogitabim⁹
μενος ipsas notícias uirtutum testimonia
de Deo esse, & commonefactrices qualis
sit Deus.

Suauior erit Arithmeticā cum numeros
agnoscemus nobis monstratos esse, ut du-
ces sint ordinis, & discernant à rebus con-
ditis unius conditoris essentiam.

Geometria amabilior erit, cum audiēmus
uetus dictum, Ερόπας γεωμετρεῖ, Id est,
sua cogitatione metas omnibus rebus cir-
cumdare, & ordinem ac proportionem
motuum coelestium & specierum tueri.
Deniq; longum esset de singulis artibus
dicere.

Rursus autem & illud considerandum
est, bona ingenia audiūs arripere philos-
ophiā & linguas, cū uident lectionē ser-
monis diuini illustriorē fieri, dextrē adhi-
bitis alijs artibus. Quoties accidit istis qui
linguas ignorāt, ut in interpretatione pe-
rinde agat, ac si conentur clave ligna fin-
dere,

Q

ij

dere,

dere, securi vero seras aperire, seu ut Græci prouerbium efferūt. κλεδὶ χύλα χιζεψ
τὸ δὲ ἀξιωτὸν θύραν ὁ νόος εὐοίας Profecto cū lego
interpretationē Pauli aut Esaiae aeditā ab
illis ineruditis, qui audacissime fingunt
sentētias alienas a fontibus, stare tanq; ad
fores Pauli videtur, armati securibus qui
bus aperire seras aut effringere velint. Ita
q; doctrinam literarum & artium a Deo
ostensam amemus, eaq; fruamur, ac Deo
pro tanto munere gratias agamus,

Hæc & in publicis congressibus no-
stris cogitanda sunt, in quibus & vota cō-
iungamus, ut filius Dei studia nostra gu-
bernet, & hos nidos Ecclesiæ & doctri-
næ clementer protegat.

Petimus igitur, ut omnes Doctores
Magistri & auditores, die Februarij. 19.
conueniant ad renunciationem gradus
Magisterij, cum testimonia doctrinæ tri-
buemus his honestis & doctis viris tribus
& quadraginta, quorum hic adscripta
sunt nomina.

Multæ sunt graues causæ, prop-
ter

ter quas tales renunciations publice fieri vtile est. Quare interesse vos quoq^z decet. Ipsorum etiam qui ornantur gradu, virtuti & eruditioni hoc officium tribuite, quia Dei beneficio, in hoc numero multi praeclare erudit*i*s sunt, quorum industria speramus reipub. profuturam esse.

MAGNVS est in vniuersa vita humana vsus Arithmeticæ non solum in mercatu, in venarum metallicarum rationibus, in cūdēda moneta, sed in omni gubernatione œconomica & politica, ubi non satis est tātum nosse numeros naturæ beneficio, sed ars addenda est sine qua nullæ difficiles & intricatæ rationes euolui & explicari possunt. sed nos qui in studijs versamur, & non tantum quæcunq^z doctrinæ vmbram expetimus, istam nobis vtilitatem precipue proponeamus, quod ad pulcherrimam doctrinam de rebus coelestibus in qua perspicua diuinitatis vestigia conspiciuntur, nullus aditus patet nisi per Arithmeticam & Geometriam,

metriam. Sunt autem mirandi lumen
cœlestium motus & rati & perpetui cir-
cuitus; ideo nobis a Deo propositi, ut in
eorum consideratione versantes, illustria
de Deo & sapientia ac potentia diuina
testimonia aspiciamus & animaduersis
motibus annorum discrimina cernamus,
quibus precipue Ecclesiæ Dei opus est ut
tempora collectæ & instauratæ Ecclesiæ
& æditarum premisionum obseruari
possint.

Et locorum interualla cognita non sa-
cris literis scilicet, sed uniuersæ historiæ
magnum lumen adferunt.

Est autem tanta uis Arithmetices in hac
prestantissima doctrina de rebus cœlesti-
bus ut a mediocri Arithmetico statim
percipi sine ulla difficultate possit,

Itaque plato omnium philosophorum prin-
ceps in Phedro Arithmeticam dixit alte-
ram aliam esse cuius ope in cœlum subla-
ti lustrare oculis uniuersas rerum materiæ
cernere spatia, metasq; maximorū cor-
porū, uidere syderum fatales cōgressus.

Deniq;

Deniqe Diuinæ mentis expressa uestigia
animaduertere possumus.

Cum autem tanta dignitas & utilitas sit
artis numerandi in Ecclesia Dei, in dis-
cenda doctrina motuum cœlestium, deni
qe in tota communi consuetudine uitæ,
nostræ mentes his commodis capi, & ex-
citari conuenit ad hanc artem descendam
& amandam. Igitur decreui quorundam
causa & petitione qui hæc nondum atti-
gerunt, communia Arithmetices precep-
ta prelegere & pro uirili ea exemplis illus-
trare. Quare ijs qui hac nostra tenui ope-
ra uti uolent non sum defuturus. Con-
ueniant autem me proxima die Mer-
curi hora 12 in mea habitatione
apud Roslerum, e regione do-
mus, cui a mola uentis cir-
cumacta no-
men est.

Nicolaus M:

O ^{iiiij}

Rccs

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis .

De paruulis in Ecclesia adfirmat filii
Dei hanc vocem: Non est volun-
tas patris cœlestis ut pereat vnuus de par-
uulis istis. Et addit: Angeli eorum vident
faciem patris mei,

Hanc veram & firmam consolatio-
nem teneamus cum ex hac mortali vita
infantes inserti Ecclesiæ Dei euoca-
ntur. Videlicet ab Angelis custodibus, corum
animas in cœlum ad æternum patrem ad-
ducantur.

Hoc dei beneficium in funeribus in-
fantum cogitandum est & Deo gratias a-
gendas sunt.

Hodie autem hora duodecima fu-
nus fiet puellæ filiæ Martini Oeconomi,
quæ heri inter pia vota & in inuocatio-
ne filij Dei decepsit. Et quamdiu egrota-
uit, s̄æpe & iussit sibi præcanticulas pi-
as & una cecinist.

Nec dubitamus vere eam esse in nu-
mero

mero illorum de quibus dicitur. Beati
mortui ,qui in domino moriuntur.

Hortamus igitur scholasticos ut ad
funeris ceremonias conueniant & ibi pia
meditatione & precatione sese & Ecclesie
am Deo commendent.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

TEMPORA in Ecclesia ita distri-
buta sunt, ut congruant ad facta in-
signia, quorum memoriam Deus conser-
uari voluit. Hoc autem die celebratur
summi operis memoria, in quo miranda
copulatio diuinæ & humanæ naturæ in
vtero virginis facta est. Tunc impleta est
prima promissio, Semen mulieris con-
culcabit caput serpentis.

Iacere igitur prostratos coram Deo
summa reuerentia omnes homines , &
magnitudinem operis & beneficij, & cau-
sus cogitare & gratias agere, ac fidem fac-
cendere, ac petere auxilium ab illo ipso
O v Propitiatore

Propitiatore oportebat. Vere & horribiliter irasci Deum peccato, cum aliae multæ poenæ communes ostendunt, tum vero mors filij Dei maxime testatur.

Necesse est enim ingentem iram esse, quæ hoc modo & non aliter placanda fuit. Rursus magna consolatio in hoc ipso consilio proponitur. Cum tanta sit ira, ut nullius hominis iusticia opponi potuerit, acceda mus ad Deum fiducia filij mediatoris, nec deterrcamur conspectu nostrorum fardium.

Cogitemus filium Dei adsumpsisse humanam naturam, quia cum humana natura peccasset, autem fieri aliquem in genere humano iustum erat. Sed ut esset æquivalens, autem, & ut sustinere iram posset, & mors vinceretur ac deleretur, filius Dei qui est omnipotens, constitutus est Redemptor.

Hæc

Hæc cum iam cogitanda essent, & gratiæ
Deo agendæ, audimus nocturnas vocis-
rationes, quæ si esset iusta seueritas disci-
plinæ, hoc tempore' grauissime puniren-
tur. Duriores sunt omnibus scopolis, qui
nec sensu calamitatum Ecclesiæ adficiun-
tur, nec tali tempore commonefacti ab ip-
sis ferijs componunt se modeste ad piam
meditationem, gratiarum actionem, &
inuocationem.

Accedit ad uestra peccata hoc quoq;. φ
aliorum gemitus & inuocationem turba-
tis, ideo seuere præcipimus & ut modesti-
sitis & ut beneficia Dei ingentia significa-
tione aliqua gratitudinis cogitetis. Vult
Deus agnoscet & celebrari suam bonita-
tem & uult, ut Paulus inquit, δικ τωλλωρ
ηγι ἐκ πολλῶρ πζεσωπωρ ἔυχαρισιαρ πγος.
φέρεθι.

Adiungite igitur ad emnium piorum
uota uestras preces pro uobis & pro
Ecclesia Dei. Hæc qui non faci-
unt, sed ut in Bacchanalibus furentes
discurrunt, [diabolorum] similes
sunt

sunt qui odio filij Dei etiam varie tumul-
tuantur, ut impedian cogitationem de be-
neficijs Dei, & inuocationem:

Oramus autem filium Dei, Domi-
num nostrum Iesum Christum natum
ex virginе Maria, sedentem ad dextram
æterni Patris, ut Ecclesiam sibi inter nos
perpetuo colligat, & nos seruet & regat.
Datae Anno 1549. die 25. Mars-
tij, quo ante annos 1550. filius Dei in
utero virginis mirando consilio factus
est Siloh, id est, foetus virginis. Et quo die
ante annos 1516. crucifixus est, Quo
die item scribitur conditus esse Adam an-
te annos 5511.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis

RECITANTVR in omnium sa-
pientum literis & sermonibus multa
preconia amplissima disciplinæ, Sed om-
nium summa hęc sunt, quod sapientiae &
iusticie Dei, qui hanc vitę normam nos-
bis tradidit, parere nos rectum est, qui
quidem

quidem hos radios suæ sapientiae in nos
transfudit, ut testetur hunc mundum
non exxitisse easu, sed vere esse mentem
Architectricem mundi & generis hu-
mani, & doceant, qualis sit illa mens, &
quod iudicet hominum facta¹.

Deinde Paulus addit hanc laudem,
Legem esse pædagogiam in Christum,
quod de disciplina in Ecclesia Dei dicit¹,
vbi cum disciplinæ gubernatione simul
doctrina de filio Dei proponitur, & mo-
res frenantur, vt sit efficax filius Dei,

Harum laudum amplitudinem nul-
lius hominis eloquentia satis exponere
potest, sed bona mentes cogitant, quæ sic
voluntas Dei, quantum decus sit congru-
ere nostros mores cum voluntate Dei,
quantum bonum sit, mores ita moderari
vt discamus doctrinam de filio Dei, & ip-
se sit in nobis efficax, Ad hos fines la-
bor omnis Ecclesiæ in disciplina tuenda
refertur, ac præcipue scholarum, quæ ue-
rissimæ sunt pædagogiae in Christum,

Quare bona mentes & scholas &
salutaris disciplinæ frenos, qui in scholis
proponuntur

proponuntur amare debent. Utissimum
est junioribus adsuetieri ad hanc sapien-
tiam & virtutem, ut intelligent, quam
grata Deo sit haec obedientia, & considera-
tio sapientiae & iustitiae ipsius, & ament
hunc pulcherrimum ordinem cum uolu-
tate Dei congruentem, & necessarium ad
accienda & retinenda beneficia filij
Dei.

Plato inquit, Optimum esse ciuem, qui
omnibus uictorijs & triumphis antefert
hanc laudem, quod legibus patriæ fideliter
obtemperet. Nos uero in Ecclesia
Dei sciamus hanc diligentiam non solum
in hac societate ciuili magnū decus esse,
sed etiam ideo necessariam esse, quia ista
pædagogia ad agnitionem, & beneficia
filij Dei, quia non est efficax filius Dei in
his, qui non desinunt frenos laxare pra-
uis cupiditatibus.

Vt igitur Leges Academiæ uobis nos-
tæ sint, quæ disciplinæ causa cōditæ sunt,
præcipitus oranibus scholasticis, ut ho-
die hora duodecima in auditorio Collegii
maiori

majori conueniant, ubi Legum recitatio-
nem audiant, & commonefacti doctrinam
coelesti animos ad obedientiam suam eclant,
quia scriptum est, Necesse est obedire non
solum propter fratrem, sed etiam propter con-
scientiam. Et Magistratus, Deo iuuante,
contumaceos punient, quia uerissimum est
dictum Aeschinis, quod Demosthenes ci-
tat. οὐδὲν δέντιον διφελό πόλεως οἵτις μή τεντρός
επιτάχει ἀδικοῦντας ἔχει.

Tunc autem gubernatio felix est, cum
filio Dei iuuatur sedente ad dextram
eterni Patris, ut dona det hominibus,
Ideo oramus eum toto pectore, ut hos
coetus doctrinam Euangelij discentes,
seruet & regat ipse, & sua dona inter nos
deleri non sinat, Gemitus nostros etiam
exaudiat, & nos iuuet, qui ne studia doc-
trinae hic extinguantur, malum hunc
coetus pie foueri, quam temere dissipari,
Sicut scriptum est, μη εγκαταλίπετε τις
επιστραγωγήμετερα.

Die septimo Aprilis.

De

DE ECLIPSI: QVAE ERIT
die xij Aprilis, Anno
1549.

NON fertur dubio natura sine ordine easu
Voluitur ambiguis ut Dea cœcar rotis
Sed Deus hunc sapiens certis moderatur habens,
Turpia qui punit uindice facta manu.
Præmonet & scelerum poenas instare timendas,
Ostendens iræ nuncia multa suæ.
Talia non ullo sunt irrita tempore signa.
Hæclicet irridens impi a Turba neget.
Dum tegit obscura phœbum caligine Luna,
Duraq; dum tetro, saxa crux madent.
Dulichij iuuenes minitantia sidera rident.
Penelopes castum qui petiere thorum.
Ultio sed risum Sardoum iusta sequuta est.
Qualis contempti Numinis esse jolet,
Sic tandem meritas persoluent tempore poenas,
Qui spernent Trivie signa futura nigrae.
Cynthia eras etenim piceis obducta tenebris,
Amittet radij lumina clarae sui.
Mane ubi iam noni continget limina tecti,
Quo pandit chelas scorpius ipse suas.
Et cum nona, domus sit Religionis & ingens
Hauiat à Luna deficientem alium.

Hei

Hei noua doctrinæ metuo certamina Christi,
Quæ seret ingenij impia turba suis.
Inficiens animos cauda uibrante fereces,
Dissidijs addet "Scorpius arma nouis.
Sed licet astra regant homines, & bella minentur,
Ipse tamen summa Christus in arce sedet.
Hic non ejrigido parcarum carcere clausus,
Sed lenire potest fata seuera pijs.
Ergo grauem castis flectamus moribus iram,
Orantes summum supplice uoce Patrem.
Mitiget ut miseris hæc tanta pericula nobis,
Et seruet coetus languida membra sui.

FINIS.

Nicolaus Silberhorn.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis .

ANNVS hic est a primo Pascale,
quod Israelitæ exituri ex Aegypto
celebrarunt 3058. Tot annos conti-
nua serie & serua uit filius Dei Ecclesiam
suum & agnoscere ac celebrare eam sua
beneficia uoluit, Seruabit etiam deinceps
P hanc

hanc ipsam ob causam, ne in genere hu-
mano extinguantur uera ipsius noticia
& inuocatio Dei.

Sed proh dolor ut Sol medio die lucem a-
misit. & contra naturæ ordinem subitæ
tenebræ fuerunt, cum in cruce filius Dei
penderet, ita in hac mundi senecta tristes
tenebræ erunt in magna parte generis hu-
mani. Erunt tamen exiguæ reliquiae,
quaæ uocem Euangeliū sonabunt.

Temporum autem collatio ostendit, non
procul abesse faustissimum illum diem,
in quo filius Dei se ostendet uniuerso ge-
neri humano, & triumphum ager reuocat
catis in uitam mortuis. Nam cum ab
exitu ex Aegypto ad Christi pasca fue-
rint anni 1542. & ad hos congruat se-
quentis Ecclesiæ tempus, non procul abef-
se finem consentaneum est.

Cum igitur Deus immensa misericordia
Ecclesiam inter nos in extrema & tristi-
caligine mundi colligat, & nos uocauerit
ad celebrationem suorum beneficiorum,
agamus

agamus ei gratias toto pectore, & cogitatione mirabilium consiliorum Dei reue-
reter nos ad pietatem exuscitemus. Vere
& horribiliter irasci Deum peccatis, etsi
exempla calamitatum in toto genere hu-
mano ostendunt, tamen nullum est illus-
trius testimonium ingentis iræ, quam
quod in illo arcano consilio diuinitatis de-
cretum est, hoc modo & non aliter placā-
dam esse iram Dei, sacrificio filij.

Ac miranda est in hoc consilio iusticiæ
& misericordiæ copulatio. Ordo iusticiæ
omnino pœnam requirebat. Nec pec-
catum futilitate aut leuitate remittitur,
Et cum genus humanum delinquisset, pœ-
nam soluere aliquis in genere humano
debèbat. Nec tamen aliud erat æqui-
valens precium nisi filius Dei, decretum
igitur admirandum factum est, ut filius
Dei adsumeret humanam naturam, ut
precium æquivalens esset, & tamē aliquis
in genere humano pœnam solueret, & ut
hæc uictima sustinere magnitudinem iræ
posset, & uictrix esset mortis.

P ii

Expaueso

Expauescant igitur animi nostri cogitatione iræ Dei, nec cœci & securi iustissimum iudicem contemnamus. Iacuit filius Dei prostratus coram æterno Patre sentiens iram aduersus tua & mea peccata, quasi ipse se tanta scelerum turpitudine polluisset. Id beneficium adsperrnantur, qui nolunt agnoscere sese reos esse, & suam turpitudinem in filium Dei translatam esse.

Scopuli in morte filij Dei dehiscunt, Sol amissione lucis mœsticiam significat, Terra quassatur tremore, Homines minus duros esse oportuit, præsertim cum proximis sceleribus poenæ soluantur. Etiamen adeo dura sunt multorum pectora, ut nihil hac tanta re adficiantur.

Rursus autem in ipsis doloribus intueamur uitoram filij Dei & redditum ex morte, Viuit & sedet ad dextram æterni Patris, ut colligat sibi æternam Ecclesiam, ut pro nobis deprecator sit adsiduus, liberet nos a peccatis & a morte æterna, Et recipimus non propter ullam dignitatem nostram

nostram, aut propter benefacta nostra,
sed propter filium Dei, qui pro nobis uic-
tima factus est, & deprecator est pro no-
bis.

Accendatur autem in pectore tuo fides
statuens uerc te propter eum recipi. Non
indulgeas dubitationi, non sinas obrui si-
dem. fluctibus prophanarum cogitatio-
nū. Sed uere statuito, non frustra filium
Dei missum esse, cuius uocī addita sunt il-
lustria testimonia, resuscitatio mortuorū
& alia, Reuerēter gratias ipsi agito, quod
miranda beneuolentia erga genus huma-
num pro nobis intercessit, & pœnam in-
sele deriuauit, Luceat fides in gratiarum
actione & inuocatiōe, sicut inquit Episto-
la ad Ebreos, προσερχώμεθα ἐπ., πληροφορία
πίστω, Accedamus ad hunc Mediatorem
& certo statuamus nos propter eum reci-
pi & exaudiri, Ita in inuocatione ardeat fi-
des, & agnoscere discas filium Dei resusci-
tatum, & ideo regnantem, ut Ecclesiam si-
bi colligat, & ei opem ferat.

Hæc exercitia gratiarum actionis & inuo-
cationis

cationis uera sunt officia huius diei festi.
De hac fide præcipit Paulus prohibens du-
bitationem, cum inquit, Ne dicas in corde
tuo, Quis ascendet in cœlū, Hoc est enim
Christum inde deducere, Imo certissime
statuamus uere ad dextram Dei sedere
eum, & seuerissime postulare, ut effundi
in nos cœlestia bona petamus, & firma
spe acquiescamus in ipso, & auxilium in
ærumnis nostris expectemus.

Hæc officia discernunt ueram Eccle-
siam, & prophanos. Ideoq; de resuscitato
& regnante Mediatore sic concionantur
Prophetæ, ut Esaias inquit, Illo die stabit
radix Iesse, ut sit uexillum populis, & gen-
tes ad eum cōfugient, & requies eius erit
gloria, seu gloriofa, Adfirmat hunc do-
minum præsidio nobis fore, & uelle a se
auxilium firma fide & spe peti, Ideo sen-
tentiam græca interpretatio, quam citat
Paulus, satis expressit, ἐπ ἀντὶ δὲ πιστοῦ,

Et sequentia uerba mortem & resur-
rectionem complectuntur, Et requies ei-
us

us erit gloria, Non extinguetur filius Dei
ut Alexander moriens sed & quiescet alii
quantisper mirando consilio Dei, & resuscita-
bitur, Et gloriose regnabit. Erit effi-
cax in inuocantibus, Erit gloria, non ipsi
tum, sed nobis inuocantibus, sicut &
græca interpretatio inquit, κοι ἐσαι οὐα-
πανοις θυτοι τιμη.

Te igitur fili Dei Iesu Christe nate
ex uirgine, crucifice pro nobis & resusci-
tate, sedens ad dextram æterni Patris, ar-
dentibus uotis oramus, ut tua efficacia &
gloria semper inter nos Ecclesiam tibi col-
ligas, & nos ipsos sancto Spiritu tuo re-
gas. Adhortamur autem auditores
ut modesti sint, ut ad pias meditatio-
nes & inuocationem idonei esse pos-
sint, ostendant etiam se mini-

sterium Euangeliu uenera-

ri, & munera ad aram

cras offerant In Pas-

chate Anno,

1549.

P iiiij

Scitis

SCITIS ARTĒ medicam ex Physica extrui
& fōtes in Physicis admodū tenues sūt
si non monstretur usus in aliqua parte
Medicæ doctrinæ. Vtilissimum est igitur
& ad intelligendas Physicorum disputa-
tiones, & ad naturæ agnitionem & ad tu-
endam ualetudinem, & ad depellendos
morbos, nosse elementa doctrinæ Me-
dicæ.

Quare decreui enarrare libellum utilem
omnibus studiosis, scriptum in hac Aca-
demia a uiro ingeniosissimo & sagacissi-
mo Medico D. A. S. continentem pri-
mas materias quæ in doctrina medica tra-
duntur, & quia nō sunt exemplaria typis
excusa, dīctabo. Nec pīgebit opera in scri-
bendo & audiendo eos, qui dulcedinem
& utilitatem huius institutionis degusta-
bunt.

Consideratio mirandi opificij diuīni in
natura hominis per se expetenda & iu-
cunda est, & ordo admonet nos de Deo
opifice. Hic uero utilitas etiā inuitet stu-
dium, quia ualetudinis auxilia hinc petun-
tur

tur. Et uerissimum est multos periculo-
sos & atroces morbos uel initio depelli
Philosophica diligentia, quæ ex illis libel-
lis discitur.

Vult autem Deus nos tueri ualetudinem,
& honorem haberi corpori, quod est or-
ganum spiritus sancti. Lux intuens Deum,
certa flamma est in cerebro lucens, & hec
flamma est lucidior, cum non impeditur
crapula.

Timor Dei, reuerentia & dilectio Dei, &
fiducia ac laetitia acquiescens in Deo, &
sunt in corde & ibi sensu manifesto per-
cipiuntur. Sed non sit impeditum cor aef-
tulibidinum. Sic de cæteris membris multa
dici possent. Sed certum sit, corpus maio
re cura regendum esse, ut sit Dei domici-
lium, & templum minus impeditum. Ad
hanc diligentiam, & ad harum maxima-
rum rerum cognitionem etiam Physica
doctrina prodest. Inchoabo autem hanc
enarrationem proximo die Iouis.

S. Th.

P v Rector

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis

Adsidue auditores nostros adhortamus ut modesti sint ut magis idonei esse possint ad cogitandas causas publicarum & priuatarum miseriuarum, & ad invocationem Dei & ad gratiarum actionem, quod Deus non accendit totam iram suam, sed seruat adhuc aliquas Ecclesiæ suæ reliquias & honestos coetus & doctrinæ studia,

Pro his tantis bonis tibi fili Dei Iesu Christe, custos Ecclesiæ tuæ, reuerenter gratias agimus, tecum oramus, ne maiores dissipationes in his regionibus fieris inas, Et cum scias nos uero dolore adfici quod quorundam tanta est feritas, ut nulla disciplinæ vincula patientur, te oramus, ut tu sis disciplinæ custos, & furias grassantes in contumacibus naturis reprimas.

Cum autem & nos nostro loco & nostra sedulitate quantum possumus tueri neruos disciplinæ debeamus, testimonia publica iudicij nostri aduersus contumaces proponimus, quorum lectio utinam alios ad modestiam flectat. Heri

Hieri autem quidam homo ferus N. Cū
nocte hora secunda & helluationi & perि
culosa pugnæ se interfuisse fateretur, ac
nollet ingredi in carcerem, sicut modestis
omnibus usitatum est in poenit. detrecta-
uit autoritatem nostram, & uinculum ius-
risdictionis & pacis aspernatur, quam ob
causam relegatione perpetua eum ex A-
cademia ejicimus & ut omnes feritatem
& contumaciam eius detestentur, publi-
cæ hanc sententiam proponimus.

Non leges, non iudicia, non uincula pacis
curare, alienum est a natura hominum, &
Deus, qui & conditor est humani generis
& autor politici ordinis, tales furores pu-
nit ut scriptum est, Necesse est obedire nō
solū pppter iram sed etiam propter consci-
entiam. Die 15 Maij Anno 1549.

RECTOR ACADEMIAE.

SCitis hodie in Ecclesia celebrari memo-
riā triūphi filij Dei, q̄ in cœlū ascendit
magno cœtu spectate nō ut ibi ociosq̄ frue-
retur sua bōitate, sed ut uere sibi in genere
humano colligat eternā ecclesiā et sit custos
sui cœtus,

coetus, exaudiat nos, ferat opem nobis in-
uocatisbus ipsum, ideo Psalmus describes
hoc regnum inquit, ascendit captiuā dux
it captiuitatē, dat dona hominib⁹, opi-
tulatur inuocantibus singulis, Dat & pub-
lica dona, concordes Ecclesiās, uocem doc-
trinæ, hospitia Ecclesiarum, disciplinam,
pacem.

Hæc bona inter homines filius Dei ue-
rissime tuetur, quæ multipliciter turbare
Diaboli conantur. Cauendæ sunt igitur
insidiæ Diaboli, ne dissipationum, tumul-
tuum, & cedūm causæ simus & orandus
est filius Dei ut ipse pios coetus inter nos
soueat, sint & mores nostri modesti ne di-
abolica petulantia excitentur tumultus,

Proiectas esse tegulas audimus in agge-
rem ex collegio & milites se peti putant.
Mandamus igitur seuerissime, ne quis ul-
la contumelia milites adficiat, qua in re
& suæ quisq; salutis rationem habeat &
publicæ tranquillitatis, quia moto tumultu,
late grassari arma possent.

Tantorum

Tantorum malorum occasiones certe ui-
tandæ sunt, & nos filium Dei dominum
nostrum Iesum Christum sedentem ad
dexteram æterni patris oramus ut auer-
rat talia mala. Magistratus etiam poena-
rum seueritate iudicium suum in re tanta
ostendet. Die 30 Maij.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

ITA condidit Deus omnes intelligentias
naturas, Angelos & homines, ut effusio
in eas Spiritu suo sancto, uoluerit eas
diuinitati uere copulatas esse, & frui boni-
tate Dei, hac lucis, sapientiae & iusticiæ co-
municatione. Hæc pulchritudo quanta
fuerit, nunc in hac caligine non satis cerni-
mus. Sed tamen hæc cogitanda sunt.
Testimonium insigne bonitatis Dei, &
amoris erga nos fuit, quod hoc summum
bonum, scilicet Spiritum, qui incendium
est mutui amoris in patre & filio, & flam-
ma lucis, sapientiae & iusticiæ patris & fi-
lii, in nos transfudit. Econtra vero te-
stra & horribilis ingratitudo fuit, illam ad
miran-

mirandam copulationem cum Deo, quā
æterna gratitudine & summa reuerentia
tueri debueramus, rumpere, & flagiose
excutere Sp̄iritum sanctum.

Hæc cogitanda sunt, ut quanta mala' sint
illa prima delicta, aliquo modo considere
mus. Vult enim Deus Ecclesiam aliqua
ex parte agnoscere, et morbos humani ge-
neris, & remedia. Dissimile autem fuit de-
lictum superborum spirituum, lapsi ho-
minum. Diaboli cum filium Dei superbe
contempsissent, blasphemari esse cuperunt.
At miseri homines impulsi a diabolo, in-
firmitate lapsi sunt. Itaq; filius Dei, quem
diaboli adfecerant contumelia, misertus
humanæ naturæ, pro ea deprecator ^{nobis}
^{in etiis factus est.}

Quare Deus recepta hominum natura
propter filium mediatorem, edita uoce
promissionis reddere nobis suæ naturæ
societatem cepit, & copulationem primā,
ad quā conditi eramus, instaurauit, Rur-
sus enim in eos qui expauescunt agnitio-
ne iræ Dei & uocis promissionis adsenti-
^{untur,}

untur, transfunditur Spiritus sanctus, qui
flamma est ex pectore aeterni patris, & ex
pectore Domini nostri Jesu Christi mis-
sa, ut lucem, iusticiam & uitam in nobis ac-
cendat.

Ac tanta Dei bonitas est, non solum ut
largiri hoc tantum bonum, & hanc suæ
naturæ societatem uelit, sed etiam, ut sepe
adfirmet hoc se officium præcipue a no-
bis postulare, Primum, ut ipsum & filium,
& hunc spiritum, qui muruamoris in pa-
tre aeterno & filio incendum est, agnosca-
mus, & hoc donum ardentibus uotis pe-
tamus, & grati celebremus ac retineas-
mus.

Sed quid dicam, si tantum singuli
lachrymarum fundere possemus, quan-
tum undarum uehit hic Albis noster,
tamen non satis deplorare hominum duri-
ciem & ingratitudinem possemus. Pauci
hanc uoluntatem Dei considerant, pauci
hoc donum petunt, multi manifesta &
cyclopica impietate arcent, multi cum
fuerint

fuerint domicilia Spiritus sancti, & ejuscum
eum, & ut Pauli uerbis utamur, dolore eum
adficiunt. Hæc horrenda ingratitudo
postea causa est ingentium, calamitatum
humanarum, amentiæ, bellorum & uasta-
tionum.

Te igitur æterne Deus, Pater Domini
nostrí Iesu Christi, conditor cœli & terra
& hominum & Ecclesiæ tuæ, una cum fi-
lio tuo, & Spiritu sancto, Supplices ora-
mus, ut propter filium tuum, Dominum
nostrum Iesum Christum, quem uoluisti
pro nobis esse victimam *και μεσιτην και*
ικετην, nostri miseriaris, ac Spiritu tuo san-
cto nos tibi copules, & in nobis ueram lu-
cem & iusticiam accendas. Liberalitas
tua immensa in dando hoc munere, filij
dicto celebrata est, quod ostendit, quam
auide cupias nobis opem ferre, cum ait,
Quanto magis pater uester cœlestis da-
bit Spiritum sanctum petentibus, Tu uis
peti hoc munus, & petentibus adfirmas
te auide daturum esse, speramus igitur
nostra uota exaudiri.

Vos

Vos quoq; auditores adhortamur,
ut hanc de uoluntate Dei doctrinam, pie
& studiose cogitatis, & pectora uestra ad
petendum hunc sapientiae & iusticiae fon-
tem flectatis. Multi sunt inter uos, qui
iam sunt domicilia Spiritus sancti, Hi sine
modesti, sobrii, casti, & diligentibus in cæte-
ris necessariis officijs, ne spiritum sanctum
ex pectoribus suis excutiant, nec eum do-
lore afficiant. Dolet n. propter nostros
lapsus, & propter nostras calamitates
multas quæ sequuntur delicta.

Doluit Spiritus sanctus cum a Saule
ejceretur, prospiciens & ipsius exitium,
& calamitates regni, quæ securæ erant,
doluit & in multis p̄js, qui in magno mo-
tore erant propter scandala, & publicas
miserias. Deniq; omnes exuscitemus nos
ad hanc curam, ut & restituatur in nobis
coniunctio cum Deo, & maneat integra.

Aspiciamus & priuatas miserias, &
tristissimas Ecclesie & imperiorum con-
fusiones, quibus profecto mederi humana
sapientia non potest. Sed ut in creatione

Q

Moyses

Moyses scribit, foueri rerum naturam
incubante aquis spiritu Domini, ita serua-
ri Ecclesiæ & earum hospitia nō possunt,
nisi suauiter foueantur salutari Dei spiri-
tu. Hoc igitur & regi nos & guberna-
tores, & sanari Ecclesiæ uulnera, & resti-
tui salutarem pacem, ueris gemitibus pe-
tamus.

Cum autem iustum & debitum offi-
um sit, significationem aliquam gratitudi-
nis ostendere erga Euangeliū ministros,
præcipimus singulis Magistris & schola-
sticis, ut munera sua cras ad Aram adfe-
rant. Datæ pridie Pentecostes, quæ iam
ab eo die in quo se Deus illustribus testi-
monijs patefecit, sonans Legem suam de
rupe Sinaide, Pentecoste est 3057. Id
cogitantes gratias Deo agamus, quod se
toties patefecit, quod Legem & Euanges-
tium edidit, quod seruat Ecclesiam;
Et ut inter nos sibi æternam
Ecclesiam diu colligat,
oremus, 1548.

Recd

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

ANNVS hic est 3058. a prima Pen-
tecoste, in qua Lex Dei mirando con-
filio, illustribus testimonij inter tonitrua
fulgura, & fulmina in monte Sina uoce
diuina promulgata est. Tot annos cum
seruauerit Deus Ecclesiam suam, gratias
elegamus, & quod suos cœtus non sinit
deleri, & quod nos ad societatem æternæ
Ecclesiæ uocauit, ac speremus nunc quo-
cjas mœstas reliquias seruaturum esse,
& ne maiores dissipationes fieri sinat,
ardentibus eum uotis oremus. Ac
nunc recordatio operum diuinorum ex-
uscitet nos ad pietatem, Cogitemus, cur
in prima Pentecoste Lex promulgata sit,
& cur deinde in Pentecoste noui Testa-
menti missus sit Spiritus sanctus,

Voluit Deus notam esse Legem, & edidit
illa testimonia illustria de Lege, ut corda
nostra uere metuat ira aduersus peccatum.

Q ii Non

Non solum tūc in rupe Sinaide inter horrendos fragores Legem pronunciatam esse existimes : sed tibi sonabit aliquando inter pauores tui pectoris, in calamitatibus priuatis & publicis. Vere enim omnibus hominibus ostendit Deus aliqua irae suæ signa aduersus peccatum. Sed tunc uox audita est, ut nostras miserias, poenas esse sciamus, quas Deus propter suam iusticiam in Lege propositam, exigit.

Deinde uero & Pentecosten noui Testamenti considerans, amplissimas & dulcissimas consolationes tibi proponito. Hic cernebant oculi, mitti Spiritum sanctum, & ut agnoscamus quis sit, & ut sciamus certo nobis quoq; tantum munus & promissum esse & dari, ut mentes nostræ ueris & salutaribus consilijs regantur, & in nobis accendantur noticia & inuocatio Dei, sicut beneficia Spiritus sancti descripta sunt in dulcissima promissione apud Zachariam, cuius hec sunt uerba. Effundam super domum David spiritum gratiæ & precum. Mittitur
hic

hic gubernator, ut & in uoce Euangeliū
adfirmet nos recipi in gratiam, & cum in
ueris pauoribus erigit & sanat pectora,
hac luce confirmati agnoscamus nos esse
in gratia, & accendamur ad inuocatio-
nem.

Dolendum est autem hoc tantum mu-
nus negligi, Nam plurimorum animi uel
suae sapientiae admiratione fascinati, uel
capti uoluptatibus nec curant, nec expe-
tunt hunc gubernatorem, ac ne quidem
inuocationem exercent. Hi furores impij
ex animis ejiciendi sunt, & agnoscenda est
immensa bonitas Dei, qui tam multis il-
lustribus & manifestis testimonij ostendit
uere nos sibi curae esse. Resuscita-
tio mortuorum & alia multa miracula tes-
tantur ueram esse doctrinam Euangeliū.

Agnoscamus igitur uere missum esse
filium Dei, ut fieret pro nobis uictima &
placata ira æterni Patris recipiamur. Ag-
noscamus uere donari Spiritum sanctum
potentibus, ut uox Euangeliū dicit, Quan-
to magis Pater cœlestis dabit Spiritum

Q iii sanct-

sanc*tum* p*etentibus.* Offert hoc do-
num omnium maximum, quia spiritus
est flamma pectoris æterni Patris, & filii.
Cum suo pectore nos copulat De-
us, suam lucem, sapientiam, & iusticiam
in nobis accendit, cum effundit in nos
Spiritum sanctum. Et iubet peti, tri-
buas igitur Deo hunc honorem, ut petas,
non asperneris, non negligas hunc guber-
natorem. Agas gratias quod Eccles-
iam suam & uoce Euangeli*j* colligit, &
Spiritu sancto sibi copulat. Petas & tu-
um pectus hac flamma æterni Patris, &
filii accendi, ut tua studia, consilia, & to-
tum uitæ currículum sit faustum & fœlix
tibi & reipub.

Non existimemus promissiones
diuinæ inania murmura esse. Non ut Cy-
clopes contemnamus uocem Dei, sed fir-
missime statuamus Deum uere nobis
hoc bonum toties promissum largiri, &
quidem in Pentecoste ideo palam exhibi-
tum esse, ut certo statuamus omnes in-
uocantes Deum omnibus temporibus
idem

idem munus accepturos esse. Semper in
quit Taulerus, maior est in Deo ad dan-
dum cupiditas, quam in nobis ad accipi-
endum. O deplorandam duriciem hu-
mani cordis. Non cogitari maius donū
ullum potest, quam hæc ipsa diuinæ natu-
ræ societas. Et tamen adeo ferrei sunt plu-
rimorum animi, ut nec expetant eam, nec
pro ea gratias agant Deo, nec datam retin-
nere studeant,

Hunc stuporem in nobis agnosca-
mus. & ex animis cōsciamus, ac primorum
parentum exemplum intueamur. Hor-
renda ingratitudo fuit, cum in primo
lapsu Spiritum sanctum, & diuinæ natu-
ræ societatem ex suis cordibus eiecerunt.
Hic amissum bonum reddidit tamen
Deus immensa bonitate, deprecante pro
eis filio, Hanc immensam bonitatem
& in nobis restituendis declarat,
modo ut restitui petamus. Sic
restituit horribiliter lapsos
Aharonem, Dauidem,
& alios mul-
tos.
[Q iiii] Horum

Horum exempla commonefaciant nos, & quantum malum sit, hunc gubernatorem excutere ex nostris mentibus, quæ ideo conditæ sunt, ut domiciliū sint spiritus sancti, & que poenæ contemptū diuini muneris sequantur, & quanta sit bonitas Dei retrahentis nos miseros trepidantes, ad suam societatem. Harum maximarum rerum cogitatione nos ad invocationem exuscitemus.

Te igitur omnipotens Deus, æterne & unice pater domini nostri Iesu Christi, conditor & conseruator cœli & terræ & hominum & Ecclesiæ tuæ, una cum filio tuo coæterno domino nostro Iesu Christo, & spiritu sancto tuo, sapiens, bone, uerax, iuste, misericors, caste, liberrime, oramus, ut propter filium tuum dominum nostrum Iesum Christum, λόγον καὶ εικόνα σου αἰσιον, quem uoluisti pro nobis esse uictimam, καὶ μεσίτην καὶ ἡλέκτην, nostri miserearis & nobis peccata nostra remittas, ac nos spiritu sancto tuo gubernes, colligas tibi Ecclesiam æternam, regas studia doctrinæ, disciplinam & politias, & pro-

protegas hōspitia Ecclesiæ tuæ.]

Mandamus autem auditoribus nostris,
ut sint modesti, & hoc ipso officio uenerentur
Spiritum sanctum, ne eum uel in
seipsis uel in alijs contristent, ut Paulus
præcipit, inquiens, μὴ λυπατε τὸ πνεῦμα τὸ
άγιον τὸ θεόν, ἵνα ὁ ἐσφραγίδης εἰς ἡμέραν
ἀπολύτωσεως. Ostendant etiam signifi-
cationē gratitudinis erga ministros Eu-
gelij, & cras ad Aram munera offerant.
In Pentecoste Aano, 1549.

DE ENARRATIONE PRI-
MI LIBRI MAGNAE CONSTRUCTIO-
NIS PTOLEMÆI.

DEO iuuante, enarrabo primum li-
brum magnæ constructionis Ptole-
mæi, ut iuuentus ad fontes doctrinæ de
motibus cœlestibus dederatur, eamq; ob
causam magno labore edidimus eius li-
bri pagellas græce & latine.

Existimo autem bona ingenia ipsa
doctrinæ bonitate & dulcedine moueri.

Q. V. us

ut hæc studia appetant & colant Ut enim
oculi mirabiliter lætantur luce, & conspec-
tu cœli, & terræ ornatæ magna uarietate
graminum, florum, arborum, fruticum, &
distinctæ fluminibus, Et tamen hæc ipsa
aspectio iucundior est, cum accedit cogita-
tio utrū itatis harum rerum, frugum, pa-
buli, medicamentorum & consideratio
opificis Dei, qui omnia mira arte condi-
dit, & fouet: ita menti per se se dulcis est
cognitio mirabilium in natura rerum, or-
dini corporum, motuum cœlestium, na-
turæ hominum, & rerum in terra nascen-
tiū, Sed fit gratior & iucundior hæc
sapientia, cum & causæ & utilitates ag-
noscuntur.

Fateri sanos omnes necesse est, se
conuinciri intuentes ordinem & artem to-
tius opificij, ut statuant hunc mundum
non extitisse casu, sed conditum esse ab
æterna mente Architectatrice, seque
commonefieri, quoties cœlum intuen-
tur, & ordinem rerum cogitant, ut obtem-
perent huic Deo opifici iuxta has ipsas
noticias,

notícias, quas tanquam radios suæ sapi-
entiæ in nos trasfudit, & eius iudicium &
iram metuant. Et quidem propter hanc
ipsam commonefactionem hoc pulcherri-
um theatrum tāta arte factum est, quod
cum uelit aspici Deus, & diligenter consi-
derari, fateamur doctrinam de eius fabri-
catione appetendā esse. Ingens hæc est
utilitas, quod commonefactio est de
Deo.

Deinde utilitates aliæ multæ sunt.
Necesse est Anni metas nosse, necesse est
regionum interualla & positus scire. Et
cum hæc inferiora corpora in terra na-
centia, foueantur motu & lumine cœlesti,
causæ multarum mutationum in inferi-
oribus cerni possunt in positu stellarum.
Quanq; autem nec peruestigari omnes
causæ possunt, & certæ sunt mete cœlesti
um obseruationum, tamen hæc sobria cō-
sideratio multa monet.

Sed ut alias causas discendi omit-
tam, bonas mentes propter Ecclesiæ ne-
cessitatē adhortor, ut motuū doctrinam
amēnt,

ament, quæ inde usq; ab initio generis humani in Ecclesia patrum, & deinceps floruit, & magnum usum habuit. Initium anni uox diuina in Lege constituit, & eo tempore celebrati iubet Agni esum, quo postea & uerus agnus filius Dei oblatus est. Eclipsium conditæ sunt certæ uiae, ut agnoscí posset eam Solis Eclipsin quæ fuit, cum filius Dei in cruce penderet, contra naturę ordinem fieri, & singulare testimonium dare iræ Dei aduersus tantum scelus impiorum. Deniq; Ecclesia ne quaquam carere potest anni ratione, quā quidem & initio monstrate Deo, didicit.

Cuna igitur motuum doctrina semper ornamentū singulare fuerit Ecclesiae Dei, nos quoq; quantū nostro loco possimus, eam propter Ecclesiam tueamur.

Principum hæc cura esse debebat. Et sepe Deus aliquorum animos excitauit, ut hæc studia suuarent, ut recens Alphoni liberalitas, pene extinctam hanc doctrinam reuocauit in lucem. Sed pauci Reges huius exemplum imitantur. Nec si ne

ne causa finxit antiquitas Orionem cap-
tum amore Dianæ, id est Lunæ, & cursus
eius obseruantem, necatum esse a Scor-
pio. Adparet enim significatum esse uel
ab hoste aliquo Philosophiæ tanquam a
Scorpio, uel bellicis tumultibus honestis-
simum studium eius impeditum esse, q
nunc quoq; fit, tempora turbulentia &
Scorpij ueneno infecta, inimica sunt ueræ
Philosophiæ.

Et multi in gubernatione ad quoscu-
ra pertinet huius doctrinæ tuendæ prop-
ter rempub; alij alijs de causis hanc doctri-
nam uel negligunt uel oderunt. Sed bone-
mentes hac ipsa in re constantiam iudicij
sui declarant, Non sinant extingui hanc
doctrinam, quam reipub, & Ecclesiæ ne-
cessariam esse intelligunt. Deo etiam in
hacre seruant, quia etsi astra sunt testimo-
nium de Deo, tamen doctrina hoc ipsum
testimonium fit illustrius, imo lux notio-
ciam in mentibus propriis ostendit Deū,
& recte in his uersibus dicitur,

ὕστερα μὴν ἀντὰ πέλαθείας σκυλιάς προσονίας
μαζίλιον Δῆκαστωμ θεῶντος μίδαχο.

Hac

Hac igitur discendi occasione utan-
tur studiosi, & Deo gratias agant, quod
& libros in quibus sunt doctrinæ fontes
seruauit, & nunc profert, & harum arti-
um studia in scholis restituit. Profecto
enam singulare Dei beneficium est, quod
in tanta negligentia gubernatorum haec
artes non penitus iam olim amissæ sunt.

Existim⁹ etiam in tantis tumulti-
bus & confusionibus imperiorū aliquas
inducias & quasi Halcyonia hominibus
concedi, ut doceri iuuentus possit. Deo
igitur uocant⁹ nos & ad descendam uocē
Euangelij, & ad alias artes Ecclesiæ utiles
cognoscendas obtemperemus. Ego dili-
gentiam & fidem propter Deum & prop-
ter Ecclesiæ utilitatem prestabo, et si scitis
hos nostros labores minus iuuari, quam
iustum erat. Sed Deo, Ecclesiæ, rei-
publ: studijs communibus præci-
pue seruire omnium bonos
rum ingenia decet. Incipi-
am autem enarrationem
proximo die Iouis.
Erasmus Rheinholt Salueldensis.
Rector

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis .

CERTISSIMUM est uolunta-
tem Dei esse ut sint cætus docētium
& discentium, & hos cœtus uult Deus
partem esse Ecclesiæ suæ, & domicilium
diuini spiritus, uult in eis lūcem doctrinæ
& honesta exempla conspici, tegit eos fi-
lius Dei umbra manus suæ, & custodit
septos piorum angelorum agminibus.

Hæc uera esse non dubitamus,
Sed grassantur etiam Diaboli hostes filij
Dei & infirmæ Ecclesiæ, & turbare studia
& nostros cætus conantur.

Defensionem autem præcipue a filio Dei
petimus & expectamus, qui est inspecto-
cordiū nostrorū & scit nos utilē doctrinā
fideliter & modeste tradere, quāq; multis
magnis

magnis iniurijs adficiuntur non ab uno genere Sycophantarum.

Deinde necessaria est in nobis omnibus & morum modestia, quam si qui nos sunt tueri, discedant, nec ita hac maiestate temporum augeant nobis ærumnas.

Nuper quidam petulantes noctu accesserunt armati ad domum uigilum, & magnum tumultum excitarunt, Audimus etiam noctu uagari multos cum armis. Hæc fiunt nunc maiore cum periculo, quam tranquillis temporibus. Ideo seuerissime mandamus ut modesti sitis, ac si quos deprehenderimus, quorum mores & exempla poenam merentur, faciemus nostrum officium, Deo iuuante non negligenter.

Illud etiam considerare scholasticos uelimus, multæ fiunt passim dissipationes, ac metuendum est si mores nostrorum non erunt tollerabiles, fore ut etiam nos ipsi tranquillitatis causa in alia loca migremus. Si qui igitur nollent fieri tales dissipatorem, ita regant mores suos, ne causam

præ-

prēbeant. Oramus autem filiū Dei, custo-
dem Ecclesiæ suæ, ut his regionibus pacē
concedat & studia doctrinæ & Ecclesiæ
tueatur. Datæ pridie Ioannis Bap-
tistæ. 49.

RECTOR ACADEMIAE
Vuītebergensis

In hesterna contione proponit no-
bis filius Dei in exemplo Lafari dulcissi-
mam consolationem, ne calamitosi iudi-
cent se abiectos esse a Deo, etiam si ingen-
tibus ærumnis in hac uita oppressi sunt, et
uidentur esse inutilia terræ onera. In his
ipsis miserijs sciamus tamen nos Deo cu-
ra esse, ut ipse adfirmat se in miseris & in
ter miserios habitare. Ut reuera sumus pp-
ter miserias, Lafari similes, ita sumus & fi-
de, inuocatione & spe similes Lafari,

Non deterreamur nostra deformi-
tate, quo minus petamus, & spe non dubi-
tante expectemus auxilium Dei. Et sae-
pe repetamus precationem sententiae ho-
rum uersuum congruentem.

R

Aeger

Aeger & ulceribus squalens in corpore toto
Hic iaceo & pereunt, tabida membra fame
Divitis ante fores iacuit ceu Lazarus olim
Cui fastidito nemo ferebat opem
Ut tamen a cunctis spretus tua cura tuoq;
Exceptus gremio Lazarus ille fuit:
Sic æterna Deus tua me clementia seruet
Et miserum dextræ protegat umbratua.

Ita uir honestus Georgius Croll, na-
tus in familia honesta & ueteri, qui in ue-
ra inuocatiōe & fiducia domini nostri Ie-
su Christi Deum coluit, ægrotans se quo-
tidie Deo commēdauit, ac dolores suos p-
missione diuina leniūt, & ut Lazarus filij
Dei & tocius Ecclesiae coelestis consuetu-
dinē expetiuit & expectauit & in inuoca-
tione filij Dei ex hac uita decessit. Hora-
mur igitur auditores nostros ut ad eius
funus conueniant ante ædes consulis Hie-
ronimi Krappi, quod fiet hodie hora duo
decima.

Tales congressus in Ecclesia Deus
semper esse uult, & in eis uult nos coniun-
gere

gere uota, gemitus, precationes, uult nos
cogitare & causas generis humani & de
filio mediatore, qui in hac horribili con-
fusione hominū & colligit & seruat æter-
nam Ecclesiam, & uult nobis inuocantib⁹
lenire calamitates. Hunc filium Dei do-
minus nostrum Iesum Christum cruci-
fixum pro nobis & resuscitatum ac seden-
tem ad dexteram æterni patris ut dona
det hominibus, oremus, ut nos regat &
inter nos seruet Ecclesiam in omni
æternitate Deum celebratu-
ram, Calendis Iulij An-
no 1549.

DECANVS COLLEGII PHI
losophici Erasmus Rein-
holt Salueldensis

SEPTE in hac Academia dulcissimi uer-
sus amici nostri Stigelij repetiti sunt.

Vtq; alios alij de Religione docerent,
Contiguas pietas iussit habere domos.
R ij Certis-

Certissimum est enim hanc hominum naturam ideo consociatam & multis mirandis uinculis, generatione, educatione, rerum communicatione, imperijs, coniunctam esse, ut alij alios de Deo & alijs rebus bonis doceant. Et doctrina præcipuum uitæ humanæ lumē est. Itaq; præcipuum opus in genere humano sustinent, quicunq; doctrinam Ecclesiæ necessariam, & linguas & artes, quæ illustrant scripta Prophetica & Apostolica tradit. Talibus laboribus fauere bonas mentes decet, quos quidem Deo curę esse non dubitamus, qui cum non frustra considerit genus humanum, sed semper inde colligat Ecclesiam, seruat etiā coetus aliquos docentium & dissentientium. Et ut seruet, ac regat, toto eum pectore oro.

Hæc de nostri ordinis officio, & de uoluntate Dei sepe cogitanda sunt, ut literas, Doctores, scholasticas operas, hos coetus, & ipsa scholarum tecta & hospitia magis amemus. Ac nunc præsertim opus est accendi & aliamorem doctrinæ in animis,

mis, cum in his dissipationibus studia lite
rarum minus coluntur.

Magnum omnino ornamentum est
Ecclesiæ cognitio linguarum & artium,
quas Philosophia continet, quæ ut non ex
tinguatur, necesse est coetus aliquos esse,
in quibus alij alias doctrinarum partes
tradant. Hos coetus, quibus possumus
officijs soueamus, eaq; in re Deo, Ecclesiæ,
& uniuersæ posteritatí seruiamus.

Nos igitur et si mediocres difficulta-
tes sustinemus, tamen has uelut excubias,
in quas ad docendum collocati sumus, nō
relinquendas esse duximus. Sedulitatis
nostræ testes esse boni omnes possunt.
Pertinet autem ad operas scholasticas ex-
ploratio eruditionis auditorum, quæ fit,
cum doctrinæ testimonia tribuuntur.

Instituam igitur Examen post duas
septimanas, Interea ad me accedant, ac
apud me nomina edant petituri gradum
Magisterij.

R ij Etsi

Etsi autem omnibus temporibus necessaria est placida iudiciorum collatio, tamen hoc tempore eo magis expetenda est, quia remedium est seu μελάντικόν ἡραριον τῶν ἔρυμάνων, in quibus uersari Ecclesiastis & nos ipsos sentimus. Cumq[ue] res ipsa ostendat studijs harum regionum perfuisse hanc doctrinæ explorationem, & sententiarum collationem, tueamur hunc morem studiosius. Profecto solitudo, in qua iudiciorum collatio esse non potest, & doctrinæ tenebras adfert, & quasi dissonas uoces parit, etiam cum non prorsus negliguntur studia litterarum. Nec solum de ceteris artibus, sed etiam de his nostris studijs præclare dictum esse ab Euripide iudicemus, Η δημιουρία ἐτέκε τεχνὰς.

RECTOR ACADEMIAE
Vuitebergensis.

SVNT omnino uerissima cœlestia dicitur, quæ affirmant filium Dei, & castos angelos, custodes esse uitæ nostræ, qualia haec

hæc sunt. Omnes capilli capitis uestri numerati sunt. Item: Mandauit angelis suis de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Sed uult ille custos noster filius Dei, ne petulanter a vijs, quas Deus ordinavit, discedamus. Non uult te uolitare in aere, aut tentare aquarum gurgites. Aliæ sunt viæ nostrorum corporum. Et Paulus inquit. Accurate ambulate, non ut fatui. Et scriptum est. Qui amat periculum, peribit in eo.

Cum igitur Deus, et si custodit uitam nostram, uelit tamen aliquam nostram diligentiam esse, & ob eam causam, reliquerit in homine liberum imperium regendi ~~Tuus ergo reges Tuum vivens~~, obtestamur scholasticos, ut Deo hanc obedientiam præstent, ne temere & petulanter accersant sibi pericula, & sevère prohibemus natationes in Albi & stagnis, quarum exempla infidelia, multa meminimus, quæ conspici uult Deus, ut alij sint in tuenda uita diligentiores.

R iiiij

Etsi

Etsi autem acuere curam' debebat
metus mortis, tamen considerent bona
mentes etiam alias causas, propter quas
uitanda sunt hæc pericula.

Primum offendit Deum petulantia,
cum uolentes consiscunt sibi mortem, ut
 $\delta\pi\chi\epsilon\rho\epsilon\zeta$, qui sese manu sua interficiunt.

Deinde fiunt miserorum parentum
parricidæ, qui mœrore & luctu contabes-
cunt.

Offendit Deum & contumacia ad-
uersus mandata Magistratus.

Horum delictorum cogitatione ex-
pauescere bonas mentes decet, & hoc me-
tu coherceri, ne Deum offendant, & ne
parentibus ingenti mœrore sauciatis, cau-
sa sint mortis.

Sint adolescentes & eo cauiores,
quia certum est, Diabolos insidiari ipso-
rum uitæ, & circa flumina & stagna uolit-
tare, intentos in occasionem, sicut in ipso
Albi, multi uiderunt noctu spectra, uelut
lychnos ardentes, longo spatio uehi & re-
uehi. Et possemus alia tristia exempla re-
citare.

Proposuimus autem hoc edictum pio
&

& paterno consilio, quia maxime optamus
saluos & incolumes uiuere, & fie-
ri organa salutaria uobis & alijs. Ideo se-
uere præcipimus, ut huic nostro edicto
obtemperetis, & ijs causis, quas recitauis-
mus, serio moueamini. Die 18 Iulij. An-
no 1549.

RECTOR ACADEMIAE.
Vuitebergensis.

Lectio Euangelicæ historię quam ho-
die proponit Ecclesia, testatur, etiam
in opere agminī quod filium Dei concionan-
tem sequitur, mirabilī modo uictum præ-
beri ab ipso filio Dei custode sui coetus.
Cui etiam gratias agimus quod haclenus
magna clementia poenas mitigauit &
nūc messem largam præbuit.

Vicissim igitur œconomus paupe-
rum scholasticorum rationem habiturus
est, & dabit cibum singulis septimanis
quaternis grossis, ita cum ante plus dede-
rint, reliquum in potum salubriores con-
ferre poterunt.

R v

Pro

Pro hac benignitate œconomi, us
cissim petimus ut Scholaſtici ſicut iuſtos
& gratos hofpites decet, modeſti ſint, &
in ſoluendo fideles. Quia ſcritis uere
ſcriptum eſſe de iuſticia conſeruatrice ſo-
cietas humanae, τῷ ἀντιπολεμῷ ἀνάλο-

γον συμμένει ἡ πολις. Die 4

Augusti Anno

49.

RECTOR ACADEMIAE
Vitebergensis .

CONSOLATIO eſt dulcissima uoce filij
Dei tradita, quæ adfirmat ſine ulla
dubitacione Deo curæ eſſe infantes in Ec-
clesia. Non eſt uoluntas patris coeles-
tis ut pereat unus de paruulis iſtis. Hęc
ſententia pijs parentibus in morte infan-
tum lenit dolorem.

Sed iſsis etiam adolescentibus, qui
puritatem conſcientiæ adhuc retinent,
ſemper in conſpectu eſſe debet ut certiſſi-
me ſtatuant Deum, iſpum cuſtodem eſſe
uitæ

uitæ ipsorum, propter ipsos dari uitum,
hospicia, politias in quibus educari & eru-
diri possint.

Commendent igitur suam uitam
Deo & petant ab eo omnia bona uitæ ne-
cessaria, doctrinam etiam de Deo liben-
ter discant commonefacti i hac ipsa uoce,
Non est uoluntas patris cœlestis ut pere-
at unus de paruulis istis. Item ex ore in-
fantium & lactentium perfecisti laudem.

Cum autem hodie ex hac uita in
cœlestem euocatus sit filius viri clarissi-
mi D. Laurentij Lindemann Doctoris
Iuris, hortamur scholasticos, ut ad funus
hora quarta conueniant & harum senten-
tiarum cogitatione quas recitaui ad præ-
cationem se exuscitent.

Scitis propter multas grauiſſ: cau-
ſas, pias funeræ ceremonias retinēdas esse
tu de causis mortis & miseriārum huma-
narum & de filio Dei liberatore, de futu-
ro iudiicio cogitemus.

Pium

Pium est etiam ostendere nos affici
honestorum luctu, Est autem parentum
huius infantis uirtus digna laude. Et pa-
ter Doctoris Laurentij Caspar Lindemā
Medicæ artis Doctor, excelluit eruditio-
ne & omnibus uirtutibus, & uitæ multo-
rum hic opem tulit. Datae die 7 Augu-
sti 1549.

RECTOR ACADEMIAE.

MAgnum & inenarrabile miraculum
est generatio hominis & manifestū
testimonium presentię Dei in natura, q
ostendit non casu nasci homines sed to-
tum hoc opus regi diuino consilio,

Fætuī nascenti in utero mox alimen-
tum conditum est, editur certo tempore,
iuncturę in osse sacro patefaciunt meatus,
quæ nulla humana ope aperiri aut claudi
possunt. Inseritur isti masse diuinitus mēs
secum adferens lucem de Deo & inicij ar-
tium quæ uitam regunt & uere sunt radij
mentis diuinæ. Ideo sæpe cogitanda sunt
ortus nostri miracula & agnoscenda dei
præsen-

presentia & Deus celebrandus est, & pa-
rentes amādi & uenerandi sunt, qui sunt
organa diuini operis.

In hac cogitatione etiam matrum pe-
ricula, labores & *sophy* consideremus, &
si quae labore pariendi oppressae moriun-
tur, doleamus & deploremus communes
generis humani miserias & calamitates:
Hæc præcipue cogitanda sunt in talium
matrum funeribus.

Fiet autem hodie hora quarta funus
honestæ & pię coniugi V. Typographi ui-
ri integri & modesti, quæ enixa tredecim
natos, iam in hac sua militia in partu quar-
todecimo extincta est. Sed mens fuit erec-
ta fide & inuocatione filij Dei.

Volumus igitur conuenire auditores
nostros ad funus ut hoc ipso exemplo cō-
monefasti cogitent, quanto periculo ipsi
in lucem editi sint, & agnoscant Deum
generationi adesse & uitam ab eo dari &
ali. Sicut scriptum est, ἐν ἀντιτίθεμα καὶ
κινοῦμεθα κού εσφλι.

Ma^o

Matrum etiam & sororum & filiarum pericula Deo commendent & uera fide statuant Deum custodem esse uitæ & ab eo gubernationem petant, & ei tanquam conditori & seruatori reuerenter obtemperent. Datae postridie Laurentij

M: Ioannes Sigfridg H: X = 1549.
ariensis, pastor.

M: Ioannes delig, PHILIPPVS MELANTHON.
Hamburgensis, diaconus

D: Joachim Fabricius Brandenburgensis desiderans
debürgensis, Diaconus in secessione propter luem ibi grassantem consentaneum
hac lue proutum est periculo deterreri etiam bonos uiros ne ibi seruire uelint: Tamen publice
significandum duximus, nos rogatos esse
ut si qui inuenirentur tali robore animi
ut non recusarent eo proficiisci, literas eis
ad Senatum daremus. Et speramus tales
aliquos esse, qui necessitatem Ecclesiæ anteferent suo periculo.

Si quis igitur proficiisci uoleat, petat
a Reuerendo D. Pastore Ecclesiæ nostræ
et a me literas, ut senatui nostru[m] testimo[ni]u[m] auferat.

Decas

DECANVS COLLEGII
Philosophici.

Q Vod faustum & fœlix sit hodie hora
duodecima instituetur Examē publi-
cum, in quo specimen eruditionis prebe-
bunt honesti & docti uiri, qui nūc gradū
Magisterij Philosophici petunt. Horta-
mur igitur Collegas nostros & alios, qui
colunt Philosophica studia, ut ad hunc no-
strum congressum amanter accedāt, eoq;
officio ostendant sefauere & honori ho-
rum, qui gradum petunt, & ipsis Philo-
phiæ studijs, præsertim cum nihil in uita
humana dulcius sit talibus colloquijs de
doctrina, quæ sunt imago æternæ illius
Academiæ, in qua audiemus doctorem
filium Dei, & cum Angelis, Prophetis, &
Apostolis de mirandis Dei operibus sua-
uissime disputabimus. Ipsa etiam frequē-
tia in talibus congressibus, iunioribus
ostendat ordinis nostri coniunctionem,
& sit exemplo ipsis, ad amandam confo-
ciationem & communem concordiam,
quæ Ecclesiæ Dei præsertim hoc tempo-
re, maxime necessaria est.

δυ χρυσός ἀγλαός
δυ Λ ἀδάμας
δυτως ἀσρὰπτι περός διημ,
ῶς ἀγαθῶν ἀνθρώπ
δυοφραδμων νόκσιε.

Scriptum est in veteri Poemate, Ac profecto uerum est nihil pulchrius eruditore consensu & amicicia, que quidem & specie Ecclesiæ honestiore efficit, & omnib⁹ officijs alēda est. Notissima sunt n. seuerissima p̄cepta, quale hoc est, διεός ἀγάπη τῇ, καὶ διένωμ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ διεώ μονῃ οὐχ διεύξεν διτῷ. Quid dici nobis ad consolationem maius potest, quam uerum & ardentem in Deo amorem esse erga nos, ut hic adfirmat, cum inquit, Deus est dilectio. Deinde quam seuere additum est p̄ceptum, Qui in dilectione manet, in Deo manet, id est, qui studia, consilia, & labores resert non ad faciendas dissipations, sed ad coniungendas uoluntates quā plurimorum & ad communē consensum & concordiam tuendam. Id officium & nobis curæ sit in magnis & paruis rebus. Nihil enim paruum est, nihil contemne, ut Medici monent, Quare & nunc libenter

ter conueniamus, & amanter de rebus op-
timis colloquamur. Imo & inter differen-
tia uota ad Deum misceamus, ne doc-
trinæ studia inter nos extingui finat. Die
Augusti 16 Anno 1549.

DECANVS COLLEGII PHILO-
sophici in Academia Vuitebergensi.

GRATIAS agimus tibi Deus æterne
Pater domini nostri Iesu Christi fons
sapientiæ, quod immensa bonitate in his
regionibus seruas Ecclesiam, tecq; oramus
ardentibus uotis, ne tuæ doctrinæ lucem,
& aliarum artium, que Ecclesiæ utiles sūt,
extingui sinas.

Hæc uota etiam in publicis congres-
sibus nostris repetenda sunt. Ideo peti-
mus ut omnes Doctores, Magistri, & au-
ditores die Augusti uiceximo conueniant
ad renunciationem gradus Magisterij de-
cernendi his, quorum nomina infra scripta
sunt, & ut testes sint huius renunciatiōis,
& ut simul nobiscum precentur Deum,
tit Ecclesiæ, doctrinæ studia, hospitia Ec-
clesia.

clesiarum & disciplinam clementer in his
regionibus & in hoc oppido tueatur. Per
tinent autem ad Ecclesiam & hæc ipsa
linguarum & Philosophiæ studia, quorū
propagatio nostro ordini commendata
est. Manifestum est enim sine linguarum
cognitione monumenta Prophetica &
Apostolica nō posse legi & intelligi. Nec
raro fit ut ignari linguarum, in interpre-
tatione perinde aperire dicta Prophetica
& Apostolica conentur, uelut οἱ τὰ ἔνθα
κληδὶ χαρα, τῷ δὲ ἀξίνῃ τῷ δύρᾳ & νοίγει τα-
σσῷ πλίνοι. Ac dolendum est tetros erro-
res & contumeliosos aduersus Deū mul-
tis iam seculis hesisse in Ecclesia, qui a
linguarum & phrasis inscitia orti sunt.
Deinde multi & magni usus sunt univer-
sæ Philosophiæ, cum in hac tota uitæ gu-
bernatione, tum uero etiam in explicatio-
ne dogmatum Ecclesiæ. Quare amanda
& iuuāda sunt hæc literarum studia. Nec
dubitemus nos labores nostros, quos sus-
tinemus in eorum propagatione Deo pla-
cere, cui curæ erit, ne sint i triti. Nec frang-
amur animis propterea, quod aliqui de
his studijs maligne sentiunt, sed ueras

discendi

descendi causas cogitemus, & in doctrina
custodienda fidem & diligentiam Deo,
Ecclesiæ & generi humano debitam pre-
stemus. Laudanda est igitur uoluntas
horum, quibus nunc testimonium erudi-
tionis tribuemus, deinde & uere hoc pre-
dicare possumus in hoc numero, Dei be-
neficio, plerosq; egregie eruditos esse,
quos speramus Ecclesiæ & reipub. mag-
no usui futuros esse, & ut faciat eos Deus
~~κατεύθυντες~~ salutaria ipsis & alijs, toto pec-
tore optam⁹. Die Augu. 18 Anno 1549.

RECTOR ACADEMIAE.

Nequaq; dubium est filium Dei, domi-
num nostrum Iesum Christum crucifixū
pro nobis, & resuscitatū, custodē esse Eccle-
siæ suę, & tueri eā cōtra furores Diabo-
li impellētis mala ingenia ad faciēdā
~~κακά~~
~~τασαριαν~~ & horrendas dissipatiōes gene-
ris humani. Adfirmat igitur Paulus ad-
fuisse filiū Dei Israelitis in deserto. Hunc
oramus ardētibus uotis ut & hui⁹ oppidi
Ecclesiā & cōc⁹ discētiū & hos nīdulos
ptegat. Mādat autē ut & Magistrat⁹ sint
legū ministri & ut popul⁹ audiat leges, &
disciplinæ frenos paciatur, quos qui pati-
nō uolūt ab omni ciuili societate excludē
disunt.

S ij

Est

Est autem in hoc oppido adolescens
N. N. qui propter petulantiam & antea
ex Academia relegatus est. Hunc quia
rursus excitat tumultus, hoc decreto pub-
lice proposito, & relegamus ex Academia
& relegatum esse, ut absit integrum trien-
nium, declaramus, ut & Urbani Magis-
tratus tueri pacis causa faciente, quæ
sui sunt officij. Mandamus etiam om-
nibus, qui ad nostram iurisdictionem per-
tinent, ne se adiungant huic adolescenti
N. N. mouenti tumultus, aut conuoca-
ti alios ad tumultuandum.

Scitis publicis legibus illa sediciose
classica, & concursus tumultuantium se-
uerissime prohiberi & puniri. Ideo &
legum uoce, & nostris edictis commone-
facti, modestiam & tranquillitatem neces-
sariam communi societati amate. Die
7 Augusti Anno 1549.

DECANVS COLLEGII MEDI-
corum lectori. S.D.

Multa sunt testimonia quæ ostendunt
semper artem Medicam præcipuo
honore

honore fuisse apud homines bene institu-
tos. Et narrant historiæ de Alexandro
magnῳ cum in ipsius exercitu sœua pesti-
lentia magnam faceret uastitatem, ipsum
regē inquisiuisse magno studio remedia
tandemq; ei diuinitus in somnio monstra-
tam herbam fuisse qua seruaret milites.

Declarant etiam appellations pluri-
marum herbarum olim príncipes hanc cu-
ram se non indignam iudicasse, ut reme-
dia morborum & ipsi quærerent & alijs
exhiberent, ut adhuc monent uocabula cē-
taureę, Achillaei, Lysimachię, Gentianę, &
uidetur usus terrae Lēniæ primum a Phi-
loctete duce animaduersus esse, cum in
Lemno reliquus ab exercitu græco sœuis
ulceribus ex ueneno natis cruciaretur.

Facile autem apparet non propter
usum tantum eam dignitatem fuisse hu-
us artis, sed etiam propter multiplicem
naturæ considerationē cui & causæ mor-
borum & remediorum descriptiones
pulcherrimam occasionem præbent. Ut
enim ingeniosos & sapientes agricolas de-

S iii lectat

Iectat agricultura non propter fructū tan-
tum quem percipiunt ex terra, sed etiam
propter ipsius naturæ consyderationem,
quæ eos in terriæ & rerum nascentium in-
spectione ita capit, ut in ipsa cultura, uide
antur uersari sibi tanquam in iucundissi-
mo studio & locupletis chola, quæ undi-
quæ etiam diuinitatis uestigia exhibeat.
Sic generofas mentes in obseruatione re-
mediorum; ipsa admiratio capit etiam si
non tanta utilitas accedat, quantam quo-
tidiana necessitas flagitat & quantum
Medicinae usus quotidie singulis fere
præstat.

Multo autem magis nos in scholis
pulcherri mā artem mirari a primis an-
nis decet, & uenerari cum ipsum studium
propter locupletissimam doctrinam, quæ
in inquisitione multarum rerum in tota
natura & Deum monstrat, & nos in ad-
mirationem rerū cognitiōe dignissimarū
deducit, tum etiam omnes illos amare con-
uenit, qui suis laboribus salutarem doctri-
nam retinent & eius usu multorum ui-
tam & ualeudinem a tristissimis morbis

&

& multis alij pessib⁹ tuetur & defendet.

Cum autem hoc tempore vir bonus & doctus Sebastianus Creusner Boltzlauiensis, ita in hoc genere studij sit uersatus & exercitatus ut mereatur eruditorum iudicio honestissimum testimonium doctrinæ fidei & artis, decet homines literatos ipsius instituto & honoris plurimum fovere.

Cum igitur decreuerimus ad proximum diem Martis Deo iuuante huic Sebastiano conferre gradum Doctoris Medicinae, rogamus & hortamur Doctores, Magistros & scholasticos Academiae ut honoris causa dignentur interesse renuntiationi gradus huius viri, & ut commendent auspicia professionis in hoc Sebastiano p̄ijs precibus Deo.

Simul autem cōiunctis uotis in publico loco petam⁹ ut Deus seruet & tueatur apud nos studia optimar⁹ rer⁹, quæ ad ipsius gloriæ & humæ uitæ necessitatē pertinēt. Id cum sine tranquillitate in repub. fieri non possit, Orote Deus æterne pater

S ih̄i Domini

Domini nostri Iesu Christi, ut concedas
studijs pacem & tranquillitatem firmam
& salutarem. Datum Vuittenberge 5 Ca-
lendas Augusti 1549.

RECTOR ACADEMIAE

C^olamus pia officia & ut nos ipsos de-
cuoluntate dei co^monefaciamus, & ut
exempla nostra inuitent alios & ut osten-
damus nos dolore amicorum adfici, q*ui*p
sum etiam est honestum officium. Cum
igitur honesta & pia matrona uiri hone-
sti & officiosi Mathiae carpophori con-
iunx, ex hac mortali uita inter uota & co-
fessionem & inuocationem filij Deideces-
serit, hortamur Doctores, Magistros &
auditores ut ad funus hora quarta con-
ueniant. Sciunt oēs Mathiam fauere scho-
lastico ordini, nec rudem esse literarum, &
natura & arte musicum esse, ac multos la-
bores utiles uniuersae ciuitati & Academ-
iae sustinere, & ciuem esse modestum &
beneficum. Has uirtutes non agnoscere
prefecto nō est officiosum. Quare ut cōspi-
ci possit, nos uirtutē & intelligere & ama-
re, beneuolentiam nostram erga ipsum
etiam hoc pio officio declaremus. Die 21
Augusti Anno 1549. Colla-

COLLATIO LO CORVM DE CONSOLATIONE

ex Philosophia & doctrina Chris-
tiana, Philippi Melan-
thonis, Anno

1548.

Loci Philosophicæ Consolationis,

Primus,

Ecessitas. Cum
mutari factum nō
potest, & dolori &
indignatiōi indul-
gemus, duplica-
mus malum, nō
lenimus, sicut dici-
tur. Necessitatī pa-
rendum est.

Secundus.

Dignitas uirtutis id est, non ita frangatur
animus dolore, ut contra iusticiam aut ali-

S. v

as uirtutes facias, ut multi dolore succumbentes, abrum punt uitam, ut Cato, Brutus & cete.

Tertius.

Bona conscientia. Quando foris opprescit hominem poena, & intus mens conscientia sibi scelerum laceratur diuinis terroribus, & alijs cruciatibus, ut sit in homicidis & omnibus qui sciunt se sua culpa accessuisse calamitates, dolor duplicatur,

Econtra. Est aliquid magnis crimen abesse malis. Multo minor est dolor, cu[m] mens est tranquilla & cogitat se habuisse sui consilij honestam & necessariam causam, & talem esse humanæ naturæ infirmitatem, ut saepe non respondeant bonis consilij euentus, ac uirtutem esse, etiam si non respondent euentus, tamen rectas sentencias & rectam uoluntatem retinere. Hec animi rectitudo & tranquillitas, magna leuatio est cruciatuum. Deinde etiam si errore lapsi præbuimus causam ærumnis nostris, tamen sine scelere, doloris est mitigatione, quia a summis malis absimus.

Quartus

Quartus.

Exempla: Cum uideamus totum genus humanum in magnis miserijs esse, & multos sapientia, uirtute & potentia præstantes oppressos esse tristissimis casibus Herculem, Achillem, Palamedē Miltiadē, Themistoclem, Pompeium, Cæserem & alios innumerabiles, exempla de æqualitate & iusticia admonent, cum talis sit totius generis humani infirmitas, in iustū esse appetere inæqualitatem & nolle ferre comūnia onera, quæ alij ferūt. Nō es fortior aut honestior Cyro, nec es sapientior Cyro, nec es sapientior Palamedē, aut Themistocle, nec melius de tua patria meritus, quam isti de Græcia. Cum igitur isti comunes miserias tulerint, cur nos accusamus naturam cum similia patimur?

Quintus.

Collatio euentuum. Cum semper bonis mala mixta sint, fortassis plus malis fuisset in contrario euentu, si uicisset Pompeius, maior cōfusio erat futura. Respub. Tali-

Talibus argumentis utcunq; flectitur anim⁹ ut tolerare aduersa discat. & cū conscientia non est saucia, uidet se aliquā tulum a summis abesse malis. Sed hæ Philosophicæ consolationes tantum misere cruciatu sepeliunt hominem, non ostendunt exitum aut liberationem.

Ideo opponendæ sunt consolationes, quæ in Ecclesia traduntur, quæ etiam auxilium & liberationem proponit, & de causis calamitatum aliter nos eruditunt. Priores autem tituli in consolationibus, quasi Ecclesia proponit, conueniunt cum titulis Philosophicis, sed maiores res complectuntur.

LOCI CONSOLATIONVM UT in Ecclesia traduntur.

Primus,

Necesitas, intueatur non solum immutabilitatem, ut apud Philosophos, sed voluntatem Dei, de qua utrūq; statuendum est, & creaturas omnes obedientiam
Deo

Deo debere, & Deum posse mutare cala-
mitatem, & saepe flecti ut mutet. Interea
tamen ei obediendum esse, ut scriptum
est. Humiliamini sub potenti manu Dei.
Et ut magis flectatur animus ad hanc obe-
dientiam praestandam, communes causae
considerentur, propter quas Deus uniuersum
genus humanum & præcipue Eccle-
siam subiecit ærumnis. Toleranda igitur
est calamitas, quia necesse est Deo obedire,
qui certo consilio sic totam onerauit
Ecclesiæ, nec repugnandum est eius sa-
pientiae aut iusticiae.

Secundus.

Dignitas uirtutis, uicinus locus est
proximo, propter ærumnas non deficiam-
us, nec putemus casu ferri humana, nec
putemus sine consilio Dei, a materia tan-
tum oriri mutationes rerum humanarum,
nec faciamus contra ulla mandata Dei,
elati secundis rebus, aut fracti aduersis,
Sed Deum anteferamus secundis & ad-
uersis rebus.

Ter.

Tertius.

Bona conscientia. Leuatio est misericordiarum, etiam in Ethniciis, conscientia rectorum consiliorum & rectae voluntatis, sed multo magis in Ecclesia, ubi mens uere inquietur iudicem Deum, ut in Psalmo 43 dicitur. Si oblitis sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum, nonne Deus inquit ista, ipse enim nouit abscondita cordis, quoniam propter te mortificamur tota die. Et Paulus inquit, Haec est gloriatio nostra testimonium conscientie nostrae.

Deinde etiamsi quedam errata incidenterint, nos in Ecclesia maxime scimus multo maiores morbos & lapsus hominum esse, quam sapientia humana esse iudicat, & scimus tegi & sanari lapsus & errata in his, qui agnitionem, fidem & invocationem filij Dei retinent. Habuerunt magnos lapsus Moyses

Moyses, Aaron, Dauid, Iosias, & innumerabiles alij, & tamen hanc confessionem, tenuisse quam recitat Dauid in

Psalmo 32. Beati quorum remissæ sunt iniuriantes & quosrum teœta sunt peccata. Confugiamus igitur ad filium Dei.

Quartus.

Exempla. In Ecclesia maxime illustria exempla habemus, quæ per spicue ostendunt & uoluntatem Dei esse, ut similes efficiamur imaginis Christi, & simul nos de causis eius consilijs erudiunt, Multa etiam in his sunt liberationum testimonia, ut postea dicetur, & expresse scriptum est. Iudicium a domo Dei incipit, Cum igitur totum illud Pulcherrimum agmen intueri

agmen intueris, filium Dei, Abel, Israelitas in Aegipto, Ionathan, Dauid, Ezechias, Esaiam, Ieremiam, Danielem, Baptis tam, Apostolos, Martyres olim & nunc a Turcis & alijs crudelissime trucidatos, ne existimes te abiectum esse a Deo, sed simili ter patiaris.

Quintus.

Collatio euentuum. Nuncq; sunt res secundæ sine uitijs. Et si sapientes & sancti non fuerunt moderati, quid minus sapientes, & minus frenati timore Dei facerent, elati rebus secundis? Nec sanata essent Ecclesiæ mala, in tali a vagxio & dissimilitudine opinionum & uoluntatum in alijs. Commendemus igitur Deo constitutionem Ecclesiæ, & petamus ut ipse gloriæ suæ & hæreditati suæ opem ferat, & fateamur nos non posse regi huminis consilijs.

Hactenus recitati loci aliquo modo congruunt cum Philosophicis. Nunc sequuntur alijs proprijs Ecclesiæ Dei, extra & supra

supra iudicia Philosophica, positi in summa bonitate Dei, in Euangelio patefacti & reuelati ex sinu æterni patris per filium, sed quia fides in hominibus languida est, Ideo his dulcissimis consolationibus minus mouentur homines.

Sextus.

Promissiones Dei, quæ affirmant Deo placere obedientiam in cruce, & promittunt auxilium & mitigationem in hac uita, & liberationem post hanc uitam. Nulla creatura suo iudicio, sine diuina revelatione intelligit se placere in magnis miserijs, multo minus statuit Deum adesse, & uelle opem ferre. Ideo diuinitus promulgata est haec consolatio. Esaïæ 57 Affirmat Deus se habitaturū in afflictis inuocantibus ipsum. Et Psalmo 33: Prope est dominus his qui tribulato sunt corde. Et Psalmo 49. Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te, & glorificabis me. Et præcipue cogitemus promissionem traditam esse ihs qui studia Euangelijs fouerunt & adiuuarunt. Tene-

T

atur

atur igitur hæc uera & efficacissima consolatio, nos non casu affligi, sed sciente Deo, nec ideo adfligi, ut pereamus, sed ut crescant in nobis penitentia, fides, inuocatio, & agnitus præsentiae Dei, ut saluemur, iuxta illud. Vix ego, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat.

Septimus.

Ad promissiones accedant fides, inuocatio, & spes auxilij & liberationis, nec ethnico more cogitemus, si sumus Deo curæ, seruabimur et si nec petimus nec expectamus auxilium, Nec indulgemus dubitationi, sed firmissime statuimus mandata Dei esse, ut ipsum inuocemus, etiam in calamitatibus, & petamus ac certo expectemus auxilium & mitigationem etiam in hac uita, & uel in hac uita, uel post hanc uitam liberationem, nec existimemus hanc inuocationem, hanc fidem, & hanc spem irritam esse, sed confirmemus nos promissionibus, ut quicquid petieritis patrē in nomine meo dabit uobis.

Vult

Vult Deus acquiescere nos in pro-
missione sua, ideoq; nos exerceat, ut hæc fi-
des in nobis accendatur & confirmetur,
qua corda uere configiunt ad deum fi-
ducia mediatoris, & petunt & expectant
bona & acquiescent in Deo. Hæc fides
pacem efficit, de qua dicit Paulus. Pax
Dei quæ superat omnem sensum, guber-
net corda uestra, Nec deficiamus a Deo
etiam si liberatio differtur. Sed sentia-
mus ut Hiob. Etiam si occidet me, tamen
sperabo in eum. Et tamen in hac uita
quoq; mitigat calamitates, Nam ut
Psalmus dicit. Non accen-
dit totam iram suam.

Item in ira mi-
sericordiae re-
corda-
tur.

Octauus.

Hæc omnia coniuncta, obedientia, fides,
inuocatio, spes, fiunt gratissima sacrificia
Deo, ut in Psal. dicitur. Sacrificium Deo
T iij spiritus

spiritus contribulatus. Item Sacrificate
sacrificiū iusticiæ & sperate in domino.
Et hic ad exempla redeamus.

Cum filius Dei resurrexerit ex morte,
erit socia æternæ gloriæ eius Ecclesia,
& sicut exauditi sunt patres, & mitigatae
poenæ Dauid, Ezechiæ, Manassæ & alijs
innumerabilibus, Ita & nobis mitigabun-
tur quia Deus non est acceptor persona-
rum, sed æqualiter omnes configien-
tes ad filium recipit, ut filius dicit.

Venite ad me omnes qui labo-
ratis & onerati estis,
ego reficiam
uos.

Nonus.

Interea etiam, gratias agamus
Deo pro datis promissionibus, pro serua-
ta Ecclesia, pro aliqua parte mitigatio-
nis. Imo & pro hoc beneficio
quod erudimur in hac afflictione, & con-
firma-

firmamur ne ruamus in epicureas opinio-
nes.

Decimus.

Collatio cum alijs securis, qui læ-
tantur calamitate piorum, & in eos aspe-
ritatem exercent, & insuper acerbissi-
mis sarcasmis eos excruciant. Melius est
autem p̄hs in ipsa afflictione inuocatib⁹
eum, & confessionem edentibus, sicut
scriptum est. Beati qui lugent,
Non potest sibi homo sumere
quicquam nisi sit ei da-
tum desuper. Item
Commenda Deo
uiam tuam
& ipse
faciet.

Τέλος.

T in

Quæstio

QVAESTIO PROPOSITA IN
promotione Magistrorum.

VTRVM, Cum satendum sit in Ec-
clesia Synodorum iudicia esse opor-
tere, obligandi sint homines, ut iudicato
obtemperent sine ulla recusatione, sicut
in imperijs necesse est iudicatum facere.

Responsio.

Nimis uerum est dictum Simoni-
dis, Τό δοκεῖ πειραζεται τινως ἀληθιας, id est,
opiniones uim adferunt ueritati.

Sepe enim in uita persuasiones er-
rore conceptae, impediunt conspectum ue-
ritatis, ut quia multi existimant ueram
Ecclesiam, esse politiam similem imperijs,
quaes corpora gubernant; tribuunt iudi-
cij regiam potestatem, cui necesse est
obedire non solum propter rationem pro-
babilem, sed etiam propter autoritatem,
quam Deus illi fastigio attribuit.

Cum dissiderent inter se duo fratres
Regis Darij filij, Artabazanes & Xerxes
non

non de duabus capillis, sed de imperio totius orbis terrarum florentissimo, de regno Persico, postquam sententia iudicium fratris natu minor prelatus est, alterum etsi probabilem causam habuerat, cur anteferendus esset, tamen iam obtemperare iudicato iustum erat.

Sed multum dissimilis est Ecclesia imperij, ualent sententiae iudicium, non regia, aut pretoria autoritate te, sed quia uere congruunt cum doctrina a Deo tradita, si non uere congruunt, etiam si in speciem blandiuntur rationi humanae, anteferenda est regula: si quis aliud Euangeliū docet, Anathema sit, ut quamquam Synodus Syrmensis, in qua magna frequentia fuit Episcoporum Asiae & Europe, decretū fecit quod utile ad sarcinendam concordiam videbatur, ut in Symbolo Niceno legeretur ὅμοιος, non ὁμοθεσιος, tamen huic tanto consensus aduersari necesse fuit.

Sed objiciunt uiri politici, quid opus est iudicij, si postea contra dicere licet, nec finiunt contiouerrias, nec tollunt discordias?

T iiiij Ad

Ad hanc obiectionem respondeo,
iudicij tamen opus esse, quia uera Eccle-
sia recte sentientes confirmat suo testimo-
nio, & monstratis sententiæ causis, ali-
quos errantes in uitam reuocat, sicut sepe
hoc tempore nostris iudicij reuocati sunt
aliqui ab erroribus Anabaptistarum.

Non igitur inutilia sunt iudicia, eti-
amsi multi non obtemperant, quos tan-
dem compescet Deus, sicuti compescuit
Iudæos refragantes iudicio Aposto-
lorum,

Controuersiæ igitur in Ecclesia
magnæ, uix unq; tolluntur, nisi mirabilis-
ter Deus reprimat hostes ueritatis.

Nec quicquam pulchrius est in to-
to genere humano quam pia Synodus, quæ
placide, & uero studio sine cupiditatibus
inquirit, & patefacit ueritatem, & suo
testimonio gloriam Dei ornat.

Talis cœtus uere est Chorus An-
gelicus canens hunc hymnum. Gloria
in

in excelsis Deo, & in terra pax, homini-
bus læticia.

Itaq; pias Synodos, & pia iudicia ue-
neremur, & quidem diligenter considera-
mus causas, & fontes sententiarum.

Sed discernamus Synodos. Cum
impij cœtus, qui tenent ordinariam po-
testatem, decreta faciunt contumelio-
sa aduersus Deum, qualia recens fecerunt
Synodi tridentina, & Bononiensis, aduer-
sari necesse est.

Etsi igitur optandum est, ut pia Sy-
nodus recte dijudicet controuerbias: ta-
men qualemque iudicium instituetur, nō
est ab ieienda ueritatis confessio, nec pro-
mittat quisquam se obtemperaturum es-
se iudicato, nisi antea decretum audierit.

Nec imago iudiciorum ciuilium, &
prophanorum, ad hæc certamina,
de gloria Dei transferatur.

Sed alio tempore hac de re
copiosius differemus.

Dixi.

T v

Deca-

DECANVS COLLEGII PHILO.
sophici Philippus Melanthon,
& collegæ qui audiuerunt peti-
turos gradum Ma-
gisterij.

Q'VOD faustum & foelix sit tibi, &
Reipub. admittimus te N. N. de
consilij nostri sententia, ad publicum ex-
amen, & ad gradum Magisterij Philo-
sophici, ac Deum æternum Patrem do-
mini nostri Iesu Christi, fontem sapien-
tiae, ueris & ardentibus uotis oramus, ut
cum agnoscit, & inuocari in gene-
re humano sine doctrina non pos-
sit, studia literarum adiuuet, & cœtus
discentes tueatur.

Nos etiam, etsi per se nihil
cogitatione bonarum rerum dulcius est,
& hominum naturæ conuenientius : ta-
men

men eo magis doctrinam amemus,
quia scimus a Deo præcipi, ut dif-
camus, & adiuuat ipse labores quos
præcipit. Hac nos spe sustente-
mus in his difficultatibus, quibus
nunc exercetur Ecclesia, &
in hac militia Deo ser-
uiendum esse scia-
mus. Datæ Vui-
tebergæ die 9
Septembris
Anno
1548.

Impressum. Vuitenbergæ apud
Iosephum Klug.

CORRIGE.

B 8 facie prima uersu 8 pro exemplis lege poenit.

K 1 facie prima uersu ultimo dele Philip Melanthon.

L ultimo facie secunda uersu 9 post proposi-

ponimus adde, ut,

M 1 facie secunda uersu 2 p uidetur lege
uitetur.

M 2 facie secunda uersu 23 pro uos legem
nos

M 4 facie prima uersu 7 pro ipsorum le-
ge ipsarum

M 6 facie secunda uersu 1 pro uaftatio-
nem lege uaftitatem

R 7 facie secunda uersu 21 pro uolet lege
uolet

Finis.